

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ
ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ

Διπλωματική Εργασία

ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΚΑΙ ΑΠΑΤΗ

της
ΤΟΛΗ ΙΩΑΝΝΑΣ

Επιβλέπων Καθηγητής: Λαδάς Ανέστης

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος στην
Εφαρμοσμένη Λογιστική και Ελεγκτική

Οκτώβριος 2016

Ευχαριστίες

Η παρούσα εργασία «Χρηματοοικονομική Πληροφόρηση και Απάτη» αποτελεί διπλωματική εργασία στα πλαίσια του μεταπτυχιακού προγράμματος «Εφαρμοσμένη Λογιστική και Ελεγκτική».

Πριν την παρουσίαση των αποτελεσμάτων της παρούσας διπλωματικής εργασίας, αισθάνομαι την υποχρέωση να ευχαριστήσω ορισμένους από τους ανθρώπους που γνώρισα, συνεργάστηκα μαζί τους και έπαιξαν πολύ σημαντικό ρόλο στην πραγματοποίησή της.

Πρώτο από όλους θέλω να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή της διπλωματικής εργασίας κ. Λαδά Ανέστη, καθώς και τον κ. Νεγκάκη Χρήστο για την πολύτιμη καθοδήγηση, εμπιστοσύνη και εκτίμηση που μου έδειξαν.

Στη συνέχεια θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους υπόλοιπους καθηγητές του τμήματος, οι οποίοι με τα πλούσια πνευματικά προσόντα και το ήθος τους συνέβαλαν ουσιαστικά στην ολοκλήρωση αυτής της εργασίας καθώς και για την καθοριστική τους βοήθεια, σημαντικούς αρωγούς στην προσπάθειά μου και υποστηρικτές σε κάθε στάδιο της πορείας μου.

Τέλος, θέλω να ευχαριστήσω τους γονείς μου Κωνσταντίνο και Ελένη, καθώς και τον αδερφό μου Βασίλη, που με υπομονή και κουράγιο πρόσφεραν την απαραίτητη ηθική συμπαράσταση για την ολοκλήρωση της μεταπτυχιακής μου εργασίας.

Χρωστάω σε όλους ένα μεγάλο ευχαριστώ!

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Διαχρονικά για μεγάλο διάστημα, τα τελευταία έτη η εταιρική απάτη κυριαρχεί στα οικονομικά δρώμενα. Τα λογιστικά λάθη αυξάνονται, επιβάλλοντας επαναδιατυπώσεις κερδών, ενώ παράλληλα προκαλούν τεράστια επίδραση στα βιβλία των εταιρειών, τις χρηματοπιστωτικές αγορές, και κυρίως στο σύνολο της οικονομίας. Παρότι δεν είναι νέο φαινόμενο, ο αριθμός των επαναδιατυπώσεων των εταιρικών κερδών λόγω επιθετικών λογιστικών πρακτικών, λογιστικών παρατυπιών, ή λογιστικής απάτης έχει αυξηθεί σημαντικά κατά τα τελευταία χρόνια, κεντρίζοντας την προσοχή επενδυτών, αναλυτών, και ρυθμιστικών αρχών. Η εργασία αναφέρει συγκεκριμένες περιπτώσεις και παρουσιάζει τα ζητήματα που πρέπει να εξετάζονται, καθώς οι επιχειρήσεις εξαντλούν το όριο των αποδεκτών λογιστικών προτύπων. Επιπλέον, παρέχεται μια επισκόπηση των πιο κοινών συστημάτων εξαπάτησης μέσω της Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης, των ενδείξεων εμφάνισής τους, και των μεθόδων ανίχνευσης αυτών, με σκοπό να εξοικειώσει τον αναγνώστη και να καθοδηγήσει τον ελεγκτή για τον εντοπισμό αυτών των συστημάτων, με την πεποίθηση ότι, ο ελεγκτής που κατανοεί τον τρόπο λειτουργίας αυτών των δόλιων χειρισμών, θα είναι σε πολύ καλύτερη θέση να τις προσδιορίσει.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ</u>	1
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ</u>	3
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΑΝΑΚΡΙΒΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ</u>	8
3.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
3.2. Η ΓΚΡΙΖΑ ΖΩΝΗ ΤΩΝ ΓΕΝΙΚΩΣ ΑΠΟΔΕΚΤΩΝ ΛΟΓΙΣΤΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ	8
3.3. ΟΥΣΙΩΔΕΣ ΜΕΓΕΘΟΣ	10
3.4. ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ SEC- ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑΓΟΡΑΣ	12
3.5. ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΩΝ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ ΑΠΑΤΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ (1997 - 2002).....	14
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ</u>	17
4.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	17
4.2. ΠΑΡΑΠΛΕΥΡΕΣ ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ	18
4.3. ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ , ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗ Ή ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΑΝΤΑΛΛΑΓΗΣ .	20
4.4. ΥΠΕΡΒΑΣΗ ΡΟΗΣ- CHANNEL STUFFING	23
4.5. ΠΡΩΩΡΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	24
4.5.1. ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΜΕΡΟΥΣ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ.....	26
4.5.2. SOFT SALES.....	26
4.5.3. ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΜΕ ΠΟΛΛΑΠΛΑ ΠΑΡΑΔΟΤΕΑ.....	27
4.5.4. ΠΡΟΚΑΤΑΒΟΛΙΚΕΣ ΠΛΗΡΩΜΕΣ.....	28
4.6. ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ ΧΡΕΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΚΡΑΤΗΣΗΣ	29
4.7. ΠΛΑΣΜΑΤΙΚΑ ΈΣΟΔΑ	32
4.7.1. ΠΛΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΠΩΛΗΣΕΙΣ ΣΕ ΥΠΑΡΧΟΝΤΕΣ Η ΑΝΥΠΑΡΚΤΟΥΣ ΠΕΛΑΤΕΣ	32
4.7.2. ROUND TRIPPING	33
4.8. ΆΛΛΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΚΑΤΑΧΡΗΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ ΕΣΟΔΩΝ	35
4.8.1. ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΕΣΟΔΩΝ ΓΙΑ ΕΠΙΔΙΚΕΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΠΕΛΑΤΩΝ ..	35
4.8.2. ΑΝΟΙΧΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΜΕΤΑ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ	35
4.8.3. ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΕΣ ΠΩΛΗΣΕΙΣ- ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΓΙΑ ΣΚΟΠΟΥΣ ΔΟΚΙΜΗΣ /ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ.....	36

4.8.4. ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΕΡΓΩΝ	37
4.8.5. ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ ΜΕ ΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΑ ΜΕΡΗ.....	39
4.9. ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΙΣΧΥΡΙΣΜΩΝ ΑΚΑΤΆΛΛΗΛΗΣ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ ΕΞΟΔΩΝ	42
4.10. ΕΛΕΓΚΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ.....	43
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ.....	45
5.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	45
5.2. ΑΠΑΤΗ ΜΕΣΩ ΑΠΟΘΕΜΑΤΩΝ	45
5.2.1. ΥΠΕΡΤΙΜΗΣΗ ΠΟΣΟΤΗΤΑΣ ΑΠΟΘΕΜΑΤΟΣ.....	46
5.2.2. ΥΠΕΡΤΙΜΗΣΗ ΑΞΙΑΣ ΑΠΟΘΕΜΑΤΟΣ.....	48
5.2.3. ΚΑΤΑΧΡΗΣΤΙΚΗ ΚΕΦΑΛΑΙΟΠΟΙΗΣΗ ΑΠΟΘΕΜΑΤΟΣ.....	50
5.3. ΑΠΑΤΗ ΜΕΣΩ ΠΑΓΙΩΝ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ	50
5.4. ΑΠΑΤΗ ΜΕΣΩ ΤΩΝ ΕΙΣΠΡΑΚΤΕΩΝ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΩΝ.....	51
5.4.1. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΙΚΟΝΙΚΩΝ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ	52
5.4.2. ΔΙΟΓΚΩΣΗ ΑΞΙΑΣ ΤΩΝ ΕΙΣΠΡΑΚΤΕΩΝ	53
5.5. ΑΠΑΤΗ ΜΕΣΩ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ.....	55
5.5.1. ΕΙΚΟΝΙΚΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ.....	56
5.5.2. ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗ ΑΞΙΑΣ ΤΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	56
5.6. ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΔΩΝ	58
5.7. ΑΚΑΤΆΛΛΗΛΗ ΚΕΦΑΛΑΙΟΠΟΙΗΣΗ ΕΞΟΔΩΝ	59
5.7.1. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ	60
5.7.2. ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ("Ε&Α").....	60
5.7.3. ΕΞΟΔΑ 1ΗΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ.....	61
5.7.4. ΕΞΟΔΑ ΑΠΟ ΤΟΚΟΥΣ	61
5.7.5. ΕΞΟΔΑ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ	61
5.8. ΧΡΗΣΗ ΜΗ ΕΝΟΠΟΙΟΥΜΕΝΩΝ ΕΤΑΙΡΙΩΝ-ΟΧΗΜΑΤΩΝ	62
5.9. ΥΠΕΡΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΩΝ-“COOKIE JAR RESERVES”	64
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ	
ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ	67
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	70

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ανακριβής χρηματοοικονομική αναφορά αποτελεί την κυρίαρχη κατηγορία λογιστικής απάτης που η Δήλωση Ελεγκτικών Προτύπων Νο 99 (SAS 99) απαιτεί από τους ελεγκτές να επικεντρωθούν. Για τους σκοπούς της παρούσας εργασίας, υποθέσαμε ότι η διοίκηση ενήργησε με δόλο καθώς το αν μια απάτη έχει διαπραχθεί ή όχι είναι γεγονός ειδικό.

Τα παραδείγματα που αναφέρονται, επίσης περιλαμβάνουν περιπτώσεις όπου η εταιρία ή/και η διοίκησή της κατηγορήθηκαν και κριθήκαν ένοχοι για εσκεμμένη συμμετοχή στην παράβαση, σε ευρύ φάσμα κλάδων όπως βιομηχανιών, κερδοσκοπικών και μη κερδοσκοπικών εταιρειών. Παρότι η εργασία ασχολείται με πολλά συστήματα απάτης, δεν περιέχει μια πλήρη λίστα όλων των πιθανών συστημάτων.

Στόχος της παρούσας εργασίας είναι να αποδείξει την ατέρμονη δυνατότητα διάπραξης απάτης και να επισημάνει την αναγκαιότητα αναβάθμισης της κατά τα άλλα ουδέτερης έννοιας του επαγγελματικού σκεπτικισμού έτσι ώστε να περιλαμβάνει διάθεση αμφισβήτησης, επαγρύπνηση απέναντι σε συνθήκες που ενδέχεται να υποδεικνύουν πιθανή ανακρίβεια λόγω σφάλματος ή απάτης και κριτική αξιολόγηση των αποδεικτικών εγγράφων του ελέγχου.

Με την πεποίθηση ότι ο ελεγκτής που κατανοεί τον τρόπο λειτουργίας της δόλιας χειραγώγησης, είναι σε πολύ καλύτερη θέση να προσδιορίσει και να περιορίσει τα συστήματα απάτης, κίνητρο για την ανάληψη αυτής της εργασίας αποτέλεσε η φιλοδοξία επίλυσης των παρακάτω ερωτημάτων: Πώς μπορούμε να αποτρέψουμε την απάτη, αν δεν την κατανοούμε; Είναι οι ελεγκτές ειδικευμένοι στην ανίχνευση εξαπάτησης; Ποιες μέθοδοι ακολουθούνται για την επίτευξη χειραγώγησης των οικονομικών καταστάσεων; Ποια είναι τα πιο κοινά συστήματα εξαπάτησης μέσω της Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης; Ποιες είναι οι ενδείξεις εμφάνισής τους, και ποιες μεθόδους ανίχνευσης μπορεί να χρησιμοποιήσει ο ελεγκτής;

Για την επίτευξη του σκοπού αυτού η εργασία χωρίζεται σε έξι κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μια επισκόπηση της βιβλιογραφίας των τελευταίων ετών, με θεωρητικές και εμπειρικές μελέτες, απόψεις και αποτελέσματα, σχετικά με την αναγκαιότητα επαγρύπνησης στο ζήτημα απάτης επί της Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης.

Στο δεύτερο κεφάλαιο καθορίζεται το γενικό πλαίσιο κατανόησης των ορισμών και κανόνων που περιβάλλουν την χρηματοοικονομική πληροφόρηση καθώς και τον προσδιορισμό του

ουσιώδους μεγέθους, έτσι όπως αυτοί τίθενται από τις Γενικές Αποδεκτές Λογιστικές Αρχές, την δυνατότητα παράκαμψής τους μέσω των γκρίζων περιοχών και την στάση της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς στην εκ προθέσεως κατάχρηση της παρεχόμενης ευελιξίας. Τέλος παρέχεται μία επισκόπηση των μεγαλύτερων περιπτώσεων απάτης Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης.

Στο τρίτο κεφάλαιο, που αποτελεί το κυρίαρχο μέρος της δομής της εργασίας παρουσιάζεται η κακοποίηση της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης με την δόλια χειραγώγηση των εσόδων, που αποτελεί την πιο συνήθη τακτική σύμφωνα με τις έρευνες COSO, στην πρόθεση των εταιριών να παραποιήσουν τις οικονομικές τους καταστάσεις και να παραπληροφορήσουν τους χρήστες αυτών. Παρουσιάζεται ένα εύρος τακτικών ακατάλληλης αναγνώρισης εσόδων είτε πρόωρων με την καταστρατήγηση του SAB 101, είτε πλασματικών.

Στο τέταρτο κεφάλαιο η έρευνα ως προς τις μεθόδους παραποίησης της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης εκτείνεται στην ανάλυση συστημάτων απάτης μέσω καταστρατήγησης της αξίας, της ποσότητας και του χειρισμού των λογαριασμών Ενεργητικού και συγκεκριμένα, των Αποθεμάτων, των Πάγιων Περιουσιακών Στοιχείων, των Εισπρακτέων Λογαριασμών και των Επενδύσεων της οικονομικής οντότητας.

Εκτός από την ακατάλληλη αναγνώριση των εσόδων, ένα άλλο σύστημα απάτης, που συνήθως χρησιμοποιείται για την δόλια ενίσχυση της απόδοσης, αποτελεί η υποτίμηση δαπανών και υποχρεώσεων, η χρήση μη ενοποιούμενων Εταιριών-Οχημάτων και χρήση των Αποθεματικών-“Cookie Jar Reserves”, όπως αναπτύσσεται στο κεφάλαιο 5 που χρησιμεύουν στην πλασματική αύξηση των κερδών ή/και της οικονομικής κατάστασης της εταιρίας.

Τέλος, στο έκτο κεφάλαιο της εργασίας, γίνεται μία σύνοψη των κυριότερων εμπειρικών αποτελεσμάτων και παρουσιάζεται ως πρόταση για μελλοντική μελέτη η ανάγκη προσαρμογής του ελεγκτικού ρόλου στην σύγχρονη πραγματικότητα καθώς οι Κυβερνο-επιθέσεις, αποτελούν πλέον φλέγον ζήτημα, στο επίκεντρο των Ρυθμιστικών Αρχών, των οικονομικών οντοτήτων και των ελεγκτικών εταιριών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο γίνεται μια βιβλιογραφική επισκόπηση σχετικά με το θέμα της ανακριβούς χρηματοοικονομικής πληροφόρησης. Παρουσιάζονται ενδιαφέρουσες απόψεις, μελέτες και αποτελέσματα που αποδεικνύουν τον βαθμό σημαντικότητας και την ένταση προσοχής που απαιτείται, καθώς η Χρηματοοικονομική πληροφόρηση βρίσκεται στο επίκεντρο ανησυχίας των Ρυθμιστικών αρχών. Η χειραγώγηση της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης είναι ένας όρος που χρησιμοποιείται κατά κανόνα αναφερόμενος στο σκεπτικισμό πως οι εταιρίες, εκμεταλλευόμενες την ευελιξία που παρέχεται από τις γενικώς αποδεκτές λογιστικές αρχές, εφαρμόζουν και τροποποιούν κατά "δημιουργικό τρόπο" λογιστικές πολιτικές ώστε να ωραιοποιήσουν τα προβλήματα που προκύπτουν.

Η σχετική βιβλιογραφία αναλύει και εξηγεί τις μεταβολές αυτές, εκτιμώντας τους λόγους που οδηγούν την διοίκηση της εταιρίας σε αυτές, είτε μέσω της εξομάλυνσης/χειρισμού των κερδών, είτε μέσω λανθασμένης εκτίμησης στοιχείων του Ένεργητικού, είτε μέσω χειραγώγησης των λογαριασμών του Παθητικού, είτε μέσω των εξόδων που επιτρέπεται να κεφαλαιοποιηθούν, καθώς και μέσω της διατήρησης αποθεματικών - cookie jar και λοιπά.

Πιο συγκεκριμένα με τις μελέτες της COSO¹ περί «Απάτης Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης», επιδιώκεται ενημέρωση της κατανόησής μας και η παροχή μιας ολοκληρωμένης ανάλυσης των περιστατικών δόλιας χρηματοοικονομικής αναφοράς που διερευνήθηκαν από την SEC. Αποστολή της COSO είναι να παρέχει ηγεσία σκέψης μέσα από την ανάπτυξη ολοκληρωμένων πλαισίων, καθοδήγηση, και έρευνα για τη διαχείριση του επιχειρηματικού κινδύνου, εσωτερικού ελέγχου, και την αποτροπή της απάτης. Οι προσπάθειες COSO έχουν σχεδιαστεί για τη βελτίωση της απόδοσης και της διακυβέρνησης καθώς και για την μείωση της έκτασης της απάτης στους οργανισμούς. Η COSO ελπίζει ότι οι εμπλεκόμενοι στη χρηματοοικονομική πληροφόρηση θα εξετάσουν προσεκτικά τα αποτελέσματα της έρευνας και θα αρχίσουν εκ νέου προσπάθειες να βελτιώσουν την πρόληψη, την αποτροπή και την ανίχνευση, δόλιας χρηματοοικονομικής πληροφόρησης.

Συγκεκριμένα οι Margaret και Peck² (2015) έδωσαν τον ορισμό της απάτης μέσω των χρηματοοικονομικών καταστάσεων ως έργο εσκεμμένης εξαπάτησης που οδηγεί σε μία παραπλανητική παρουσίαση, σε μία ουσιωδώς εσφαλμένη αναφορά ή σε ένα στοχευόμενο

¹ http://www.coso.org/documents/cosofraudstudy2010_001.pdf

² Margaret, J.E. and Peck, G. (2015), *Fraud in Financial Statements*, Routledge Taylor & Francis Group.

αποκλεισμό χρηματοοικονομικών λογαριασμών της οικονομικής οντότητας. Η εξαπάτηση διαπράττεται με στόχο να παραπλανήσει τους μέτοχους και άλλους επενδυτές σε σχέση με την οικονομική κατάσταση της οντότητας. Η απάτη μπορεί παραπλανητικά να συσχετίσει τις οικονομικές περιστάσεις ή ένα άλλο μη οικονομικό ουσιώδες γεγονός.

Η προσέγγιση IFAC, ISA 240 προσδιορίζει την απάτη ως την "σκόπιμη ενέργεια ενός ή περισσότερων μελών της διοίκησης εκείνων που είναι επιφορτισμένοι με την διακυβέρνηση, υπαλλήλων, τρίτων μερών που περιλαμβάνει δόλο προκειμένου να αποκτηθούν άδικες ή παράνομες ωφέλειες". Αντίστοιχα σύμφωνα με τον Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών "η λέξη απάτη περικλείει ένα εύρος παρατυπιών και παράνομων πράξεων, με κοινό χαρακτηριστικό τον σκόπιμο δόλο ή την παραποίηση δεδομένων που ένα άτομο γνωρίζει."

Επιπλέον, η απάτη μέσω των χρηματοοικονομικών καταστάσεων ορίζεται σύμφωνα με τον Σπάθη³ (2002) ως σκόπιμη αλλοίωση των οικονομικών καταστάσεων. Ως μέσα για την πραγματοποίηση των παραποιήσεων χρησιμοποιούνται διάφοροι μέθοδοι που περιλαμβάνονται στον όρο δημιουργική ή επινοητική λογιστική.

Συμφώνα με την ομιλία της White⁴ (2014), η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς έχει δει σημαντικό άλμα στους αριθμούς οικονομικής απάτης αλλά παράλληλα την αυξημένη συνειδητοποίηση από εταιρείες και Ελεγκτές ότι η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς εστιάζει την προσοχή της σε αυτούς, την ποιότητα των χρηματοοικονομικών εκθέσεων και των λογιστικών ελέγχων.

Επιπλέον σύμφωνα με την ομιλία του Ceresney⁵ (2013), η σημασία της καταδίωξης της οικονομικής απάτης δεν μπορεί ποτέ να θεωρηθεί υπερβολική, καθώς η πλήρης, ακριβής και αξιόπιστη χρηματοοικονομική πληροφόρηση είναι το θεμέλιο πάνω στο οποίο οι αγορές βασίζονται. Οι ψευδείς οικονομικές πληροφορίες ζημιώνουν την εμπιστοσύνη των επενδυτών και διαβρώνουν την ακεραιότητα των αγορών.

Το τμήμα επιβολής της SEC, «Χρηματοοικονομική Πληροφόρηση και Έλεγχος» -Financial Reporting and Audit (FRAud)⁶ ενισχύει τις προσπάθειες του οργανισμού για τον εντοπισμό και τη δίωξη των παραβιάσεων της νομοθεσίας περί κινητών αξιών που σχετίζονται με την υποβολή εκθέσεων και ελέγχου των αποτυχιών της.

Εκτός από τον εντοπισμό παραβιάσεων της νομοθεσίας περί κινητών αξιών κατά την κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων και τις γνωστοποιήσεις των χρηματοοικονομικών

³Σπάθης X., (2002), "Εμπειρική διερεύνηση της παραποίησης οικονομικών καταστάσεων", Τεύχος 570, σελ. 1286-1294.

⁴ <https://www.sec.gov/news/speeches?speaker=1370541733420>

⁵ <https://www.sec.gov/News/Speech/Detail/Speech/1370539845772>

⁶ <https://www.sec.gov/spotlight/finreporting-audittaskforce.shtml>

πληροφοριών για τους επενδυτές, το συγκεκριμένο τμήμα εντοπίζει και διερευνά, τομείς επιρρεπείς σε δόλια χρηματοοικονομική πληροφόρηση. Οι προσπάθειες αυτές περιλαμβάνουν συνεχή επανεξέταση των επαναδιατυπώσεων και των αναθεωρήσεων των οικονομικών καταστάσεων, ανάλυση των τάσεων των επιδόσεων από τη βιομηχανία, και χρήση των εργαλείων που βασίζονται στην τεχνολογία.

Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς έχει αναπτύξει εργαλεία για να βοηθήσει στον εντοπισμό πιθανών περιπτώσεων ακατάλληλης αναφοράς οικονομικών εκθέσεων, και χρησιμοποιεί αυτά τα εργαλεία ουσιωδώς. Το Task Force⁷ του FRaud, που δημιουργήθηκε τον Ιούλιο του 2013, χρησιμοποιεί προηγμένη ανάλυση δεδομένων εργαλεία που έχουν σχεδιαστεί για τον εντοπισμό παρατυπιών, ακραίων τιμών, και ασυνήθιστων τάσεων μεταξύ των καταχωρηθέντων στις οικονομικές καταστάσεις και των γνωστοποιήσεων κατά συγκρίσιμα δεδομένα του κλάδου.

Επιπλέον στην 27^η ετήσια εθνική διάσκεψη AICPA για τα ευρήματα της SEC (1999), ο Walker⁸ αναφέρθηκε στο ότι παρά την δυναμική εξέλιξη προς τη σωστή κατεύθυνση προς την ενστάλαξη μεγαλύτερης προσοχής και πειθαρχίας στα μέσα χρηματοοικονομικής πληροφόρησης, υπάρχει ένας απαράδεκτα υψηλός αριθμός αποτυχημένων ελέγχων, και ο ρυθμός των αλλαγών προς την ενίσχυση σημαντικών απαιτήσεων παραμένει αργός και επομένως υπάρχει πολλή δουλειά που πρέπει ακόμη να γίνει. Τα μηνύματα που δόθηκαν συνοψίζονται παρακάτω:

1. Ανάγκη για ενδελεχή έλεγχο για σκόπιμη ανακρίβεια, ακόμη και «μη ουσιώδη», των ανώτερων διευθυντικών στελεχών, και ιδιαίτερα στη χειραγώγηση των κερδών.
2. Στοιχεία μη ουσιώδους μεγέθους (λιγότερο από το 5%), μπορεί να έχουν σημασία για τις πράξεις μιας εταιρίας που είναι δυσανάλογη προς το μέγεθος του αριθμού και μόνο, καθώς η σημαντικότητα απαιτεί κάτι περισσότερο από μια προσκόλληση σε ένα τεστ 5%.
3. Το τρίτο μήνυμα είναι ότι θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στις απαιτήσεις και άλλα στοιχεία αναγνώρισης των εσόδων.
4. Επιβαρύνσεις δίκαιες, αλλά που να αντανakλούν τη σοβαρότητα της εν λόγω συμπεριφοράς και της βλάβης για τους επενδυτές, όχι μόνο κατά των εταιρειών των οποίων οι οικονομικές καταστάσεις είναι ψευδείς ή παραπλανητικές, αλλά και κατά των ατόμων που ευθύνονται για παραποίηση των βιβλίων.

⁷ <https://www.pwc.com/us/en/forensic-services/publications/assets/2014-securities-litigation-study.pdf>

⁸ <https://www.sec.gov/news/speech/speecharchive/1999/spch334.htm>

5. Επιπρόσθετα της εξέτασης της συμπεριφοράς των ατόμων μέσα στην επιχείρηση, εξέταση και των ατόμων εκτός της εταιρίας, που έχουν την ευθύνη της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης (ελεγκτών, πελατών, κ.α.).
6. Χρήση πλήρους φάσματος των μέσων που διατίθενται όπως, τακτικά ασφαλιστικά μέτρα και σημαντικές χρηματικές κυρώσεις.
7. Παρότι οι έρευνες οικονομικής απάτης είναι οι πιο δύσκολες, χρονοβόρες και εντατικές, απαιτείται ιεράρχηση και επιτάχυνση ερευνών με τη χρήση νέων τεχνικών σε συνδυασμό με ποινικούς εισαγγελείς.
8. Ιδιαίτερη προσοχή στους εσωτερικούς ελέγχους εταιρειών και τήρηση του νόμου Securities Exchange του 1934.
9. Μηδενική ανοχή στην παραπλάνηση των ελεγκτών από τους πελάτες.
10. Σεβασμός στην ελεγκτική ανεξαρτησία ως κρίσιμης σημασίας για την ακεραιότητα του συστήματος χρηματοοικονομικής πληροφόρησης. Σε μια εποχή επέκτασης των υπηρεσιών που παρέχονται από τις μεγάλες λογιστικές εταιρείες, είναι επιτακτική η ανάγκη να διαφυλαχθεί η λειτουργία του ελέγχου και να προστατεύεται από την πραγματική ή δυνητική σύγκρουση συμφερόντων.

Η εξομάλυνση των κερδών έχει μελετηθεί πολύ περισσότερο από οποιαδήποτε άλλη μέθοδο ως υποσύνολο χειραγώγησης των κερδών, για τον λόγο ότι η ομαλοποίηση είχε θετικά αποτελέσματα σε πληθώρα ερευνών⁹.

Σύμφωνα με τον Biedleman¹⁰ η εξομάλυνση του εισοδήματος ορίζεται ως: "Η ωραιοποίηση των κερδών που έχουν καταγραφεί, μπορεί να οριστεί ως η σκόπιμη χειραγώγηση των διακυμάνσεων σχετικά με ένα συγκεκριμένο επίπεδο κερδών που τη συγκεκριμένη περίοδο θεωρείται εύλογο για την οντότητα. αποδεικνύει την προσπάθεια της διοίκησης να μειώσει τις μη κανονικές μεταβλητές στα κέρδη, στο βαθμό που το επιτρέπουν η συνετή λογιστική και λογιστικές αρχές."

Ο Abdelghany¹¹ (2005) μέσω της έρευνας που διεκπεραίωσε απόδειξε πως η διαφορετική προσέγγιση στην μέτρηση της ποιότητας των κερδών οδηγεί σε διαφορετική εκτίμηση. Για τον λόγο αυτόν η διοίκηση της οντότητας μπορεί να χρησιμοποιήσει τεχνικές χειραγώγησης κερδών όπως πρόωρη αναγνώριση εσόδων, ανάρμοστη καταγραφή αποθεματικών για

⁹ Belkaoui A. (2000), "Understanding Fraud in the accounting environment", Managerial Finance, Vol. 26 Iss: 11, pp.33-41.

¹⁰ Biedleman C.R. (1973), "Income Smoothing: The Role of Management" Southern Economic Association, Vol. 39, pp. 481-660.

¹¹ Abdelghany K. (2005), "Measuring the quality of earnings", Managerial Auditing Journal, Vol. 20 Iss: 9, pp.1001 – 1015.

μελλοντικές απώλειες, κατάχρηση του ουσιώδες μεγέθους, χρήση αποθεματικών cookie jars, round tripping , τακτική αλλαγή λογιστικών πολιτικών και άλλα.

Εξάλλου ο Naser¹² (1993) υποστηρίζει ότι η δημιουργική λογιστική είναι η μεταμόρφωση των χρηματοοικονομικών δεδομένων από αυτό που πραγματικά είναι στο τι πραγματικά επιθυμεί η διοίκηση, εκμεταλλευόμενη τους υπάρχοντες κανόνες ή αγνοώντας κάποιους από αυτούς.

Οι γενικώς αποδεκτές λογιστικές αρχές προσφέρουν ευελιξία στην προετοιμασία των χρηματοοικονομικών καταστάσεων δίνοντας την ελευθερία στους χρηματοοικονομικούς διαχειριστές να επιλέξουν ανάμεσα σε διάφορες λογιστικές πολιτικές και αρχές. Η διαχείριση των κερδών εκμεταλλεύεται την ευελιξία στην χρηματοοικονομική αναφορά για την τροποποίηση των οικονομικών αποτελεσμάτων της εταιρίας (Ortega and Grant, 2003).

Ο Levitt¹³ (1998), προσδιόρισε την διαχείριση των κερδών ως την γκρίζα περιοχή όπου η λογιστική παραποιείται, όπου η διοίκηση εφαρμόζει τις κατάλληλες "πериκοπές" λογιστικών πολιτικών και όπου οι χρηματοοικονομικές αναφορές των κερδών αντανακλούν την επιθυμία της διοίκησης παρά την πραγματική απόδοση της εταιρίας. Η διαδικασία αυτή έχει εξελιχθεί στο πέρασμα των χρόνων και μπορεί να χαρακτηριστεί ως "παιχνίδι" μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών της αγοράς όπως μανατζερ, ελεγκτές και αναλυτές.

Ποια είναι η κινητήριος δύναμη για την παραποίηση της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης και ιδιαίτερα μέσω της αναγνώρισης των εσόδων; Σύμφωνα με τον Hepworth¹⁴(1953) η εξομάλυνση των κερδών στα πλαίσια της επιχείρησης, χρησιμοποιείται για την επίτευξη ευνοϊκότερης φορολογικής μεταχείρισης, τη διασφάλιση σταθερών σχέσεων με τους επενδυτές και τους εργαζόμενους καθώς και σταθερής νομισματικής πολιτικής. Στα πλαίσια του συνόλου της οικονομίας οι αιτίες είναι κυρίως ψυχολογικής υπόστασης και συνδέονται με τις προσδοκίες των οικονομολόγων για την αισιόδοξη ή απαισιόδοξη πορεία της οικονομικής δραστηριότητας.

¹²Naser K. (1993), Creative Financial Accounting: Its Nature and Use, Prentice Hall International Book Distributors Ltd.

¹³Levitt A. (1998) "The Numbers Game", Speech at the New York University Center for Law and Business.

¹⁴Hepworth S. (1953), "Smoothing Periodic Income, The Accounting Review", American Accounting Association, Vol. 28, pp. 471-606.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΑΝΑΚΡΙΒΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ

3.1. Εισαγωγή

Οι λογιστικές απάτες,¹⁵ που η Δήλωση Ελεγκτικών Προτύπων Νο 99 (SAS 99¹⁶) απαιτεί από τους ελεγκτές να επικεντρωθούν, μπορούν να ταξινομηθούν είτε στην ανακριβή χρηματοοικονομική αναφορά ή στην υπεξαίρεση περιουσιακών στοιχείων, ή και στα δύο.

Αξίζει να σημειωθεί σε αυτό το σημείο πως παρότι οι περισσότεροι ελεγκτές συνήθως εξετάζουν ως απάτες των οικονομικών καταστάσεων μόνο τις δύο αυτές κατηγορίες, οι οικονομικές απάτες μπορούν να διακριθούν και σε μία τρίτη, υποσύνολο των προηγούμενων δύο, που καθώς δεν επηρεάζει τις ισορροπίες στις οικονομικές καταστάσεις, συχνά αμελείται και αφορά τα «Έσοδα και τα Περιουσιακά στοιχεία που λαμβάνονται με απάτη» καθώς και τις «Δαπάνες και Υποχρεώσεις για σκοπό μη κατάλληλο». Από τις τρεις προαναφερθείσες κατηγορίες, η Χρηματοοικονομική Πληροφόρηση, αποτελεί αντικείμενο συχνής χειραγώγησης. Ως δόλια χρηματοοικονομική αναφορά¹⁷ ορίζεται κάθε εκούσια ή απερισκεπτη συμπεριφορά, από πράξη ή παράλειψη, που έχει ως αποτέλεσμα ουσιωδώς παραπλανητικές οικονομικές καταστάσεις, κοινώς γνωστή ως «μαγείρεμα των βιβλίων». Με την παρουσίαση ανακριβών οικονομικών καταστάσεων, η δόλια χρηματοοικονομική πληροφόρηση έχει σημαντικές συνέπειες τόσο για την οντότητα, όσο και για την εμπιστοσύνη του κοινού στις αγορές κεφαλαίων.

3.2. Η γκρίζα ζώνη των Γενικώς Αποδεκτών Λογιστικών Αρχών

Τα περισσότερα σχήματα απάτης επί της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης/αναφοράς, περιλαμβάνουν τη χειραγώγηση των κερδών, που η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς (SEC) έχει ορίσει¹⁸ ως «χρήση των διάφορων μορφών προς νόθευση της αληθινής οικονομικής επίδοσης της εταιρίας, προκειμένου να επιτευχθεί το επιθυμητό αποτέλεσμα».

¹⁵ <http://www.aicpa.org/Research/Standards/AuditAttest/DownloadableDocuments/AU-00316.pdf>

¹⁶ <http://users.ipfw.edu/pollockk/SAS99.pdf>

¹⁷ <http://www.excite.com/education/lawyers/financial-statement-fraud>

¹⁸ <http://www.cfo.com/printable/article.cfm/3007762>

Η διαχείριση των κερδών ωστόσο, δεν συνεπάγεται πάντοτε οριστικές παραβιάσεις των Γενικών Αποδεκτών Λογιστικών Αρχών (“GAAP¹⁹”). Τις περισσότερες φορές, οι φορείς διαχειρίζονται τα κέρδη επιλέγοντας λογιστικές πολιτικές που κάμπτουν τις GAAP προς την επίτευξη των κερδών που έχουν τεθεί ως στόχος. Έτσι, είναι σημαντικό να γίνει διάκριση μεταξύ των τεχνικών διαχείρισης των κερδών που είναι επιθετικές στη φύση αλλά επιτρεπόμενες από τις GAAP, και εκείνες που σαφώς τις παραβιάζουν. Ωστόσο πρέπει να σημειωθεί πως η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς έχει πάρει τη θέση²⁰ ότι, η συμμόρφωση με τις GAAP δεν θα προστατεύσει κατ' ανάγκη μια οντότητα από μια ενέργεια επιβολής της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, εάν η οικονομική απόδοση είναι παραμορφωμένη.

Οι Τεχνικές Διαχείρισης κερδών που επιτρέπονται βάσει GAAP συχνά αποκαλούνται «Γκρίζα ζώνη».²¹ Οι GAAP επιτρέπουν συχνά εναλλακτικούς τρόπους διαχείρισης για την καταγραφή των λειτουργιών μιας οντότητας. Για παράδειγμα, οι GAAP επιτρέπουν οποιαδήποτε μέθοδο απόσβεσης, εφ' όσον κατανέμει συστηματικά και ορθολογικά το κόστος του περιουσιακού στοιχείου στη διάρκεια της ωφέλιμης ζωής του. Περιπτώσεις «Γκρίζας ζώνης» εμφανίζονται με την ευελιξία διαχείρισης, κατά:

- την αλλαγή μεθόδων απόσβεσης από την ταχεία μέθοδο στην πιο συντηρητική μέθοδο ευθείας γραμμής καθώς και το αντίστροφο.
- την αλλαγή της ωφέλιμης ζωής ή των εκτιμήσεων της αξίας περιουσιακών στοιχείων.
- τον προσδιορισμό του κατάλληλου ορίου που απαιτείται για τις ανείσπρακτες απαιτήσεις.
- τον προσδιορισμό συνθηκών αντιλογισμού/διαγραφής περιουσιακών στοιχείων.
- την μέθοδο αποτίμησης των αποθεμάτων.
- τον προσδιορισμό του κατά πόσο μια πώση στην αγοραία αξία μιας επένδυσης είναι προσωρινή ή μόνιμη.
- την εκτίμηση των απομειώσεων που απαιτούνται για επενδύσεις.

Έτσι, σε ορισμένες περιπτώσεις, οι GAAP "επιτρέπουν" σε μια εταιρία να διαχειριστεί τα κέρδη, απλά με μία αλλαγή της λογιστικής πολιτικής της και την επιλογή εκείνων των λογιστικών αρχών με τις οποίες θα επωφεληθεί περισσότερο. Η ίδια η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς έχει τονίσει, ότι οι λογιστικές αρχές δεν έχουν σκοπό²² να περιορίσουν την οντότητα καθώς η ευελιξία της λογιστικής είναι απαραίτητη για την καινοτομία. Πολλές

¹⁹<http://www.accounting.com/resources/gaap/>

²⁰ Edison Schools Settles SEC Enforcement Action (2002).

²¹<https://archive.org/details/Fighting-in-the-Gray-Zone-A-Strategy-to-Close-the-Preemption-Gap-2004>.

²² Levitt A. (1998) “The Numbers Game”, Speech at the New York University Center for Law and Business.

φορές όμως υπάρχουν καταχρήσεις, όταν αυτή η ευελιξία αξιοποιείται για στρέβλωση της πραγματικής εικόνας της εταιρίας.

Οι οντότητες έχουν αρκετά κίνητρα για την επιλογή των εν λόγω αρχών, που θα βελτίωναν την χρηματοοικονομική τους εικόνα. Μερικοί θα υποστήριζαν ότι είναι η αγορά που ωθεί τις οντότητες στην επιδίωξη ωραιοποίησης των οικονομικών τους καταστάσεων, και αντανακλάται από την «τιμωρία» στις τιμές των μετοχών για τις εταιρείες που διαφέρουν έστω και αμελητέα από προηγούμενες εκτιμήσεις. Αυτές οι εξωτερικές πιέσεις της αγοράς για την επίτευξη του επιδιωκόμενου αποτελέσματος, συγκρούονται με την πίεση της αγοράς για διαφάνεια στις οικονομικές καταστάσεις.

Συχνά, είναι δύσκολο να γίνει διάκριση μεταξύ επιθετικής αλλά επιτρεπόμενης λογιστικής, και αυτής που είναι καταχρηστική και απαγορευμένη. Πώς, για παράδειγμα μπορεί να προσδιοριστεί εάν είναι λογικό ή όχι το αποθεματικό της διοίκησης για επισφαλείς απαιτήσεις; Η γραμμή μεταξύ επιθετικής και δόλιας συμπεριφοράς εξαρτάται από την πρόθεση της διοίκησης, όπως για παράδειγμα μία επιτηδευμένη επιλογή ανεκτικής, σύμφωνα με τις GAAP, πολιτικής με πρόθεση τη συγκάλυψη απάτης ή λάθους, καθώς και στοχευόμενης απόκρυψης των αρνητικών συνεπειών της επιλεγμένης πολιτικής στην εικόνα της εταιρίας. Η απάτη σπάνια εμφανίζεται εάν η πρόθεση της διοίκησης είναι διαφανής και σαφώς κατανοητή.

Μερικές οικονομικές απάτες δεν έχουν γκρίζες περιοχές, όπως για παράδειγμα η διαχείριση των κερδών που είναι σαφώς εκτός των παραμέτρων των GAAP. Οι τεχνικές αυτές μπορούν να φουσκώνουν τα κέρδη, και να αποτυπώσουν μια βελτιωμένη οικονομική εικόνα, ή αντιστρόφως, να καλύψουν μία επιδεινούμενη. Παραδείγματα που αναφέρονται από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς περιλαμβάνουν:

- Χρήση του ουσιώδους μεγέθους για καταγραφή μικρών αλλά εκ προθέσεως ανακριβειών στις οικονομικές καταστάσεις.
- Παρατυπίες αναγνώρισης των εσόδων.
- Απόκτηση με «Δημιουργική λογιστική».
- Αποθεματικά - Cookie jar.

3.3. Ουσιώδες μέγεθος

Η συζήτηση της απάτης των οικονομικών καταστάσεων δεν είναι πλήρης χωρίς μια αναφορά του ουσιώδους μεγέθους, που αποτελεί μικό ζήτημα νομικών και λογιστικών αρχών. Εταιρείες και μερικές φορές ελεγκτές, παρέβλεψαν ατοπήματα επειδή δεν ήταν "ουσιώδη"

για τις οικονομικές καταστάσεις. Καθοδήγηση μπορεί να βρεθεί από το Ανώτατο Δικαστήριο, την SEC, τα FASB, και την ακαδημαϊκή κοινότητα.

Το Ανώτατο Δικαστήριο²³ έχει ορίσει κάτι ως ουσιώδες εάν "...υπάρχει σημαντική πιθανότητα ότι η αποκάλυψη του παραλειπόμενου γεγονότος, θα θεωρούταν από έναν λογικό επενδυτή, ότι έχει τροποποιήσει σημαντικά το συνολικό μείγμα των πληροφοριών που διατίθενται."

Η SEC²⁴ ακολουθεί αυτόν τον κανονισμό, όπου ορίζει τον περιορισμό των ουσιωδών στοιχείων, σε "... εκείνα τα θέματα με τα οποία ένας μέσος συνετός επενδυτής θα πρέπει να ενημερώνεται λογικά πριν από την αγορά..."

Το FASB²⁵ ορίζει το ουσιώδες ως "...το μέγεθος από μία παράλειψη ή ανακρίβεια των λογιστικών πληροφοριών που, υπό το φως των περιστάσεων, καθιστά πιθανό ότι η κρίση ενός λογικού ανθρώπου που βασίζεται στις πληροφορίες, έχει αλλάξει ή επηρεαστεί".

Διαχρονικά, οι εταιρείες και οι ελεγκτές τους, έχουν επίσης αναπτύξει ορισμένους «κανόνες²⁶» (ΔΠΕ 320) για τον προσδιορισμό του πότε ένα θέμα θα μπορούσε να θεωρηθεί ουσιώδες. Ένας συχνά χρησιμοποιούμενος κανόνας είναι, ότι μια ανακρίβεια ή παράλειψη που είναι λιγότερο από το 5% κάποιου παράγοντα (δηλαδή του καθαρού εισοδήματος, των καθαρών περιουσιακών στοιχείων, κλπ) δεν είναι σημαντική.

Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς ζήτησε να διευθετήσει το θέμα της σημαντικότητας²⁷ και να επανορθώσει το ενδεχόμενο κατάχρησης της διαχείρισης των κερδών, με την κυκλοφορία του SAB No. 99,²⁸ που παρέχει οδηγίες για συντάκτες και ελεγκτές για την αξιολόγηση της σημαντικότητας των ανακριβειών στη διαδικασία χρηματοοικονομικής αναφοράς και του λογιστικού ελέγχου, συνοψίζοντας και αναλύοντας τις GAAP και τους ομοσπονδιακούς νόμους τίτλων που σχετίζονται με το ουσιώδες, και προσφέροντας παραδείγματα για το τι είναι και τι δεν είναι αποδεκτό, όσον αφορά το ουσιώδες.

Παρότι η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς δεν έχει αντίρρηση για τη χρήση του ορίου του 5% ως προκαταρκτική εκτίμηση της σημαντικότητας, τονίζει ότι η αποκλειστική εξάρτηση από

²³ TSC Industries, Inc. v. Northway, Inc., 426 U.S. 438, 449 (1976).

²⁴ SEC, Rule 1-02.

²⁵ Statement of Financial Accounting Concepts- No. 2 (1980).

²⁶ Λουμιωτης, Β. και Τζίφας, Β., (2012), Βασικές Οδηγίες Εφαρμογής Διεθνών Προτύπων Ελέγχου (ΔΠΕ), Εκδόσεις Σταμούλη Α.Ε., Αθήνα.

²⁷ <http://corporate.findlaw.com/finance/sec-release-on-materiality-in-financial-disclosure.html>

²⁸ <https://www.sec.gov/interps/account/sab99.htm>

ποσοτικά κριτήρια, μπορεί να είναι μόνο η αρχή μιας ανάλυσης και όχι ένα υποκατάστατο μιας πλήρους ανάλυσης.

Το SAB 99 σημειώνει, ότι κατά την εξέταση της σημαντικότητας, ορισμένοι ποιοτικοί παράγοντες μπορούν να καταστήσουν ουσιώδεις, ακόμα και τις μικρές ποσοτικά ανακρίβειες. Παραδείγματα των ποιοτικών παραγόντων που πρέπει να εξετάζονται, περιλαμβάνουν το κατά πόσον οι ανακρίβειες:

- προέρχονται από ασαφείς εκτιμήσεις.
- αποκρύπτουν αλλαγές στις τάσεις κερδών.
- οδηγούν τις οικονομικές καταστάσεις ώστε να ανταποκρίνονται στις προσδοκίες των αναλυτών.
- θα άλλαζαν μια ζημία στο εισόδημα ή το αντίστροφο.
- επηρεάζουν τη συμμόρφωση με τους κανονισμούς ή τις συμβάσεις.
- επηρεάζουν τη διαχείριση αποζημιώσεων.
- προκύπτουν από παράνομες πράξεις.

Είναι σαφές ότι οι αριθμητικές δοκιμές, πλέον δεν θα πληρούν μια ανάλυση σημαντικότητας, και έτσι ο ελεγκτής πρέπει να αμφισβητήσει τα γεγονότα και τις συνθήκες που περιβάλλουν όλες τις ύποπτες συναλλαγές και να μην τις προσπεράσει, ακόμα και εάν παρουσιάζονται ως οικονομικά επουσιώδεις(ΔΠΕ 330& 315)²⁹.

3.4. Ρόλος της SEC- Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς³⁰

Το Κογκρέσο των ΗΠΑ διεξήγαγε ακροάσεις για να προσδιορίσει την αιτία των οικονομικών προβλημάτων και την αναζήτηση λύσεων, και με βάση τα πορίσματά της, πέρασε το Securities Act του 1933. Το επόμενο έτος, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς δημιουργήθηκε από την πράξη Κεφαλαιαγοράς του 1934. Ο νόμος στόχευε στην αποκατάσταση της εμπιστοσύνης του κοινού στις αγορές κεφαλαίων, παρέχοντας στους επενδυτές και στις αγορές πιο αξιόπιστες πληροφορίες, και διαφανείς, σαφείς κανόνες για την ενίσχυση της έντιμης συναλλαγής. Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς ακολουθεί την κατώτατη γραμμή τριπλής εντολής που καθιστά την SEC ένα από τα πιο σημαντικά πρόσωπα του κεφαλαίου και των χρηματοπιστωτικών αγορών. Η κατώτατη γραμμή τριπλής εντολής αποτελείται από την

²⁹ Λουμιοτης, Β. και Τζίφας, Β., (2012), Βασικές Οδηγίες Εφαρμογής Διεθνών Προτύπων Ελέγχου (ΔΠΕ), Εκδόσεις Σταμούλη Α.Ε., Αθήνα.

³⁰ <https://www.sec.gov/investor/pubs/begfinstmtguide.htm>

προστασία των επενδυτών, τη διατήρηση της ομαλής λειτουργίας των αγορών και τη διευκόλυνση του σχηματισμού κεφαλαίου. Η αυξανόμενη πολυπλοκότητα αυτών των αγορών θα συνεχίσει να προσδίδει στην Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς εξέχοντα ρόλο για την διασφάλιση της ομαλής λειτουργίας καθώς και της προσφοράς ίσων όρων ανταγωνισμού. Πιο συγκεκριμένα:

- Οι επενδυτές θα πρέπει να έχουν πρόσβαση σε όλες τις σχετικές πληροφορίες για την ασφάλεια πριν από τη λήψη μιας επενδυτικής απόφασης. Εταιρείες που προσφέρουν κινητές αξίες στο κοινό πρέπει ως εκ τούτου να προσφέρουν πλήρη και ακριβή πληροφόρηση, σχετικά με τις δραστηριότητές τους, τις προς πώληση κινητές αξίες, καθώς και τους κινδύνους που συνεπάγεται η επένδυση σε αυτά.

- Οι άνθρωποι που ασχολούνται με πωλήσεις και διαπραγμάτευση κινητών αξιών πρέπει να βάζουν σε προτεραιότητα τα συμφέροντα των επενδυτών και να τα αντιμετωπίζουν δίκαια και έντιμα. Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς το διασφαλίζει αυτό, με την εποπτεία των βασικών παραγόντων στον τομέα των κινητών αξιών.

- Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς έχει επίσης ένα τρίτο βασικό στόχο με βάση τους τρεις άξονες για την επίτευξη της αποστολής της – που δεν είναι άλλος από τον στόχο να διευκολύνει το σχηματισμό κεφαλαίου που είναι απαραίτητο για τη διατήρηση της οικονομικής ανάπτυξης. Αυτοί οι τρεις διαφορετικοί στόχοι απαιτούν την εμπλοκή της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς σε πολλούς τομείς των κεφαλαιαγορών.

Η φήμη της SEC έχει σε κάποιο βαθμό αμαυρωθεί κατά τα τελευταία χρόνια από την αποτυχία της να εντοπίσει τα μαζικά συστήματα απάτης Bernie Madoff και Allen Stanford Ponzi.³¹ Ωστόσο, έχει επιτύχει κάποιες σημαντικές νίκες στην συνεχιζόμενη πορεία της εναντίον του εγκλήματος, όπως:

- Raj Rajaratnam³²- Το 2011, ο δισεκατομμυριούχος διαχειριστής κεφαλαίων αντιστάθμισης κινδύνου Rajaratnam καταδικάστηκε σε 11 χρόνια φυλάκιση για την εκμετάλλευση εμπιστευτικών πληροφοριών, τη μεγαλύτερη ποινή που επιβλήθηκε σε τέτοια περίπτωση. Ως Ιδρυτής και διευθυντής του ταμείου αντιστάθμισης Galleon, ο Rajaratnam καταδικάστηκε για την ενορχήστρωση μιας ευρείας αρένας εκμετάλλευσης εμπιστευτικών πληροφοριών σε συναλλαγές, που συμπεριλάμβανε μεταξύ άλλων, τον Rajat Gupta, πρώην διευθύνων σύμβουλο της McKinsey και μέλος του διοικητικού συμβουλίου της Goldman Sachs.

³¹ <http://www.businessinsider.com/how-bernie-madoffs-ponzi-scheme-worked-2014-7>

³² <https://www.sec.gov/news/press/2011/2011-233.htm>

• SAC Capital³³- Τον Νοέμβριο του 2013, η SAC Capital που ιδρύθηκε από τον Steve Cohen, έναν από τους 150 πλουσιότερους ανθρώπους στον κόσμο– συμφώνησε πρόστιμο στο επίπεδο-ρεκόρ των \$1,8 δις για την εκμετάλλευση εμπιστευτικών πληροφοριών. Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς ισχυρίστηκε ότι η εκμετάλλευση εμπιστευτικών πληροφοριών ήταν διαδεδομένη στην SAC Capital, και συμπεριλάμβανε μετοχές για πάνω από 20 δημόσιες επιχειρήσεις από το 1999 έως το 2010. Στο σύνολό τους, οκτώ έμποροι ή οι αναλυτές που εργάστηκαν στην SAC, έχουν είτε καταδικαστεί ή παραδέχθηκαν την ενοχή τους στην κατηγορία της εκμετάλλευσης εμπιστευτικών πληροφοριών.

3.5.Επισκόπηση των Μεγαλύτερων περιπτώσεων απάτης Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης (1997 - 2002).

Ο παρακάτω πίνακας περιγράφει μερικές από τις μεγαλύτερες και πιο γνωστές περιπτώσεις απάτης και λογιστικών σκανδάλων, που διαπιστώθηκαν κατά την περίοδο 1997-2002. Αυτές οι περιπτώσεις αφορούν ένα εύρος επιχειρήσεων και περιλαμβάνουν δύο κατηγορίες απάτης, "από" και "εναντίον" της οντότητας, καθώς και εταιρικά παραπτώματα.

<i>Οντοτητα</i>	<i>Περίπτωση</i>	<i>Αποτέλεσμα</i>
Adelphia Com. ³⁴	Υπεξαίρεση περιουσιακών στοιχείων από στελέχη για προσωπική χρήση. Απόκρυψη \$2,3δις σε δάνεια για κάλυψη ζημιών από τον ιδρυτή και τα μέλη της οικογένειάς του.	Κήρυξε πτώχευση τον Ιανουάριο του 2002. Ο Διευθύνων Σύμβουλος και τα μέλη της οικογένειας κατηγορήθηκαν για απάτη.
Cendant Corp. ³⁵	Ως αποτέλεσμα της συγχώνευσης της HFC με την CUC International, αποκαλύφθηκε υπερεκτίμηση εσόδων κατά \$500.000.000, για το διάστημα 1995- 1997, με ανάμικτες τεχνικές όπως καταγραφή πλασματικών εσόδων και υποτίμηση υποχρεώσεων.	Μείωση κέρδων του 1997 κατά περισσότερο από \$161.000.000. Ο Πρώην CFO, ο Αντιπρόεδρος, και ο ελεγκτής, κρίθηκαν ένοχοι και για πολλές άλλες κατηγορίες. Η εταιρία συμβιβάστηκε στα \$3,2δις αγωγής. Η Ernst & Young κατέβαλε \$335.000.000 για τη διευθέτηση της αγωγής των μετόχων.
Enron ³⁶	Υπερεκτίμηση εσόδων μέσω σκόπιμης	Πτώχευση τον Δεκέμβριο του 2001, μείωση

³³ <https://www.sec.gov/news/pressrelease/2016-3.html>

³⁴ <http://www.wsj.com/articles/SB1027516262583067680>

³⁵ http://money.cnn.com/1998/08/27/companies/cendant_folo/

³⁶ <http://edition.cnn.com/2013/07/02/us/enron-fast-facts/>

<i>Οντοτητα</i>	<i>Περίπτωση</i>	<i>Αποτέλεσμα</i>
	υποτίμησης υποχρεώσεων και απόκρυψη χρέους, μέσω δημιουργίας οντοτήτων εκτός ισολογισμού. Πιθανή φοροδιαφυγή.	χρηματιστηριακής αξίας \$80δισ. Ο πρώην CFO μεταξύ άλλων, καταδικάστηκε για ξέπλυμα χρήματος και κινητών αξιών, τηλεφωνική- ταχυδρομική απάτη. Πρόσθετες κατηγορίες οδήγησαν στη διάλυση της εταιρίας και των λογιστών της Arthur Anderson.
Global Crossing ³⁷	Κατηγορήθηκε για χρήση "συμφωνιών επαναγοράς" με άλλους τηλεπικοινωνιακούς φορείς για διόγκωση των πωλήσεων.	Κήρυξε πτώχευση τον Ιανουάριο του 2002.
K-Mart ³⁸	Υπερτίμηση εσόδων, από ακατάλληλη αναγνώριση ολόκληρου του ποσού πολυετούς σύμβασης, \$42.300.000, στο 2ο τρίμηνο του 2001.	Πτώχευση τον Ιανουάριο του 2002. Δύο πρώην VPs κατηγορήθηκαν για απάτη διαχείρισης κερδών.
MicroStrategy ³⁹	Ακατάλληλη αναγνώριση εσόδων από πωλήσεις λογισμικού, κατά τη σύναψη των συμφωνιών χωρίς να έχει προϋπάρξει παράδοση των υπηρεσιών.	Αναμόρφωση κερδών για τις χρήσεις 1998 και 1999, προκάλεσε μείωση εσόδων κατά \$66.000.000. Οι πρώην CEO, COO και CFO πήραν πρόστιμο, \$350.000 ο καθένας.
Sunbeam Corp. ⁴⁰	Δημιουργία \$35.000.000 ακατάλληλων αποθεματικών αναδιάρθρωσης το 1996 που αναστράφηκαν το 1997 δημιουργώντας ψευδαίσθηση ταχείας ανάκαμψης. Το 1997, αναφέρθηκαν πάνω από \$70.000.000 εσόδων από πωλήσεις Χρέωσης και Διακράτησης, channel stuffing και άλλων ακατάλληλων λογιστικών πρακτικών.	Επαναδιατύπωση εσόδων του 1997, από \$109.000.000 σε \$38.000.000. Ο CEO κατηγορήθηκε για παραβίαση των ομοσπονδιακών νόμων περί τίτλων, πληρώνοντας μέρος του προστίμου (\$141.000.000). Ο πρώην ελεγκτής και ο υπεύθυνος λογιστηρίου πλήρωσαν αντίστοιχα \$100.000 ο καθένας ενώ ο πρώην συνεργάτης της Arthur Anderson

³⁷ <http://mptcglobalcrossingaccountingscandal.blogspot.sk/>

³⁸ <http://weeklymba.blogspot.sk/2010/01/kmart-accounting-scandal.html>

³⁹ http://www.nytimes.com/2000/12/15/business/microstrategy-chairman-accused-of-fraud-by-sec.html?_r=0

⁴⁰ <https://www.sec.gov/litigation/admin/33-7976.htm>

<i>Οντοτητα</i>	<i>Περίπτωση</i>	<i>Αποτέλεσμα</i>
		\$110.000.000.
Tyco International ⁴¹	Υπεξαίρεση \$600.000.000 από τους CEO και CFO για προσωπική χρήση μέσω κλοπής και ψευδούς πώλησης τίτλων, απόδοση μη εξουσιοδοτημένου μπόνους και μη εξουσιοδοτημένων δάνειων στους εαυτούς τους, καθώς και λήψη προσωπικής πίστωσης των φιλανθρωπικών δωρεών της Tyco.	Τρία πρώην στελέχη συμπεριλαμβανομένων του CEO και του γενικού σύμβουλου συνελήφθησαν για απάτη. Ο CEO κατηγορήθηκε επίσης για την αποφυγή καταβολής του, πάνω από \$1.000.000 σε φόρους επί των πωλήσεων αξίας \$ 13.000.000.
Xerox ⁴²	Υπερεκτίμηση εσόδων από την μίσθωση φωτοτυπικών για πάνω από 4 χρόνια μέσω πρόωρης αναγνώρισης \$3δισ, και διογκώνοντας τα κέρδη κατά περίπου \$1,5δισ.	Επιβολή ασφαλιστικών μέτρων για παραβάσεις απάτης και άλλες διατάξεις των ομοσπονδιακών νόμων περί τίτλων, επαναδιατύπωσης οικονομικών της καταστάσεων 1997-2000, ειδική επανεξέταση των λογιστικών της ελέγχων, και τέλος πληρωμή πρόστιμου ανερχόμενο στα \$10.000.000. Η SEC επίσης μίλησε τέσσερις συνεργάτες της KPMG, για απάτη ελέγχου.

Η ιστορία είναι γεμάτη από απάτες που απομάκρυναν δισεκατομμύρια δολάρια από το χαρτοφυλάκιο των επενδυτών και κατέστρεψαν ολόκληρες οικονομίες. Και γιατί τόσοι πολλοί επενδυτές έχουν εξαπατηθεί; Επειδή ακριβώς είναι η ίδια η φύση της επενδυτικής απάτης να μην εγείρει υποψίες. Υψηλές αποδόσεις και φαινομενικά νόμιμες από χρηματοοικονομικής πλευράς μπορούν να παραμείνουν απαρατήρητες για χρόνια. Η κατανόηση του τρόπου που τέτοιες οικονομικές καταστροφές συνέβησαν στο παρελθόν, μπορεί να βοηθήσει τους επενδυτές να τις αποφύγουν στο μέλλον. Στα επόμενα κεφάλαια αναπτύσσονται οι πιο κοινές μέθοδοι εξαπάτησης μέσω της Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης.

⁴¹ <https://www.sec.gov/news/press/2002-135.htm>

⁴² <https://www.sec.gov/litigation/complaints/compl17465.htm>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ

4.1. Εισαγωγή

Η μη κατάλληλη αναγνώριση εσόδων⁴³ - πρόωρων ή πλασματικών - είναι η πιο κοινή μορφή δόλιας διαχείρισης κερδών. Η πρόωρη αναγνώριση των εσόδων περιλαμβάνει την καταγραφή των εσόδων που προκύπτουν με νόμιμα μέσα, σε οποιαδήποτε στιγμή πριν της επιτρεπόμενης από τις GAAP. Η πρόωρη αναγνώριση θα πρέπει να διακρίνεται από την αναγνώριση πλασματικών εσόδων, που προέρχονται από ψεύτικες πωλήσεις ή ανύπαρκτους πελάτες.

Η έκθεση της Εθνικής Επιτροπής για δόλια Χρηματοοικονομική Πληροφόρηση (στο εξής, «έκθεση COSO⁴⁴») διαπίστωσε ότι η ακατάλληλη αναγνώριση των εσόδων ήταν πλασματική στο 47% των περιπτώσεων που επανεξετάστηκαν από την Επιτροπή, από το 1981 έως το 1986. Μια δεύτερη έκθεση COSO⁴⁵ διαπίστωσε ότι ο αριθμός αναγνώρισης πλασματικών εσόδων αντιπροσώπευαν το 50% του συνόλου των θεμάτων που επιβλήθηκαν από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς μεταξύ του 1987-1997.

Σύμφωνα με τα στοιχεία⁴⁶ της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, 32 από τις 90 δράσεις που εντοπίστηκαν από την Επιτροπή το 1999, περιελάμβαναν ακατάλληλη αναγνώριση των εσόδων με τη χρήση τεχνικών όπως συνοδευτικές επιστολές, δικαιώματα επιστροφής, πωλήσεις αποστελλόμενων εμπορευμάτων, και την αποστολή ημιτελών προϊόντων. Άλλες 12 περιπτώσεις αφορούσαν την λογιστική καταχώρηση πλασματικών πωλήσεων.

Μελέτη της PricewaterhouseCoopers⁴⁷ αποκάλυψε ότι κατά το έτος 2000, το 66% των δράσεων των μετόχων κατέθεσε εικαζόμενες παραβιάσεις στην αναγνώριση των εσόδων. Το 2001, ο αριθμός των δράσεων αναγνώρισης των εσόδων εκτινάχθηκε στο 69% του συνόλου των δράσεων που κατατέθηκε. Τέλος, από τις περίπου 140⁴⁸ περιπτώσεις

⁴³Νεγκάκης, Χ. και Ταχυνάκης, Π., (2013), Σύγχρονα Θέματα Ελεγκτικής και Εσωτερικού Ελέγχου – Σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου, Εκδόσεις Διπλογραφία, Αθήνα.

⁴⁴ <http://www.coso.org/Publications/NCFFR.pdf>

⁴⁵Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (1999), “Fraudulent Financial Reporting: 1987-1997”.

⁴⁶Walker R.H. (1999), “Behind the Numbers of the SEC's Recent Financial Fraud Cases”, Speech at 27th Annual National AICPA Conference on Current SEC Developments.

⁴⁷ PricewaterhouseCoopers (2001), “Securities Litigation Study”.

⁴⁸ <https://www.sec.gov/divisions/corpfin/cf-noaction/jms082504.pdf>

λογιστικής/διαχείρισης κερδών που εντοπίστηκαν από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς το 2002, περισσότερες από τις μισές σχετίζονται με την αναγνώριση των εσόδων.

Όσον αφορά την πρόωγη αναγνώριση, το SEC Staff Accounting Bulletin 101⁴⁹- SAB 101, περί αναγνώρισης των εσόδων στις Οικονομικές Καταστάσεις, τονίζει τέσσερα βασικά κριτήρια που πρέπει να πληρούνται προτού μια δημόσια επιχείρηση μπορεί να αναγνωρίζει τα έσοδα. Συγκεκριμένα, τα κριτήρια αυτά απαιτούν:

- ✓ Πειστική απόδειξη ότι υπάρχει μια συμφωνία.
- ✓ Η απόδειξη ότι έχει συμβεί η παράδοση προϊόντος ή ότι οι υπηρεσίες έχουν παρασχεθεί.
- ✓ Απόδειξη ότι η τιμή του πωλητή προς τον αγοραστή είναι σταθερή ή μπορεί να προσδιοριστεί.
- ✓ Εύλογη εξασφάλιση της δυνατότητας είσπραξης της πληρωμής.

Το SAB 101 απεικονίζει τις προϋποθέσεις αναγνώρισης, που αρχικά είχαν καταχωρηθεί στην AICPA- Statement of Position ("SOP") 97-2⁵⁰, «αναγνώριση εσόδων σε Λογισμικό», που διέπει τη βιομηχανία λογισμικού. Οι Λογιστές θα πρέπει επίσης να αναφέρονται σε συγκεκριμένους κλάδους της βιβλιογραφίας, ανάλογα με τον πελάτη και τις περιστάσεις. Στην πραγματικότητα, το SAB 101 εξηγεί ότι, όπου είναι δυνατό, οι εταιρείες θα πρέπει να εφαρμόζουν τη συγκεκριμένη αρχή εξουσίας περί το SAB 101. Πολλά από τα παραδείγματα που περιγράφονται σε αυτό το κεφάλαιο παραβιάζουν περισσότερα από ένα από τα κριτήρια αναγνώρισης του SAB 101. Οι ενδείξεις για κάθε σύστημα απάτης, δεν είναι αμοιβαίως αποκλειόμενες, που σημαίνει ότι παράγοντες που δείχνουν την πιθανή ύπαρξη ενός συστήματος μπορούν συχνά να χρησιμοποιηθούν για την ανίχνευση άλλων. Οι εταιρείες μπορούν να χρησιμοποιούν πολλές μεθόδους^{51,52} για να συμμετάσχουν σε πρόωγη ή πλασματική αναγνώριση των εσόδων. Παρακάτω αναλύονται οι πιο κοινές τεχνικές.

4.2. Παράπλευρες Συμφωνίες

Ενώ το SAB 101 απαιτεί οριστική συμφωνία πώλησης ή παροχής υπηρεσιών, οι συμφωνίες μπορούν συχνά νομίμως να τροποποιηθούν. Προβλήματα προκύπτουν όμως όταν μια εταιρία εισέρχεται σε μια τέτοια ρύθμιση και στη συνέχεια τροποποιεί, συμπληρώνει, ανακαλεί, την

⁴⁹ <https://www.sec.gov/interps/account/sab101.htm>

⁵⁰ <http://www.revenuerecognition.com/industry/software>

⁵¹ <http://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/in/Documents/risk/Corporate%20Governance/Audit%20Committee/in-gc-fraud-schemes-questions-to-consider-noexp.pdf>

⁵² <http://www.pwc.com/us/en/cfdirect/assets/pdf/accounting-guides/pwc-revenue-recognition-march-2009.pdf>

αρχική συμφωνία με γραπτή ή προφορική συμφωνία που έχει εκπονηθεί και συμφωνηθεί εκτός των συνήθων διαδικασιών πληροφόρησης της επιχείρησης. Η Διοίκηση συχνά χρησιμοποιεί τις παράπλευρες συμφωνίες για να ενισχύσει στοιχεία για τις πωλήσεις. Τα στελέχη πωλήσεων τα χρησιμοποιούν επίσης για να επιτύχουν τους στόχους πωλήσεων ή για να κερδίσουν προμήθειες. Οι παράπλευρες συμφωνίες δημιουργούνται εκτός των κανονικών και κατάλληλων διαδικασιών καταγραφής και χρησιμοποιούνται συχνά για να διαπράττουν πολλά από τα συστήματα που αναφέρονται σε αυτό το κεφάλαιο.

Η ύπαρξη πολυάριθμων παράπλευρων συμφωνιών αποτελεί ένδειξη στον ελεγκτή και απαιτούν περαιτέρω λεπτομερή έρευνα ως προς τα γεγονότα και τις συνθήκες που περιβάλλουν το πώς, πότε και γιατί οι συμφωνίες προστέθηκαν στην αρχική. Συνήθη σχήματα απάτης με παράπλευρες συμφωνίες περιλαμβάνουν:

- Ανευ όρων δικαίωμα επιστροφής, που χορηγείται στους πελάτες.
- Δικαιώματα να ακυρώσουν τις παραγγελίες ανά πάσα στιγμή.
- Ενδεχόμενα που εξουδετερώνουν την πώληση, όπως επαναπώληση και απόδειξη χρηματοδότησης.
- Δικαιώματα των συνεχιζόμενων διαπραγματεύσεων.
- Επέκταση των όρων πληρωμής.

Παρουσίαση περίπτωσης

Η περίπτωση της Informix Corp⁵³ απεικονίζει την ακατάλληλη χρήση των παράπλευρων συμφωνιών. Η Informix πούλησε άδεια λογισμικού σε επιχειρήσεις, που με τη σειρά τους, θα μεταπωλούσαν τις άδειες σε τρίτους. Συνεπώς με τις τότε τρέχουσες GAAP για την αναγνώριση εσόδων σε σχέση με το λογισμικό, η γραπτή πολιτική της εταιρίας ήταν η αναγνώριση εσόδων από την πώληση των αδειών μόνο μετά την παραλαβή της υπογεγραμμένης σύμβασης άδειας χρήσης. Ωστόσο, για να ανταποκριθεί στις προσδοκίες της εταιρίας και των οικονομικών αναλυτών σχετικά με τα αναμενόμενα κέρδη, η διοίκηση ενεπλάκη στη συμμετοχή πολλών γραπτών και προφορικών παράπλευρων συμφωνιών με διαφορετικές διατάξεις, που προκάλεσε την παραβίαση των αρχών GAAP περί αναγνώρισης εσόδων. Οι διατάξεις αυτές μεταξύ άλλων:

- Επέτρεπαν στους μεταπωλητές επιστροφή και αποζημίωση/πίστωση για τις άδειες που δε μεταπωλήθηκαν.

⁵³ <https://www.sec.gov/litigation/admin/34-42326.htm>

- Δέσμευαν την εταιρία να χρησιμοποιήσει το δικό της τμήμα πωλήσεων για την εύρεση πελατών στους μεταπωλητές.
- Επέκτειναν τις ημερομηνίες πληρωμής πέραν των δώδεκα μηνών.
- Δέσμευαν την εταιρία να αγοράσει Hardware ή υπηρεσίες από τους πελάτες με ποσό που αποζημιώνει ολόκληρο ή ένα σημαντικό μέρος, των πληρωμών που έπρεπε να καταβληθούν από τους πελάτες για την αγορά των αδειών.
- Πρόσφεραν πληρωμή από την εταιρία, του κόστους αποθήκευσης των πελατών.
- Δέσμευαν την εταιρία να καταβάλλει πληρωμές για πλασματικές συμβουλευτικές ή άλλες υπηρεσίες, που θα επανα-καταβαλλόταν από τους πελάτες ως τέλη για τις άδειες.

Ο ελεγκτής πρέπει να ερευνά τη διοίκηση, το τμήμα λογιστικής και προσωπικού πωλήσεων ως προς το εάν είναι ενήμεροι όλων των παράπλευρων συμφωνιών που προστέθηκαν από το άλλο μέρος, που τροποποιούν τις πωλήσεις με τις μεθόδους που αναφέρθηκαν ή με οποιοδήποτε άλλο τρόπο. Θα πρέπει επίσης, να ενημερωθεί από το τμήμα πωλήσεων αν επιτρέπεται ή ενθαρρύνεται να χρησιμοποιούν παράπλευρες συμφωνίες για την ολοκλήρωση μιας πώλησης και κατά πόσον αυτές οι συμφωνίες γίνονται με τη χρήση κατάλληλων δικτύων πληροφόρησης. Επιπλέον θα πρέπει να επανεξετάσει το δικαίωμα της επιστροφής ως πολιτική της εταιρίας και να κατανοήσει τη λογική της. Τέλος να επιβεβαιωθεί από την εξέταση ενός δείγματος συμβάσεων παράπλευρων συμφωνιών και να επιβεβαιώσει με ένα δείγμα πελατών, τους κύριους όρους των συμβάσεων, συμπεριλαμβανομένης της ύπαρξης/απουσίας παράπλευρων συμφωνιών.

4.3. Ελεύθερη Επιστροφή , αποζημίωση ή Δικαιώματα ανταλλαγής

Οι περισσότερες βιομηχανίες επιτρέπουν στους πελάτες να επιστρέψουν τα προϊόντα στους πωλητές για αρκετούς λόγους, και οι GAAP επιτρέπουν στις εταιρείες να αναγνωρίσουν τα έσοδα σε ορισμένες περιπτώσεις, ακόμη και αν ο πελάτης έχει το δικαίωμα της επιστροφής. Συγκεκριμένα το SFAS No48⁵⁴, «Αναγνώριση Εσόδων Με Δικαίωμα Επιστροφής» προβλέπει ότι όταν οι πελάτες έχουν το δικαίωμα της επιστροφής, τα έσοδα μπορούν να αναγνωρίζονται κατά το χρόνο της πώλησης, εφόσον:

- Η τιμή πώλησης είναι ουσιαστικά σταθερή ή προσδιορίσιμη κατά την ημερομηνία της πώλησης.
- Ο αγοραστής έχει πληρώσει ή υποχρεούται να πληρώσει στον πωλητή.

⁵⁴ <http://www.xavierpaper.com/documents/usgaap/n.Fas48.pdf>

- Η υποχρέωση εξόφλησης δεν εξαρτάται από τη μεταπώληση του προϊόντος.
- Η υποχρέωση του αγοραστή δεν αλλάζει σε περίπτωση κλοπής ή φυσικής καταστροφής ή βλάβης του προϊόντος.
- Οι αγοραστές του προϊόντος για μεταπώληση είναι οικονομικά ανεξάρτητοι από τον πωλητή.
- Ο πωλητής δεν ευθύνεται ουσιωδώς για τις μελλοντικές επιδόσεις ή την μεταπώληση του προϊόντος από τον αγοραστή.
- Το ποσό των μελλοντικών αποδόσεων μπορεί εύλογα να εκτιμηθεί.

Οι πωλήσεις των εσόδων που δεν αναγνωρίζονται κατά το χρόνο της πώλησης αναγνωρίζονται είτε όταν το προνόμιο επιστροφής έχει ουσιαστικά λήξει ή εάν οι ανωτέρω προϋποθέσεις πληρούνται ακολούθως. Οι εταιρείες μπορούν συχνά να παρεκκλίνουν του SFAS με την καθιέρωση λογιστικών πολιτικών ή τη δημιουργία συμφωνιών πωλήσεων που:

i) παρέχουν στους πελάτες ασαφή ή φιλελεύθερα δικαιώματα επιστροφής/αποζημίωσης/ανταλλαγής, ii) αποτυγχάνουν να θέσουν καθορισμένη τιμή, iii) έχουν εξαρτώμενη πληρωμή από μεταπώληση προϊόντος ή από κάποιο άλλο μελλοντικό γεγονός, όπως λήψη χρηματοδότησης από έναν δανειστή.

Η επέκταση των όρων πληρωμής σε ουσιώδες τμήμα της περιόδου κατά την οποία ο πελάτης αναμένεται να χρησιμοποιήσει ή να εμπορευτεί τα αγορασμένα προϊόντα, αποτελεί επίσης πρόβλημα. Οι όροι αυτοί επεκτείνουν την περίοδο αποστολής στο μέτρο που ο οικονομικός κίνδυνος δεν μεταφέρεται στον αγοραστή, και θεωρούνται ως πωλήσεις υπό καθεστώς αποστολής οπότε δεν μπορούν να καταχωρηθούν ως έσοδο.

Παρουσίαση περίπτωσης

Στην περίπτωση της Midisoft Corporation⁵⁵, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς κατηγόρησε την εταιρία για υπερεκτίμηση εσόδων κατά \$458.000 για συναλλαγές όπου απεστάλησαν προϊόντα για τα οποία, τη στιγμή της αποστολής η εταιρία δεν είχε καμία εύλογη προσδοκία ότι ο πελάτης θα αποδεχθεί και θα πληρώσει. Η εταιρία τελικά είχε επιστροφές πωλήσεων κατά το πρώτο τρίμηνο της επόμενης περιόδου, του μεγαλύτερου μέρους των προϊόντων. Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς διαπίστωσε ότι οι γραπτές συμφωνίες διανομής της Midisoft γενικά επέτρεπαν στον διανομέα, την ελευθερία επιστροφής προϊόντων προς πίστωση όταν αυτά ήταν, κατά τη γνώμη του διανομέα, κατεστραμμένα, παρωχημένα, ή γενικά ανίκανα προς πώληση. Κατά την προετοιμασία των οικονομικών καταστάσεων της Midisoft για την

⁵⁵ Albrecht, W.S. et al. (2016), Fraud Examination, 5th edition, Cengage Learning.

χρήση του 1994, το προσωπικό της εταιρίας υπέβαλε προτεινόμενη αποζημίωση για τις μελλοντικές επιστροφές προϊόντων που ήταν αδικαιολόγητα χαμηλή συγκριτικά με τα μεγάλα επίπεδα των επιστροφών που η Midisoft έλαβε κατά τους πρώτους μήνες του 1995. Επιπλέον, τα διάφορα στελέχη και οι εργαζόμενοι του τμήματος Λογιστικής και Πωλήσεων γνώριζαν το ακριβές ποσό των επιστροφών που η εταιρία είχε λάβει πριν το κλείσιμο Μαρτίου του 1995, όταν οι ανεξάρτητοι ελεγκτές της εταιρίας είχαν τελειώσει τον έλεγχο του 1994. Εάν είχε αναθεωρήσει η Midisoft την πρόβλεψη για επιστροφές ώστε να αντικατοπτρίζει την πραγματικότητα, θα έπρεπε να μειώσει αντίστοιχα το ποσό των καθαρών εσόδων που αναφέρθηκαν το 1994. Αντ' αυτού, επινοήθηκαν συστήματα για την παρεμπόδιση των ελεγκτών από την ανακάλυψη του πραγματικού ποσού των επιστροφών, συμπεριλαμβανομένης και της παρεμπόδισής τους από την φυσική περιοδεία στα κεντρικά γραφεία της Midisoft όπου αποθηκεύονταν τα επιστρεφόμενα εμπορεύματα. Επιπλέον, το προσωπικό λογιστηρίου αλλοίωσε ηλεκτρονικές καταχωρήσεις για να μειώσει ψευδώς το επίπεδο των επιστροφών.

Η περίπτωση της Midisoft αποδεικνύει ότι ο ελεγκτής θα πρέπει να επανεξετάσει προσεκτικά τους όρους των συμβάσεων και κάθε παράπλευρη συμφωνία ή επέκταση αυτών, ώστε να καθοριστεί ποια είναι τα δικαιώματα που παρέχονται στον πελάτη σχετικά με την επιστροφή/ ανταλλαγή του παραδοθέντος προϊόντος. Μόνο στις περιπτώσεις που ο πελάτης έχει περιορισμένο/μηδενικό δικαίωμα επιστροφής του προϊόντος, είναι ορθή η αναγνώριση εσόδων. Ο ελεγκτής πρέπει επίσης να διερευνά την πολιτική επιστροφής και αποζημίωσης της εταιρίας, καθώς και να ελέγχει το προσωπικό των πωλήσεων ως προς το αν η εταιρία έχει προσφέρει στους πελάτες παραχωρήσεις σε τιμές, επιστροφές, ή νέα προϊόντα. Οι ελεγκτές πρέπει επίσης να ενημερωθούν από το προσωπικό Λογιστηρίου και Χρηματοοικονομικής ως προς την πολιτική επιστροφών και παράλληλα να επιβεβαιωθούν από το προσωπικό της αποθήκης εάν η πολιτική τηρείται. Επιπλέον ο ελεγκτής μπορεί να επιλέξει να εκτελέσει τις ακόλουθες αναλυτικές διαδικασίες:

- Σύγκριση επιστροφών τρέχουσας περιόδου με τις προηγούμενες περιόδους σχετικά με ασυνήθιστες αυξήσεις, και προσδιορισμός έγκαιρης καταχώρησής τους (αυτό μπορεί να απαιτεί έρευνα στο προσωπικό της αποθήκης, ή/και επιβεβαιώσεις από τους πελάτες) καθώς οι εταιρίες μπορεί να επιβραδύνουν τη διαδικασία επεξεργασίας επιστροφών ώστε να αποφευχθεί η μείωση των πωλήσεων κατά την τρέχουσα περίοδο.

- Εύρεση του ποσοστού «Επιστροφές Πωλήσεων/Συνολικές Πωλήσεις» και έλεγχος οποιασδήποτε ασυνήθιστης αύξησης.

4.4. Υπέρβαση ροής- Channel stuffing

Η Υπέρβαση ροής⁵⁶ αναφέρεται στην πρακτική της προσφοράς μεγάλων εκπτώσεων, παρατεταμένων όρων πληρωμής ή άλλων παραχωρήσεων προς τους πελάτες για την επίτευξη πωλήσεων στην τρέχουσα περίοδο, που ειδάλως θα πραγματοποιούνταν σε μεταγενέστερες περιόδους ή και καθόλου. Σχετίζεται με τα κριτήρια αναγνώρισης εσόδων για την παράδοση, που θεωρείται ότι έχει συμβεί όταν οι υπηρεσίες έχουν εκτελεστεί ή όταν:

- Ο τίτλος και ο κίνδυνος απώλειας έχει περάσει στον πελάτη.
- Ο πελάτης αναλαμβάνει κινδύνους και ανταμοιβές της ιδιοκτησίας.
- Δεν υπάρχουν περιορισμοί σχετικά με τη χρήση του προϊόντος από τον πελάτη.
- Δεν υπάρχουν ανικανοποίητοι όροι περί αποδοχής από τον πελάτη/εγγυήσεων καλής εκτέλεσης, και οι τυχόν ανεκπλήρωτες υπηρεσίες ή υποχρεώσεις είναι αμελητέες.

Παρουσίαση περίπτωσης

Η υπόθεση της Sunbeam Corporation είναι ενδεικτική περίπτωση. Τον Δεκέμβριο του 1997, η Sunbeam θέσπισε ένα πρόγραμμα προσφοράς εκπτώσεων, ευνοϊκών όρων πληρωμής, εγγυημένων mark- ups και δικαίωμα επιστροφής ή ανταλλαγής για τα απούλητα προϊόντα, σε κάθε διανομέα που θα ήταν πρόθυμος να δεχτεί τα προϊόντα της εταιρίας πριν από το τέλος του έτους. Η εταιρία παρέλειψε να αποκρύψει την πρακτική αυτή στο 10^ο τρίμηνο και ως εκ τούτου, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς απεφάνθη πως η δήλωση της εταιρίας ήταν παραπλανητική και διάβρωσε μελλοντικές πωλήσεις και περιθώρια κέρδους εντάσσοντάς τα στην τρέχουσα περίοδο.

Η υπέρβαση ροής συχνά υποδεικνύεται από την αύξηση των αποστολών, η οποία συνήθως συνοδεύεται από αύξηση των εξόδων αποστολής, στο (ή κοντά στο) τέλος της περιόδου. Σε τέτοιες περιπτώσεις, ο ελεγκτής θα πρέπει να ερευνήσει αν τα αγαθά πωλήθηκαν σε ραγδαίες εκπτώσεις και να επανεξετάσει τις συμβάσεις των πελατών καθώς και παράπλευρες συμφωνίες για ασυνήθιστες εκπτώσεις/δικαιώματα επιστροφής σε αντάλλαγμα για τις πωλήσεις. Θα πρέπει επίσης να ερευνήσει το προσωπικό Πωλήσεων και Αποστολών, σχετικά με την επιρροή της διοίκησης στο να μεταβάλει τις συνήθειες διαδικασίες πωλήσεων. Επιπλέον, οι πελάτες στους οποίους γίνονται τέτοιες προσφορές εκπτώσεων, συχνά αγοράζουν αποθέματα σε περίσσεια των απαιτούμενων αναγκών τους για να επωφεληθούν από τις μειωμένες τιμές. Αυτό το πλεόνασμα αποθεμάτων συχνά επιστρέφεται από τον

⁵⁶ <http://www.investopedia.com/terms/c/channelstuffing.asp>

πελάτη μετά τη λήξη της περιόδου, δεδομένου ότι δεν μπορεί να μεταπωληθεί. Έτσι ο ελεγκτής πρέπει να εξετάσει το ποσό των επιστροφών λίγο μετά το πέρας της περιόδου σε σύγκριση με τις προηγούμενες περιόδους και τα περιθώρια κέρδους επί των πωλήσεων που καταγράφηκαν αμέσως πριν τη λήξη μιας περιόδου αναφοράς.

4.5. Πρόωρη παράδοση των προϊόντων

Οι επιχειρήσεις μπορούν να παρακάμψουν την υποχρέωση παράδοσης SAB 101 με ποικίλους τρόπους, συμπεριλαμβανομένων:

- Αποστολές ημιτελών ή ατελών προϊόντων στους πελάτες, ή σε χρόνο πρόωρο από την ημερομηνία αποδοχής από τον πελάτη.
- Συμμετοχή σε soft sales (αποστολής προϊόντων σε πελάτες που δεν έχουν συμφωνήσει για την αγορά).
- Αναγνώριση πλήρους ποσού των εσόδων του συμβολαίου, όπου οι υπηρεσίες εξακολουθούν να οφείλονται στον πελάτη.
- Αναγνώριση πλήρους ποσού των εσόδων για πληρωμές που έχουν εισπραχθεί προκαταβολικά.

Με βάση τις διατάξεις του SAB 101, τα έσοδα υπό τις συνθήκες αυτές δεν θα πρέπει να αναγνωριστούν, διότι δεν έχει πραγματικά συμβεί παράδοση.

Οι πελάτες από την άλλη πλευρά των συστημάτων πρόωρης παράδοσης, επιστρέφουν συχνά το ημιτελές προϊόν ή απαιτούν περισσότερη ολοκλήρωση, πριν αποδώσουν την πληρωμή. Αναλυτικές τεχνικές που αποκαλύπτουν ύπαρξη ενός συστήματος πρόωρης παράδοσης περιλαμβάνουν:

- Σύγκριση επιστροφών τρέχουσας με τις προηγούμενες περιόδους.
- Σύγκριση εξόδων αποστολής τρέχουσας με τις προηγούμενες περιόδους.
- Σύγκριση εξόδων αποστολής, ως ποσοστό επί των εσόδων τρέχουσας περιόδου με προηγούμενες.

Προσεκτική εξέταση του συμβολαίου πώλησης, θα βοηθήσει επίσης στην ανίχνευση αυτών των καθεστώτων. Πότε πρέπει η πληρωμή να γίνει σε σχέση με την παράδοση; Ποιο μέρος αναλαμβάνει τον κίνδυνο της απώλειας για την αποστολή; Ο ελεγκτής πρέπει στη συνέχεια να συγκρίνει αυτές τις ρήτρες των συμβάσεων με τις απαιτήσεις του SAB 101 και άλλων κανόνων λογιστικής. Θα πρέπει επίσης να κάνει ευρεία έρευνα:

- Στο τμήμα προσωπικού στις αποστολές:
 - ✓ Πραγματοποιήθηκαν οι αποστολές στους πελάτες νωρίτερα του κανονικού;

- ✓ Καταχωρήθηκαν ως απεσταλμένα, τα αποθέματα που βρίσκονται στις αποθήκες;
- ✓ Αποστάλθηκαν αποθέματα σε διευθύνσεις άλλες από τις εγκαταστάσεις του πελάτη;
- ✓ Υπήρξαν προσαρμογές στις ημερομηνίες αποστολής;

• Στο προσωπικό πωλήσεων:

- ✓ Έχουν σχεδιαστεί οι αποστολές των προϊόντων να φτάσουν νωρίτερα της απαιτούμενης, από τον πελάτη, ημερομηνίας παράδοσης;
- ✓ Το προσωπικό πωλήσεων εμπλέκεται σε παραλαβές του προϊόντος και παράδοση στους πελάτες, σε υπερβολικά "δείγματα", και διαθέτει ελεύθερη είσοδο στις αποθήκες;
- ✓ Έχει το προσωπικό πωλήσεων πλήρη πρόσβαση στην αποθήκη;

• Στο προσωπικό Αποθήκης:

- ✓ Υπάρχουν ανακρίβειες στην ποσότητα των εμπορευμάτων που η εταιρία παραδίδει ή λαμβάνει;
- ✓ Υπήρξε προγενέστερη ή μεταγενέστερη καταστροφή, απόκρυψη, της αποστολής ή και των εγγράφων απογραφής;
- ✓ Υπήρξε αύξηση των αποστολών πριν από το τέλος περιόδου;
- ✓ Υπάρχουν άλλες ασυνήθιστες, αμφισβητήσιμες, ή καταχρηστικές πρακτικές;

Συμπληρωματικές ελεγκτικές διαδικασίες περιλαμβάνουν:

- Σύγκριση ημερομηνιών παραγγελίας και αποστολής.
- Καθορισμός εξάρτησης προμηθειών επιβράβευσης από την πώληση ή την παράδοση του προϊόντος.
- Διερεύνηση δημόσιων αρχείων για ορισμένες οντότητες και ιδιώτες.
- Προσδιορισμός εάν οι αποστολές έχουν γίνει έξω από τα επιχειρηματικά συμφέροντα.
- Εξέταση των ποσών και των τάσεων του κόστους αποστολής κοντά στο τέλος της περιόδου, ακόμη και σε νόμιμους πελάτες.
- Έλεγχος ποσοστού επιστροφών.
- Έλεγχος εγγράφων αποστολής ως προς την ύπαρξη, και τυχόν αλλοίωση ή παραπληροφόρηση.
- Εξέταση παραπόνων και καταγγελιών από πελάτες για αποστολή εμπορευμάτων προτού να είναι έτοιμοι να τα δεχθούν.

4.5.1. Παράδοση μέρους της αποστολής

Πολλές εταιρίες αναγνωρίζουν πρόωρα το 100% των εσόδων για μερική ή ελλιπή αποστολή των παραγγελιών των πελατών. Το κριτήριο παράδοσης (προϊόντος/υπηρεσιών) δεν πληρείται, εάν το τμήμα που δεν έχει αποσταλεί, αποτελεί ένα σημαντικό μέρος του συνολικού παραδοτέου.

Παρουσίαση περίπτωσης

Τα μέτρα επιβολής της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς κατά της FastComm Communications Corp⁵⁷ είναι ενδεικτική περίπτωση. Το 1999, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς κατηγόρησε την FastComm για αναγνώριση εσόδων από την πώληση προϊόντων που δεν ήταν πλήρως συναρμολογημένα ή λειτουργικά, καθώς τέτοια αναγνώριση κρίνεται ακατάλληλη, διότι δεν έχει ακόμη πραγματοποιηθεί η παράδοση.

Ο έλεγχος για μερική αποστολή περιλαμβάνει μεταξύ άλλων την εξέταση, μεγάλων/πολλών/ασυνήθιστων συναλλαγών και επιστροφών ημιτελών προϊόντων μετά το πέρας της περιόδου καθώς και των χαρακτηριστικών του προϊόντος στα τιμολόγια, κατανόηση των αποστολών παράδοσης στους πελάτες, επανεξέταση όσον αφορά την έλλειψη πληρότητας στις αποστολές και διερεύνηση της διοίκησης και του προσωπικού πωλήσεων σχετικά με την πολιτική και τη διαδικασία τιμολόγησης των μερικώς εκπληρωμένων παραγγελιών. Μια ανασκόπηση των εγγράφων αποστολής και σύγκριση με τις πωλήσεις στο Ημερολόγιο συχνά αποκαλύπτει τι είχε καταχωρηθεί ως πώληση και τι πραγματικά αποστάληκε. Ο ελεγκτής μπορεί επίσης να επικοινωνήσει με τους πελάτες για να διαπιστώσει αν υπάρχουν πολλές καταγγελίες σχετικά με τμηματικές αποστολές.

4.5.2. Soft Sales

Για την ανίχνευση του καθεστώτος αυτού, ο ελεγκτής μπορεί να ελέγξει τα αρχεία καταγραφής παραπόνων των πελατών και την αλληλογραφία για καταγγελίες για εμπορεύματα που αποστέλλονται πριν από την προθυμία του πελάτη να τα δεχθεί ή όταν ο πελάτης απλώς αποφάσιζε για την αγορά των εμπορευμάτων.

⁵⁷ <https://www.sec.gov/litigation/litreleases/lr16310.htm>

Παρουσίαση περίπτωσης

Το 1996, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς κατηγόρησε τους εργαζόμενους της Advanced Medical Products⁵⁸ για την αναγνώριση εσόδων από "Soft Sales" ή πωλήσεις για τις οποίες ο πελάτης έχει εκφράσει ενδιαφέρον, αλλά στην πραγματικότητα δεν δεσμεύεται για την αγορά. Η εταιρία απέστειλε τα προϊόντα στους εκπροσώπους της, που τα διακράτησαν όσο ο πελάτης αποφάσιζε αν θα αγοράσει το προϊόν. Η εταιρία, ωστόσο, αναγνώριζε το έσοδο από την ημερομηνία της αποστολής στον εκπρόσωπο. Οι εργαζόμενοι απέκρυψαν την αποστολή τιμολογίων και μηνιαίες καταστάσεις ώστε να αποφύγουν τα παράπονα των πελατών για τιμολόγηση εξοπλισμού που δεν είχαν συμφωνήσει ακόμη να αγοράσουν.

4.5.3. Συμβάσεις με πολλαπλά παραδοτέα

Ένα άλλο κοινό σχήμα απάτης συμβαίνει όταν οι εταιρείες αποστέλλουν προϊόν ή εξοπλισμό σε πελάτες που δεν είναι υποχρεωμένοι να πληρώσουν για τέτοιου είδους εξοπλισμό, μέχρι να τον «αποδεχθούν». Η «Αποδοχή» συνήθως απαιτεί από τον πωλητή να ολοκληρώσει ουσιαστικά όλους τους όρους της συμφωνίας, για να θεωρηθεί ότι η παράδοση έχει συμβεί. Σε τέτοια συμβόλαια περιλαμβάνονται όροι περί της «αποδοχής» από τον πελάτη, ώστε σε περίπτωση μη ικανοποίησης από τον πωλητή, θα απορρίψει:

- την υποχρέωση του πωλητή να εκτελέσει συμπληρωματικές υπηρεσίες που ακολουθούν την παράδοση, π.χ., την εγκατάσταση του προϊόντος και ενεργοποίηση
- τη δοκιμή προϊόντος πριν από την πληρωμή
- την εκπαίδευση του προσωπικού για την παραγωγική χρήση.

Αν η σύμβαση απαιτεί από τον πωλητή να παράσχει πολλαπλά παραδοτέα⁵⁹, η παράδοση δεν θεωρείται πλήρης εάν δεν παραδοθούν ουσιαστικά όλα τα παραδοτέα. Τα έσοδα των πωλήσεων θα πρέπει να αναγνωρίζονται μόνο εάν ασήμαντα στοιχεία παραμένουν अपαράδοτα.

Κατά την αξιολόγηση του κατά πόσον τα έσοδα μπορούν να αναγνωριστούν πριν από την παράδοση όλων των απαιτούμενων παραδοτέων, τα κριτήρια βάσει GAAP είναι το κατά πόσον το μη παραδοθέν τμήμα είναι «απαραίτητο για την λειτουργικότητα» του συνολικού παραδοτέου. Το SAB 101 απαριθμεί διάφορους παράγοντες που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στον προσδιορισμό αν οι απομένουσες υποχρεώσεις προς απόδοση είναι σημαντικές ή ασήμαντες.

⁵⁸ <https://www.sec.gov/litigation/admin/337327.txt>

⁵⁹ <http://www.journalofaccountancy.com/issues/2010/jun/20102464.html>

Παρουσίαση περίπτωσης

Η δράση της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς ενάντια της Advanced Medical Products αποτελεί κλασικό παράδειγμα της εσφαλμένης αναγνώρισης εσόδων για τις συμβάσεις με πολλαπλά παραδοτέα. Αντί να αποστείλει το προϊόν στον πελάτη, η Advanced Medical Products απέστειλε τα προϊόντα στους εκπροσώπους της, που ήταν υπεύθυνοι για την εγκατάσταση του προϊόντος και την κατάρτιση των εργαζομένων του πελάτη. Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς διευκρίνισε ότι η εταιρία, λανθασμένα αναγνώρισε έσοδα κατά την αποστολή προς τους εκπροσώπους. Η πολιτική αυτή παραβίασε τις GAAP καθώς δεν υπήρχε καμία οικονομική ανταλλαγή και ο κίνδυνος της απώλειας δεν είχε περάσει στον πελάτη, διότι τα προϊόντα ήταν ακόμα στον έλεγχο της εταιρίας.

Εκτός από τους γενικούς δείκτες που αναφέρθηκαν παραπάνω, αυτό το σύστημα, το οποίο ήταν διαδεδομένο στη βιομηχανία λογισμικού, μπορεί ενδεχομένως να αποκαλυφθεί, με την επικοινωνία και επιβεβαίωση από τους σημαντικούς πελάτες κατά πόσο όλες οι υπηρεσίες έχουν πραγματοποιηθεί σε σχέση με τα προϊόντα που αγόρασαν και έλαβαν. Για τις εταιρίες που συναλλάσσονται με τους διανομείς του προϊόντος τους, οι ελεγκτές πρέπει να αποκτήσουν μια κατανόηση ως προς το αν η εταιρία "επιβάλλει" ένα προκαθορισμένο κατάλογο των αποθηκευτικών μονάδων στους διανομείς της, χωρίς εντολή τους. Αν αυτό συμβαίνει, μπορεί να υπάρχει μια κουλτούρα εικονικής τάσης πωλήσεων με την εξαναγκαστική αποστολή προϊόντος στους διανομείς. Μια έξαρση επιστροφών από τους διανομείς τους επόμενους μήνες μπορεί επίσης να αποκαλύψει αυτή την πρακτική. Περαιτέρω χειραγώγηση των βιβλίων και αρχείων μπορεί να προκύψει από την οικονομική οντότητα, όταν αυτές οι επιστροφές δεν υποβάλλονται σε επεξεργασία εγκαίρως.

4.5.4. Προκαταβολικές πληρωμές

Ορισμένες επιχειρήσεις συλλέγουν προκαταβολικά τις πληρωμές για υπηρεσίες που παρέχονται επί παρατεταμένο χρονικό διάστημα, π.χ., συμβόλαια συντήρησης. Το SAB 101 προβλέπει ότι οι Προκαταβολικές πληρωμές θα πρέπει γενικά να αναγνωρίζονται σε όλη τη διάρκεια της σύμβασης ή την αναμενόμενη περίοδο εκτέλεσης.

4.6. Συναλλαγές Χρέωσης και Διακράτησης

Το σύστημα Χρέωσης και Διακράτησης⁶⁰ είναι μια άλλη κοινή μέθοδος παράκαμψης του κριτηρίου παράδοσης. Όπως υποδηλώνει το όνομά του, μια νόμιμη παραγγελία έχει παραληφθεί, επεξεργαστεί, και είναι έτοιμη για αποστολή. Ο πελάτης όμως, για οποιοδήποτε λόγο, μπορεί να μην είναι έτοιμος, πρόθυμος, ή σε θέση να δεχθεί την παράδοση του προϊόντος κατά τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή. Ο πωλητής κατέχει τα εμπορεύματα στην εγκατάσταση ή τα αποστέλλει σε μια διαφορετική θέση, όπως στην αποθήκη τρίτου μέρους για αποθήκευση έως ότου ο πελάτης είναι έτοιμος να δεχτεί την αποστολή και αναγνωρίζει έσοδα αμέσως μετά την αποστολή. Ο ελεγκτής θα πρέπει να εξετάσει αν ο πωλητής έχει εκπληρώσει (ή προσπαθεί να παρακάμψει) τα ειδικά απαριθμημένα και καθορισμένα από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς κριτήρια (ΔΛΠ 18)⁶¹, συμπεριλαμβανομένου του κατά πόσο:

1. Ο Κίνδυνος ιδιοκτησίας έχει μεταβιβαστεί στον αγοραστή.
2. Ο Πελάτης έχει κάνει μια σταθερή δέσμευση να αγοράσει τα εμπορεύματα, κατά προτίμηση σε γραπτή τεκμηρίωση.
3. Ο αγοραστής πρέπει να έχει σημαντικό επιχειρηματικό σκοπό ώστε η συναλλαγή να είναι της μορφής χρέωσης και διακράτησης.
4. Η Παράδοση πρέπει να είναι σταθερή και σε ένα πρόγραμμα που είναι λογικό και σύμφωνο με τον δηλωθέντα σημαντικό επαγγελματικό σκοπό του αγοραστή.
5. Ο πωλητής, στο πλαίσιο της συμφωνίας, δεν πρέπει να διατηρεί υποχρεώσεις που εμποδίζουν την ολοκλήρωση της διαδικασίας.
6. Τα αγαθά πρέπει να διαχωρίζονται από την απογραφή του πωλητή και να μην είναι υποκείμενα για χρήση σε παραγγελίες άλλων.
7. Το προϊόν πρέπει να είναι πλήρες και έτοιμο για αποστολή.

Εκτός από τους παραπάνω παράγοντες, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς συνιστά έλεγχο στα εξής:

- Την ημερομηνία κατά την οποία ο πωλητής αναμένει πληρωμής, και αν ο πωλητής έχει τροποποιήσει τους συνήθεις όρους χρέωσης και πίστωσης για τον αγοραστή.
- Το ιστορικό του πωλητή με το σύστημα Χρέωσης και Διακράτησης.
- Εάν ο αγοραστής έχει τον αναμενόμενο κίνδυνο απώλειας σε περίπτωση μείωσης της αγοραίας αξίας των εμπορευμάτων.

⁶⁰ <http://www.frascanada.ca/international-financial-reporting-standards/ifrs-discussion-group/search-past-meeting-topics/item82870.pdf>

⁶¹ Νεγκάκης Χ., (2015), Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς Θεωρία και Εφαρμογές, Θεσσαλονίκη.

- Εάν οι κίνδυνοι του πωλητή είναι ασφαλιστέοι και ασφαλισμένοι.
- Εάν είναι αναγκαίες εκτεταμένες διαδικασίες προκειμένου να διασφαλιστεί ότι δεν υπάρχουν εξαιρέσεις στη δέσμευση του αγοραστή να αποδεχθεί και να πληρώσει για τα αγαθά που πωλούνται (δηλαδή, ότι οι λόγοι των επιχειρήσεων για το σύστημα Χρέωσης και Διακράτησης δεν έχουν θεσπίσει κάποια αμφιβολία για τη δέσμευση του αγοραστή).

Οι ελεγκτές που εντοπίζουν συμφωνίες που δεν πληρούν τα παραπάνω κριτήρια θα πρέπει να είναι δύσπιστοι όσον αφορά το σύστημα Χρέωσης και Διακράτησης. Θα πρέπει να εξετάσουν κατά πόσον:

- τα τιμολόγια φόρτωσης, υπογράφονται από υπάλληλο της εταιρίας και όχι από την μεταφορική εταιρία.
- τα έγγραφα-μεταφοράς υποδεικνύουν υπερβολικές αποστολές σε άγνωστες αποθήκες και όχι στη κανονική διεύθυνση του πελάτη (που θα μπορούσε να σημαίνει ότι οι αποστολές γίνονται στις αποθήκες του πωλητή και όχι στις τοποθεσίες των πελατών).
- εκλείπουν πληροφορίες αποστολής στα τιμολόγια.
- πραγματοποιήθηκε υψηλό κόστος αποστολών κοντά στο τέλος της λογιστικής περιόδου.
- πραγματοποιούνται μεγάλες/ασυνήθιστες συναλλαγές πωλήσεων λίγο πριν το τέλος της περιόδου.
- μειώθηκαν οι μηνιαίες πωλήσεις κατά το τρέχον έτος συγκριτικά με το προηγούμενο, που μπορεί να υποδεικνύει τον αντιλογισμό ψευδών λογαριασμών Χρέωσης και Διακράτησης σε μεταγενέστερη περίοδο.

Ο ελεγκτής όταν αντιμετωπίζει τέτοιες ενδείξεις, θα πρέπει πρώτα να ρωτήσει τη διοίκηση και τυχόν πελάτες σε τέτοιες συμφωνίες, σχετικά με οποιαδήποτε πολιτική Χρέωσης και Διακράτησης. Θα πρέπει επίσης να διερευνήσει το προσωπικό αποθήκης σχετικά με το απόθεμα του "πελάτη" που διακρατείται στις εγκαταστάσεις τρίτου μέρους, ή που έχει αποσταλεί σε άλλη εγκατάσταση της εταιρίας. Τέλος, θα πρέπει να ενημερωθεί από το τμήμα προσωπικού στις αποστολές ή το προσωπικό χρηματοοικονομικών, εάν έχουν ποτέ κληθεί να διαψεύσουν ή να τροποποιήσουν έγγραφα αποστολής. Αν απαιτείται επιπλέον έρευνα, ο ελεγκτής θα πρέπει να επανεξετάσει τις συμβάσεις των πελατών για να διαπιστωθεί αν πληρούν τις απαιτήσεις του SAB 101, που έχουν απαριθμηθεί παραπάνω. Επιπλέον απαιτείται:

- Εξέταση υποκείμενων εγγράφων αποστολής για την ακρίβεια και επαλήθευση ύπαρξης των συναλλαγών.
- Σύγκριση εξόδων αποστολής σε προηγούμενες περιόδους για το εύλογο.
- Εξέταση εξόδων αποθήκης και κατανόηση του επιχειρησιακού σκοπού όλων των αποθηκών που ανήκουν/χρησιμοποιούνται από την εταιρία.
- Επιβεβαίωση όρων Χρέωσης και Διακράτησης με τους πελάτες, συμπεριλαμβανομένων της μεταβίβασης του κινδύνου απώλειας και της ευθύνης να πληρώσουν για τα εμπορεύματα Χρέωσης και Διακράτησης.
- Σύγκριση της συναλλαγής αποστελλόμενων-τιμολογούμενων εμπορευμάτων.
- Επιλογή δείγματος συναλλαγών πωλήσεων από το ημερολόγιο, για την απόκτηση εγγράφων τεκμηρίωσης και:
 - Έλεγχο της παραγγελίας πωλήσεων για εγκεκριμένους πιστωτικούς όρους.
 - Σύγκριση των λεπτομερειών από τις παραγγελίες πωλήσεων, με τα έγγραφα αποστολής και τα τιμολόγια πώλησης για εύρεση ασυνέπειας.
 - Σύγκριση τιμών στα τιμολόγια πωλήσεων με τις δημοσιευμένες τιμές.
 - Επαναυπολογισμό τυχόν επεκτάσεων επί των τιμολογίων πώλησης.
- Σε συνδυασμό με τη φυσική απογραφή, περιοδεία στην εγκατάσταση ή την αποθήκη και έρευνα προσωπικού αποθήκης για τυχόν κατοχή προϊόντων του πελάτη.

Παρουσίαση περίπτωσης

Το 2003, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς κατηγόρησε την Anika Therapeutics⁶² για ακατάλληλη αναγνώριση εσόδων περίπου \$1.500.000 με το σύστημα Χρέωσης και Διακράτησης. Ένας διανομέας έκανε παραγγελίες στην Anika περίπου 15.000 μονάδες ενός συγκεκριμένου προϊόντος, τον Απρίλιο και τον Ιούλιο του 1998. Ως μέρος της συμφωνίας με τον διανομέα, η Anika τιμολόγησε για τις 15.000 μονάδες πάνω από \$500.000 το Σεπτέμβριο του 1998, αλλά διακράτησε τα προϊόντα σε ψυγεία στις εγκαταστάσεις της, μέχρι ο διανομέας να τα ζητήσει, που δεν είχε συμβεί μέχρι τον Μάρτιο του 1999. Ωστόσο, καταχώρησε τα έσοδα για την πώληση στο τρίμηνο που έληγε 30 Σεπτεμβρίου, 1998.

⁶² <https://www.sec.gov/litigation/admin/34-48224.htm>

4.7. Πλασματικά Έσοδα

Τα Συστήματα για τη δημιουργία πλασματικών εσόδων, σε αντίθεση με την αναγνώριση πρόωρων εσόδων, ξεπερνούν το όριο του «εν δυνάμει βάσιμες» και του «εντελώς αδικαιολόγητου».

4.7.1. Πλασματικές πωλήσεις σε υπάρχοντες ή ανύπαρκτους Πελάτες

Μια κοινή τεχνική για την υπερεκτίμηση των εσόδων, είναι η δημιουργία εικονικών παραγγελιών για υφιστάμενους ή πλασματικούς πελάτες. Τα συστήματα αυτά περιλαμβάνουν την παρασκευή πλαστών δικαιολογητικών για την παροχή "τεκμηρίωσης" για μη υπάρχουσες πωλήσεις, ή υπηρεσίες που δεν αποδίδονται. Το σύστημα εικονικών εσόδων μπορεί να ανιχνευθεί με τις ίδιες μεθόδους ανίχνευσης των συστημάτων πρόωρης αναγνώρισης εσόδων. Οι ελεγκτές πρέπει να εξετάσουν προσαρμογές των εσόδων στα έσοδα στο τέλος της περιόδου αναφοράς, την απροσδόκητη αύξηση στις πωλήσεις κατά το μήνα στο τέλος της περιόδου, τους πελάτες με άγνωστα ονόματα ή διευθύνσεις ή που δεν έχουν καμία προφανή επιχειρηματική σχέση με την επιχείρηση, αύξηση των πωλήσεων που συνοδεύεται από στασιμότητα ή μείωση του κόστους των πωλήσεων και αντίστοιχη βελτίωση των μικτών περιθωρίων κέρδους, βελτίωση των επισφαλειών ως ποσοστό επί των πωλήσεων ή τη μείωση του κόστους αποστολής σε σύγκριση με τις πωλήσεις. Το σύστημα εικονικών εσόδων είναι σχετικά εύκολο να διερευνηθεί, μόλις εντοπιστεί.

Ο ελεγκτής θα πρέπει να επικεντρωθεί στο προσωπικό Λογιστηρίου και να ερευνήσει εάν:

- Τα έσοδα καταγράφονται εκτός της κανονικής διαδικασίας τιμολόγησης, ή των μηνιαίων τυπικών καταχωρήσεων.
- Οι ημερολογιακές καταχωρήσεις έχουν επαρκή/ορθά/καλή τη πίστη δικαιολογητικά.
- Το προσωπικό Λογιστηρίου εξαναγκάστηκε να καταχωρήσει/προσαρμόσει ημερολογιακές εγγραφές, ή να δημιουργήσει πλαστά τιμολόγια για υφιστάμενους/πλασματικούς πελάτες.

Ο ελεγκτής πρέπει επίσης να ερευνήσει κατά πόσον το τμήμα προσωπικού στις αποστολές ή πωλήσεις έχει σημειώσει οποιαδήποτε ασυνήθιστα υψηλή συναλλαγή ή αποστολή προς τους πελάτες χωρίς καμία λογική εξήγηση ή προς άγνωστους πελάτες.

Παρουσίαση περίπτωσης

Προμηθευτής ιατρικών συσκευών, Boston Japan⁶³ κατά τη διάρκεια των χρήσεων 1997-1998 αναγνώρισε πάνω από \$75.000.000 εσόδων από πλασματικές πωλήσεις. Οι διευθυντές πωλήσεων της εταιρίας μίσθωσαν εμπορικές αποθήκες, κατέγραψαν πλασματικές πωλήσεις στους διανομείς, και αποστείλαν τα αγαθά στις μισθωμένες από αυτούς αποθήκες. Η εταιρία συγκάλυψε το γεγονός ότι οι διανομείς ποτέ δεν πλήρωσαν για τα προϊόντα, με την έκδοση πιστώσεων προς τους διανομείς και στη συνέχεια την καταγραφή ψευδών πωλήσεων των ίδιων αγαθών σε άλλους διανομείς, χωρίς ποτέ να υπάρχει μετακίνηση των εμπορευμάτων από τις μισθωμένες αποθήκες. Οι εργαζόμενοι της εταιρίας κατέγραφαν ακόμα και πωλήσεις σε διανομείς που δεν είχαν σχέση με τον τομέα ιατρικών συσκευών, αλλά που είχαν συμφωνήσει με τους διευθυντές πωλήσεων της εταιρίας να συνωμοτούν στην απάτη. Μερικές από τις ψεύτικες πωλήσεις έγιναν σε διανομείς που ποτέ δεν μεταπωλούσαν οποιοδήποτε από τα αγαθά και ποτέ δεν πλήρωναν την Boston Japan για οποιαδήποτε υποτιθέμενη πώληση. Διευθυντές πωλήσεων και συνεργαζόμενοι ανεξάρτητοι διανομείς συνωμότησαν για να καλύψουν ψευδείς πωλήσεις παρέχοντας ψευδή επιβεβαίωση της νομιμότητας των πωλήσεων στους ελεγκτές της εταιρίας.

4.7.2. Round Tripping

Το όνομα της πρακτικής προέρχεται από το «ταξίδι μετ'επιστροφής», που μεταφέρει από το ένα μέρος στο άλλο και στη συνέχεια πίσω στην αφετηρία. Αυτό συμβαίνει και στο οικονομικό "round tripping"⁶⁴. Οι εταιρίες που συμμετέχουν, ξεκινούν από μια ορισμένη οικονομική κατάσταση, και στη συνέχεια συμμετέχουν σε μια σειρά συναλλαγών. Όταν όλες αυτές οι συναλλαγές διακανονίζονται, βρίσκονται στην ίδια οικονομική κατάσταση που βρίσκονταν τη στιγμή που ξεκίνησαν και έχει πραγματοποιηθεί το «ταξίδι μετ'επιστροφής». Οι εν λόγω συμφωνίες είναι επίσης γνωστές ως "lazy Susans".

Είναι σημαντικό για τους χρήστες των οικονομικών καταστάσεων να είναι σε θέση να αναγνωρίζουν πότε μια συναλλαγή μπορεί να καταλογιστεί ως "round tripping" και, εξίσου σημαντικό, να γνωρίζουμε πότε μια συναλλαγή που μπορεί να μοιάζει "round tripping" είναι στην πραγματικότητα νόμιμη. Το "round tripping"⁶⁵ είναι μια τεχνική που επιχειρεί να διογκώσει το μέγεθος των συναλλαγών μέσω της συνεχούς και συχνής αγοράς και πώλησης

⁶³ <https://www.sec.gov/litigation/admin/34-43183.htm>

⁶⁴ <https://www.sec.gov/news/speech/spch495.htm>

⁶⁵ <http://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/in/Documents/risk/Corporate%20Governance/Audit%20Committee/in-gc-fraud-schemes-questions-to-consider-noexp.pdf>

ενός συγκεκριμένου προϊόντος ασφάλειας, υπηρεσίας ή περιουσιακού στοιχείου. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να αναφερθεί στην πρακτική μιας επιχείρησης που πωλεί ένα καινούριο περιουσιακό στοιχείο, σε άλλη εταιρία, ενώ συμφωνεί να αγοράσει πίσω το ίδιο περιουσιακό στοιχείο για περίπου την ίδια τιμή. Επίσης, μια εταιρία που παρέχει ένα δάνειο σε έναν πελάτη, έτσι ώστε ο πελάτης να μπορεί να αγοράσει το προϊόν θεωρείται πως εμπλέκεται σε round tripping εάν το δάνειο έχει εκδοθεί χωρίς πραγματική προοπτική αποπληρωμής του δανείου.

Οι συναλλαγές αυτές πραγματοποιούνται με μοναδικό σκοπό την διόγκωση των εσόδων και την εμφάνιση ισχυρών πωλήσεων. Το "round tripping" πρόσφατα συνέβη σε μεγάλο βαθμό στον τομέα των τηλεπικοινωνιών και στις βιομηχανίες πετρελαίου και φυσικού αερίου. Για παράδειγμα, πολλές εταιρίες τηλεπικοινωνιών αύξησαν τον όγκο των πωλήσεών τους, ανταλλάσσοντας τα δικαιώματα χρήσης για τα δίκτυα οπτικών ινών τους σε άλλες εταιρίες τηλεπικοινωνιών. Οι συναλλαγές αυτές πολλές φορές καταχωρηθήκαν ως έσοδα, παρότι οι ανταλλαγές δεν επέφεραν καθαρά έσοδα σε καμία από τις εμπλεκόμενες εταιρίες. Αν και δεν είναι κατ'ανάγκη παράνομο, το "round tripping" είναι στην καλύτερη των περιπτώσεων, ανειλικρινές.

Παρουσίαση περίπτωσης

Το 2002, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς άρχισε να ερευνά τον τρόπο με τον οποίο ο τηλεπικοινωνιακός κολοσσός Qwest Communications International Inc.⁶⁶ και μερικοί από τους ανταγωνιστές της, όπως η Global Crossing, καταχωρούσαν τις πωλήσεις οπτικών ινών και αν ήταν ορθή για την εταιρία η άμεση αναγνώριση των εσόδων. Η Qwest πώλησε χωρητικότητα στο δίκτυο οπτικών ινών της σε φορείς και παράλληλα αγόρασε χωρητικότητα από αυτούς. Και οι δύο εταιρίες αναγνώρισαν έσοδα από τις συμβάσεις ανταλλαγής ικανοτήτων και απαράγραπτων δικαιωμάτων χρήσης (indefeasible rights of use –"IRU"), που επέτρεπε σε έναν άλλο μεταφορέα ή στην εταιρία την απρόσκοπτη χρήση της χωρητικότητας για μεγάλο χρονικό διάστημα. Σε ορισμένες περιπτώσεις, το ποσό της πώλησης και αγοράς ήταν σχεδόν ταυτόσημα. Η Qwest καταχώρησε όλα τα έσοδα από τις πωλήσεις αυτές σε ένα χρόνο, αντί να αναβάλει μέρος τους στα επόμενα χρόνια. Οι GAAP, ωστόσο απαιτούν από τις εταιρίες να καταγράφουν τα έσοδα που προκύπτουν από IRU κατά το χρόνο της σύμβασης. Το αποτέλεσμα ήταν, η ενίσχυση των εσόδων της Qwest.

⁶⁶ <https://www.sec.gov/news/press/2004-148.htm>

Δεδομένου ότι οι περισσότερες συναλλαγές "round tripping" αφορούν αντισυμβαλλόμενους του ίδιου κλάδου επιχειρήσεων, ο ελεγκτής θα πρέπει να επανεξετάσει τον κατάλογο των σημαντικών πελατών της εταιρίας. Αν υπάρχει ένας πελάτης στην ίδια γραμμή των επιχειρήσεων, ο ελεγκτής θα πρέπει να ελέγχει τις συναλλαγές για την απόδειξη ύπαρξης "round tripping". Θα πρέπει επίσης να επανεξετάσει τον κατάλογο πωλητών και να τον συγκρίνει με τον κατάλογο πελατών. Εάν η ίδια εταιρία εμφανίζεται και στις δύο λίστες μπορεί να υποδεικνύει ύπαρξη "round tripping", αν και πρέπει να σημειωθεί πως υπάρχει πάντα η πιθανότητα μεσάζοντος που εμπλέκεται στη συναλλαγή, οπότε ο ελεγκτής θα πρέπει να είναι ενήμερος για την εγκυρότητα αυτών των εταιριών. Το "round tripping" πραγματοποιείται συχνά με συνδεδεμένα μέρη, οπότε ο ελεγκτής θα πρέπει να είναι ενήμερος των συναλλαγών συνδεδεμένων μερών.

4.8. Άλλες μορφές καταχρηστικής αναγνώρισης εσόδων

4.8.1. Αναγνώριση εσόδων για επίδικες απαιτήσεις κατά πελατών

Το τέταρτο κριτήριο αναγνώρισης εσόδων όπως προαναφέρθηκε, απαιτεί την ύπαρξη εύλογης βεβαιότητας πληρωμής. Οι εταιρίες μερικές φορές παρακάμπτουν την απαίτηση αυτή, αναγνωρίζοντας το πλήρες ποσό των εσόδων, ακόμη και αν ο πελάτης για κάποιο λόγο αντιμάχεται της πληρωμής. Οι ελεγκτές θα πρέπει να διερευνήσουν ως προς όλες τις απαιτήσεις που βρίσκονται σε διαμάχη και, εάν είναι απαραίτητο, να αναθέσουν στον νομικό σύμβουλο της εταιρίας να εκτιμήσει κατά πόσον η είσπραξη των εσόδων είναι σε επαρκές σημείο βέβαιη.

4.8.2. Ανοιχτά Βιβλία μετά το τέλος της Περιόδου

Η ακατάλληλη κράτηση ανοιχτών βιβλίων μετά το τέλος της λογιστικής περιόδου μπορεί να επιτρέψει στις εταιρίες να καταγράψουν επιπλέον πωλήσεις που τιμολογούνται και αποστέλλονται μετά το τέλος της περιόδου αναφοράς. Ενώ τυποποιημένες δοκιμές αποκαλύπτουν συχνά τέτοια συστήματα, ο ελεγκτής θα πρέπει να είναι γνώστης και εξειδικευμένος στην ανίχνευση χειραγώγησης⁶⁷ των συστημάτων πληροφόρησης, με άμεση έρευνα του προσωπικού Λογιστηρίου, Χρεώσεων και Αποθήκης που μπορεί να βοηθήσει στον προσδιορισμό του αν τα βιβλία παρέμειναν ανοιχτά μετά το τέλος της περιόδου.

⁶⁷ Νεγκάκης, Χ. και Ταχυνάκης, Π., (2013), Σύγχρονα Θέματα Ελεγκτικής και Εσωτερικού Ελέγχου – Σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου, Εκδόσεις Διπλογραφία, Αθήνα.

Παρουσίαση περίπτωσης

Το 1993, η διοίκηση της Platinum Software Corp⁶⁸, εξέφρασε ανησυχία σχετικά με την "περίοδο είσπραξης απαιτήσεων" ("DSO") της εταιρίας. Το DSO της εταιρίας είχε αυξηθεί σε όλο το 1993, εν μέρει επειδή είχε κακώς αναγνωρίσει έσοδα για ενδεχόμενες ή ακυρωμένες συμφωνίες. Μία από τις λύσεις της εταιρίας για την αύξηση DSO ήταν να κρατήσει ανοιχτά τα βιβλία της εταιρίας για τα μετρητά που παραλαμβάνονται μετά το τέλος της περιόδου. Η διοίκηση καταχώρησε επιταγές που λήφθηκαν τον Ιούλιο του 1993 στον ισολογισμό της εταιρίας, ως αύξηση μετρητών και μείωση των απαιτήσεων τέλους Ιουνίου. Κρατώντας τα βιβλία ανοιχτά, υπερεκτίμησαν τα μετρητά και κατ' επέκταση υποτίμησαν τους εισπρακτέους λογαριασμούς. Ομοίως, για το τρίμηνο που έληγε τον Σεπτέμβριο του 1993, η διοίκηση περιέλαβε μετρητά ληφθέντα τον Οκτώβριο, με αποτέλεσμα την υπερεκτίμηση μετρητών/υποτίμηση εισπρακτέων λογαριασμών κατά \$724.000. Το ίδιο μοτίβο συνεχίστηκε μέχρι τον Δεκέμβριο του 1993, με συνολικό αποτέλεσμα υπερεκτίμησης μετρητών/υποτίμησης εισπρακτέων λογαριασμών κατά \$3.463.000. Η επιτροπή κεφαλαιαγοράς διέταξε την εταιρία να σταματήσει και να απέχει από αυτή την πρακτική.

4.8.3. Ενδεχόμενες πωλήσεις- αποστολή προϊόντων για σκοπούς δοκιμής /αξιολόγησης

Το SAB 101 απαγορεύει αναγνώριση εσόδων από ενδεχόμενες πωλήσεις, μέχρι την ολοκλήρωση της πραγματικής πώλησης. Τα ίδια κριτήρια ισχύουν για τα προϊόντα που παραδίδονται για σκοπούς επίδειξης. Ο λόγος είναι ότι σε μια τυπική εν δυνάμει συμφωνία, δεν έχουν μεταβιβαστεί ο τίτλος και οι κίνδυνοι/ανταμοιβές της ιδιοκτησίας από τον πωλητή στον αγοραστή. Επειδή ο πελάτης δεν έχει συμφωνήσει να αγοράσει το προϊόν και ο τίτλος δεν έχει περάσει στον πελάτη, η αποστολή του προϊόντος στον πελάτη υπό συνθήκες δοκιμής δεν αποτελεί "παράδοση". Τα έσοδα δεν θα πρέπει να αναγνωρίζονται μέχρι, είτε ο πελάτης να αποδεχθεί επισήμως το προϊόν, ή να έχουν παρέλθει οι διατάξεις αποδοχής και ο πελάτης είναι βάσει συμβολαίου υποχρεωμένος να πληρώσει για το προϊόν. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στους όρους, τα γεγονότα και τις περιστάσεις της κάθε συμφωνίας στην οποία ο αγοραστής έχει το δικαίωμα επιστροφής του προϊόντος και:

- Η πληρωμή δεν πραγματοποιείται κατά τη στιγμή της πώλησης, και δεν υπάρχει υποχρέωση πληρωμής σε συγκεκριμένη ημερομηνία/ες.
- Η πληρωμή δεν πραγματοποιείται κατά τη στιγμή της πώλησης, υπάρχει υποχρέωση πληρωμής σε συγκεκριμένη ημερομηνία, ωστόσο αυτή η υποχρέωση είναι συμβατική

⁶⁸ <https://www.sec.gov/litigation/admin/3437185.txt>

ή σιωπηρά συγχωρείται έως ότου ο αγοραστής μεταπωλήσει/ καταναλώσει/ χρησιμοποιήσει το προϊόν.

-Η υποχρέωση πληρωμής μεταβάλλεται σε περίπτωση κλοπής/φυσικής καταστροφής/ βλάβης του προϊόντος.

-Ο πωλητής έχει σημαντικές υποχρεώσεις για τις μελλοντικές επιδόσεις σχετικά με την μεταπώληση του προϊόντος.

-Το προϊόν παραδίδεται για λόγους επίδειξης.

Παρουσίαση περίπτωσης

Κατά το δεύτερο τρίμηνο του 1998, η FLIR Systems⁶⁹, εσφαλμένως αναγνώρισε \$225.000, για έσοδα που σχετιζόνταν με εν δυνάμει πώληση. Η εντολή αγοράς που υποβλήθηκε από τους πελάτες της FLIR δήλωνε «...η πληρωμή για κάθε σύστημα θα γίνει όταν το σύστημα θα πωλείται από [τον πελάτη] σε εξωτερικό πελάτη.". Παρά την ύπαρξη του προαναφερθέντος όρου στην συμφωνία, η FLIR αναγνώριζε έσοδα από την πώληση αυτή τον χρόνο έκδοσης της εντολής αγοράς, χωρίς την ύπαρξη ταυτοποίησης του τελικού καταναλωτή κατά το χρόνο εκείνο.

4.8.4. Συμβάσεις κατασκευής έργων

Οι GAAP προβλέπουν, τα έσοδα να αναγνωρίζονται χρησιμοποιώντας είτε το ποσοστό ολοκλήρωσης ή τη μέθοδο ολοκλήρωσης της σύμβασης (ΔΛΠ 11)^{70,71}. Η μέθοδος ποσοστιαίας ολοκλήρωσης εφαρμόζεται μόνον εάν η διοίκηση μπορεί να εκτιμήσει αξιόπιστα την πρόοδο ως προς την ολοκλήρωση της σύμβασης, δηλαδή να είναι σε θέση να εκτιμήσει αξιόπιστα τις συνολικές δαπάνες που απαιτούνται για την ολοκλήρωση του έργου.

Αντίθετα, όταν η διοίκηση δεν μπορεί να εκτιμήσει αξιόπιστα την πρόοδο ως προς την ολοκλήρωση, οι GAAP απαιτούν την μέθοδο "ολοκλήρωσης της σύμβασης" και την αναβολή αναγνώρισης εσόδων, έως ότου εκπληρωθούν οι συμβατικές υποχρεώσεις.

Το ποσοστό ολοκλήρωσης είναι η μέθοδος που συχνά αποτελεί αντικείμενο κατάχρησης. Ορισμένες εταιρίες χρησιμοποιούν αυτή τη μέθοδο παρά το γεγονός ότι δεν πληρούν τις

⁶⁹ <https://www.sec.gov/litigation/admin/33-8135.htm>

⁷⁰ <http://www.accountingtools.com/percentage-of-completion-metho>

⁷¹ Νεγκάκης Χ., (2015), Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς Θεωρία και Εφαρμογές, Θεσσαλονίκη.

προϋποθέσεις. Οι εταιρίες μπορούν να διογκώσουν τεχνητά τα έσοδα, μεταφέροντας τις δαπάνες στο τέλος της ολοκλήρωσης, υποτιμώντας τα κόστη ολοκλήρωσης, και υπερεκτιμώντας το ποσοστό ολοκλήρωσης. Ο ελεγκτής θα πρέπει να εκτελέσει τις παρακάτω διαδικασίες κατά την εκτέλεση έλεγχου των συμβάσεων:

- Επιλογή δείγματος συμβάσεων για επιβεβαίωση:
 - ✓ Αρχικής τιμής.
 - ✓ Συνόλου εγκεκριμένων αλλαγών παραγγελίας.
 - ✓ Συνόλου χρεώσεων και πληρωμών.
 - ✓ Λεπτομερειών των απαιτήσεων.
 - ✓ Εξόδων επίδικων υποθέσεων.
 - ✓ Εκτιμώμενης ημερομηνίας ολοκλήρωσης.
- Επιβεβαίωση ότι όλες οι δαπάνες που έχουν προκύψει, υποστηρίζονται με επαρκή τεκμηρίωση ανάλυσης της φύσης και του ποσού της δαπάνης.
- Έλεγχος εκτιμώμενου κόστους, με αναθεώρηση εκτιμήσεων και σύγκρισή τους με τις πραγματικές δαπάνες που πραγματοποιούνται μετά την ημερομηνία ισολογισμού.
- Επιβεβαίωση ότι όλα τα εκτιμώμενα κόστη για την ολοκλήρωση του έργου υποστηρίζονται από λογικές υποθέσεις.
- Επιβεβαίωση ότι όλες οι συμβάσεις έχουν εγκριθεί από το κατάλληλο προσωπικό.
- Επανεξέταση μη εγκεκριμένων παραγγελιών αλλαγής.
- Εντοπισμός μοναδικών συμβάσεων και επανεξέταση των εκτιμήσεων κόστους και της προόδου της σύμβασης.
- Έλεγχος δαπανών των συμβάσεων για να εξασφαλιστεί ότι το κόστος συνδυάζεται με τις κατάλληλες συμβάσεις και πως δεν μεταφέρονται από μη κερδοφόρες συμβάσεις σε κερδοφόρες.
- Επιβεβαίωση ότι οι ζημιές καταχωρούνται με την πραγματοποίησή τους.
- Επανεξέταση διαφορών και επίδικων απαιτήσεων.
- Διερεύνηση διαχειριστών του έργου σύμβασης, υπεργολάβων, μηχανικών και τεχνικού προσωπικού για απόκτηση πληροφοριών σχετικά με την πρόοδο της δέσμευσης και των παραδοχών πίσω από τη σύμβαση.

Παρουσίαση περίπτωσης

Το 1996, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς κατηγόρησε την 3Net Systems⁷², για ακατάλληλη αναγνώριση πάνω από \$1.000.000 εσόδων το 1991 και το 1992, με την διαστρεβλωμένη παρουσίαση στους εξωτερικούς ελεγκτές, του βαθμού στον οποίο ορισμένες εργασίες είχαν πραγματοποιηθεί υπό ορισμένες συμβάσεις με τους υπάρχοντες πελάτες. Στην πραγματικότητα, η 3Net δεν είχε ολοκληρώσει καμία από τις συμβάσεις, και επιπλέον, δεν είχε ακόμη προσδιοριστεί το κόστος ολοκλήρωσης. Περαιτέρω, η 3Net δεν είχε κανένα άλλο μέσο αξιόπιστης εκτίμησης της προόδου προς την ολοκλήρωση των εν λόγω συμβάσεων, καθώς δεν διέθετε τα απαραίτητα συστήματα για την εκτίμηση και παρακολούθηση της προόδου. Επειδή η 3Net δεν μπορούσε να υπολογίσει βάσιμα την πρόοδο προς την ολοκλήρωση, οι εν λόγω συμβάσεις δεν πληρούσαν τις προϋποθέσεις για τη μέθοδο της ποσοστιαίας ολοκλήρωσης. Η SEC απεφάνθη ότι η 3Net έπρεπε να είχε χρησιμοποιήσει τη μέθοδο ολοκλήρωσης της σύμβασης, και ότι εάν το είχε κάνει, δεν θα υπήρχε αναγνώριση εσόδων την περίοδο του 1991, καθώς δεν είχε ολοκληρωθεί καμία από τις συμβάσεις αυτές έως το τέλος του 1991.

4.8.5. Συναλλαγές με Συνδεδεμένα Μέρη

Τέτοιες θεωρούνται οι συναλλαγές μεταξύ συνδεδεμένων μερών (ΔΠΕ 550)⁷³ όπου είτε ελάχιστη ή καμία προσοχή δίνεται για το προϊόν ή την υπηρεσία. Η ύπαρξη των συναλλαγών συνδεδεμένων μερών απειλεί το πρώτο κριτήριο του SAB 101 (ύπαρξη πειστικής απόδειξης για την ύπαρξη διακανονισμού). Οι συναλλαγές πωλήσεων θα πρέπει να απορρέουν από ρητή ή σιωπηρή σύμβαση και να αντιπροσωπεύουν τις ανταλλαγές μεταξύ ανεξάρτητων μερών, σε τιμές και όρους πλήρους ανταγωνισμού, που είναι ανέφικτο στις περιπτώσεις που τα μέρη συνδέονται ή που το ένα μέρος μπορεί να ασκεί ουσιαστικό έλεγχο πάνω στο άλλο.

Συναλλαγές με συνδεδεμένα μέρη φέρουν της αντίληψης ότι ένα ή και τα δύο μέρη έχουν λάβει όφελος που διαφορετικά δεν θα είχαν λάβει εάν οι συναλλαγές συνέβαιναν σε περιβάλλον πλήρους ανταγωνισμού. Τα συστήματα συνδεδεμένων μερών μπορεί να πραγματοποιηθούν μέσα στο πλαίσιο οποιουδήποτε από τα καθεστάτα που αναφέρονται σε αυτό το κεφάλαιο.

⁷² <https://www.sec.gov/litigation/admin/337344.txt>

⁷³ Λουμιωτης, Β. και Τζίφας, Β., (2012), Βασικές Οδηγίες Εφαρμογής Διεθνών Προτύπων Ελέγχου (ΔΠΕ), Εκδόσεις Σταμούλη Α.Ε., Αθήνα.

Αυτές οι περιπτώσεις είναι συχνά δύσκολο να ελεγχθούν καθώς οι συναλλαγές δεν λογίζονται πάντα με τρόπο που να υποδηλώνει με διαφάνεια, την ουσία και την επίδρασή τους. Η δυνατότητα συμπαιγνίας υπάρχει πάντοτε, δεδομένου ότι τα μέρη είναι εξ ορισμού σχετιζόμενα. Επιπλέον ο εσωτερικός έλεγχος μπορεί να μην εντοπίσει τις συναλλαγές που αφορούν τα συνδεδεμένα μέρη.

Ένας ελεγκτής μπορεί να αντιμετωπίσει συνδεδεμένα μέρη που είναι γνωστά μόνο από ορισμένα μέλη της εταιρίας, και οι σχέσεις δεν είναι ορθά αποτυπωμένες στα βιβλία και στα στοιχεία. Ο ελεγκτής θα πρέπει να διερευνήσει ως προς τα εξωτερικά επιχειρηματικά συμφέροντα και στη συνέχεια να προσπαθήσει να προσδιορίσει αν είναι σωστά αποτυπωμένα, καθώς και, εάν υπάρχει, τον όγκο των συναλλαγών που συμβαίνουν μεταξύ των οντοτήτων. Οι ελεγκτές θα πρέπει επίσης να επικεντρωθούν στη σχέση και την ταυτότητα του άλλου μέρους της συναλλαγής και εάν η συναλλαγή δίνει έμφαση στη μορφή παρά στην ουσία (ΔΛΠ 18)⁷⁴. Κοινοί δείκτες των εν λόγω εικονικών συναλλαγών συνδεδεμένων μερών, περιλαμβάνουν, αλλά δεν περιορίζονται σε:

- Δανεισμό με άτοκο επιτόκιο ή με σημαντική διακύμανση από τα επιτόκια της αγοράς.
- Πώληση ακινήτων σε τιμές που διαφέρουν σημαντικά από την εύλογη αξία.
- Ανταλλαγή ιδιοκτησίας για παρόμοιες, με μη χρηματικές συναλλαγές.
- Δάνεια χωρίς προδιαγεγραμμένους όρους, χρόνου και τρόπου αποπληρωμής.
- Δάνεια με δεδουλευμένους τόκους που διαφέρουν σημαντικά από τα επιτόκια της αγοράς.
- Δάνεια σε μέρη χωρίς ικανότητα αποπληρωμής.
- Δάνεια με έγκυρους επιχειρηματικούς σκοπούς που αργότερα διαγράφονται ως ανεπίδεκτα εισπράξεως.
- Συμφωνίες που απαιτούν ένα μέρος για να πληρώσει τα έξοδα για λογαριασμό του άλλου.
- Συναλλαγές Round tripping.
- Συναλλαγές όπου η οικονομική οντότητα καταβάλλει ή λαμβάνει πληρωμές, ποσών διαφορετικών των τιμών της αγοράς.
- Αποτυχία επαρκούς αποκάλυψης φύσης και ποσών των σχέσεων και συναλλαγών των συνδεδεμένων μερών, όπως απαιτείται από GAAP.

⁷⁴Νεγκάκης Χ., (2015), Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς Θεωρία και Εφαρμογές, Θεσσαλονίκη.

- Χρήματα που μεταφέρονται από ή προς την εταιρία από ένα συνδεδεμένο μέρος για αγαθά ή υπηρεσίες που δεν παραδόθηκαν.
- Εμπορεύματα που αγοράζονται ή αποστέλλονται σε άλλο μέρος κάτω του κόστους.
- Απαιτήσεις ή υποχρεώσεις από ή προς συνδεδεμένα μέρη, όπως στελέχη, διευθυντές και άλλους υπαλλήλους.
- Μεγάλες/ ασυνήθεις συναλλαγές με συνδεδεμένα μέρη στην ή κοντά στην λήξη περιόδου.
- Πωλήσεις σε περιπτώσεις υψηλού κινδύνου ή περιπτώσεις εκτός της συνήθους επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Αν οι συναλλαγές συνδεδεμένων μερών ανιχνευθούν ή υπάρχει τέτοια υπόνοια, ο ελεγκτής πρέπει να ακολουθήσει:

- Διεξαγωγή έρευνας δημόσιων αρχείων/ υπόβαθρου των πελατών, προμηθευτών και άλλων εμπλεκόμενων, για τον προσδιορισμό των συνδεδεμένων μερών και την επιβεβαίωση της νομιμότητας των επιχειρήσεων.
- Εξονυχιστική έρευνα δεδομένων για να διαπιστωθεί αν οι συναλλαγές εμφανίζονται σε μηχανογραφημένα αρχεία.
- Διεξαγωγή επανεξέτασης εγγράφων προσδιορισμού των συναλλαγών για την απόκτηση πρόσθετων πληροφοριών.
- Διερεύνηση σημαντικών τραπεζικών συναλλαγών χωρίς ύπαρξη προφανούς επιχειρηματικού σκοπού.
- Επανεξέταση της φύσης και της έκτασης των συναλλαγών που διεξάγονται με τους μεγαλύτερους προμηθευτές, πελάτες, οφειλέτες και δανειστές για να προσδιοριστεί οποιαδήποτε πιθανή μη αποκαλυφθείσα προηγούμενη σχέση.
- Επανεξέταση επιβεβαιώσεων για δάνεια για πιθανές ενδείξεις εγγυήσεων.
- Επανεξέταση των εκταμιεύσεων, προκαταβολών και επενδύσεων για να καθορίσει εάν η εταιρία χρηματοδοτεί μια σχετική οντότητα.
- Σύγκριση πωλήσεων συνδεδεμένων μερών με τα υπάρχοντα δικαιολογητικά (π.χ. συμβάσης και δελτίο παραγγελίας).
- Πληροφόρηση από τον νομικό σύμβουλο, για την έκταση της γνώσης του επί των σημαντικών συναλλαγών.
- Διερεύνηση για παράπλευρες συμφωνίες συνδεδεμένων μερών για δικαίωμα επιστροφής ή ακύρωσης της σύμβασης χωρίς προσφυγή.

4.9. Διερεύνηση ισχυρισμών Ακατάλληλης Αναγνώρισης Εσόδων

Οι έρευνες για μια πιθανή καταχρηστική αναγνώριση των εσόδων συνήθως αρχίζουν με μια επισκόπηση των πολιτικών αναγνώρισης των εσόδων της οντότητας και των συμβάσεων των πελατών. Ο ελεγκτής λαμβάνει υπόψη το εύλογο της συνήθους πρακτικής της αναγνώρισης της εταιρίας και το αν η εταιρία έχει κάνει τα πάντα για να συμμορφωθεί. Για παράδειγμα, εάν η εταιρία αποκτά συνήθως μια γραπτή συμφωνία πώλησης, η απουσία γραπτής συμφωνίας αποτελεί ένδειξη κινδύνου.

Η εξέταση θα πρέπει να αρχίσει με μια λεπτομερή ανάγνωση των όρων της σύμβασης. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στους όρους που διέπουν i) την πληρωμή και την αποστολή, ii) την παράδοση και την αποδοχή, iii) τον κίνδυνο απώλειας, iv) την μελλοντική απόδοση από την πλευρά του πωλητή πριν από την πληρωμή (οποιαδήποτε προσφορά ή δέσμευση σε έναν πελάτη -για την επίτευξη την αποδοχής από τον πελάτη- σχετικά με την παράδοση ή τα χαρακτηριστικά ενός προϊόντος, συμπεριλαμβανομένων των επιδόσεων, τη διαθεσιμότητα και την αξιοπιστία κ.λ.π. που είναι στοιχειώδη για τους συνήθεις όρους εγγύησης της εταιρίας.), v) τις προκαταβολικές πληρωμές, και vi) άλλα απρόβλεπτα.

Ο ελεγκτής πρέπει να εξετάσει το χρονοδιάγραμμα ιδίως όσον αφορά περιόδους τρίμηνου και το τέλος του έτους της εταιρίας. Ελλείψει γραπτής συμφωνίας, ο ελεγκτής πρέπει να εξετάσει άλλα αποδεικτικά στοιχεία της συναλλαγής, π.χ. εντολές αγοράς, έγγραφα αποστολής, αρχεία πληρωμών, κ.λπ.

Θα πρέπει επίσης να εξετάσει το SAB 101 καθώς και διακηρύξεις ειδικά για τη συγκεκριμένη επιχείρηση, καθώς η λογιστική βιβλιογραφία συχνά περιέχει σχετικά παραδείγματα και θέματα. Για παράδειγμα, οι εταιρίες που ασχολούνται με τις πωλήσεις σε θέματα ιντερνέτ, αντιμετωπίζουν μοναδικά θέματα περί αναγνώρισης εσόδων. Το Emerging Issues Task Force Abstract (“EITF”) 99-19, Reporting Revenue Gross as a Principal versus Net as an Agent,⁷⁵ προσπαθεί να λύσει αυτό το πρόβλημα με την απαρίθμηση παραγόντων που λαμβάνονται υπόψη από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς προκειμένου να προσδιοριστεί αν τα έσοδα θα πρέπει να αναφέρονται σε ακαθάριστη ή καθαρή βάση. Ομοίως το EITF 01-9, Accounting for Consideration Given by a Vendor to a Customer (Συμπεριλαμβανομένων των μεταπωλητών των προϊόντων του Προμηθευτή), ασχολείται με το θέμα των κινήτρων πωλήσεων, όπως είναι οι εκπτώσεις, κουπόνια, «δωρεάν» προϊόντα/υπηρεσίες που προσφέρονται από κατασκευαστές προς τους πελάτες της λιανικής πώλησης ή άλλους διανομείς. Η επίγνωση της

⁷⁵ <http://www.fasb.org/resources/ccurl/839/596/abs99-19.pdf>

ισχύουσας αρχής που διέπει τα γεγονότα και τις περιστάσεις, μπορεί να βοηθήσει τον ελεγκτή στον προσδιορισμό παραβιάσεων αναγνώρισης.

4.10. Ελεγκτικές Τεχνικές

Ο ελεγκτής πρέπει να εκτελέσει τις ακόλουθες τεχνικές, κατά τη διερεύνηση ισχυρισμών (ΔΠΕ 315& 330)⁷⁶ αναγνώρισης των εσόδων:

- Απαίτηση από την διοίκηση και από το προσωπικό για παράγοντες που επιβεβαιώνουν στον ελεγκτή την ύπαρξη συστήματος απάτης.
- Εκτέλεση ουσιαστικών αναλυτικών, σχεδιασμένων για την ανίχνευση της απάτης που ερευνάται.
- Εκτέλεση ουσιαστικών δοκιμών, για την διαπίστωση ύπαρξης ή έλλειψης αποδεικτικών στοιχείων που υποστηρίζουν την ύπαρξη ενός συστήματος ή την εγκυρότητα της συναλλαγής.

Οι ακόλουθοι γενικοί δείκτες συχνά προειδοποιούν τον ελεγκτή ως προς την πιθανή ύπαρξη πρόωρης αναγνώρισης εσόδων:

- Ανεξήγητη αλλαγή στις πολιτικές αναγνώρισης.
- Ανεξήγητες βελτιώσεις στο μικτό περιθώριο.
- Αύξηση πωλήσεων χωρίς αντίστοιχη αύξηση σε μετρητά από εργασίες.
- Υψηλό επίπεδο/αύξηση πωλήσεων, εσόδων ή εισπρακτέων λογαριασμών.
- Χαμηλό επίπεδο/μείωση εκπτώσεων/επιστροφών επί πωλήσεων, εξόδων επισφαλών απαιτήσεων.
- Μεγάλες/πολλές/ασυνήθιστες συναλλαγές πωλήσεων, λίγο πριν το τέλος της περιόδου.
- Μεγάλες ποσότητες επιστροφών/πιστώσεων μετά τη λήξη της περιόδου.
- Ασυνεπής επιχειρηματική δραστηριότητα όπως η αύξηση των εσόδων χωρίς αντίστοιχη αύξηση του κόστους διανομής/εισπρακτέων λογαριασμών.

Φυσικά η έρευνα και χρήση αναλυτικών τεχνικών, δεν υποκαθιστά την καλή κατανόηση των δραστηριοτήτων του πελάτη. Ακόμη και έμπειροι ελεγκτές έχουν παραπλανηθεί και θεώρησαν ως κατάλληλα τα έσοδα, επειδή δεν κατανόησαν πλήρως την φύση (ΔΠΕ 315)⁷⁷

⁷⁶Λουμιωτης, Β. και Τζίφας, Β., (2012), Βασικές Οδηγίες Εφαρμογής Διεθνών Προτύπων Ελέγχου (ΔΠΕ), Εκδόσεις Σταμούλη Α.Ε., Αθήνα.

⁷⁷Λουμιωτης, Β. και Τζίφας, Β., (2012), Βασικές Οδηγίες Εφαρμογής Διεθνών Προτύπων Ελέγχου (ΔΠΕ), Εκδόσεις Σταμούλη Α.Ε., Αθήνα.

της επιχείρησης. Έτσι, ο ελεγκτής πρέπει να διερευνήσει αν οι πληροφορίες και τα αποτελέσματα που προέκυψαν συνάδουν με τη φύση του πελάτη. Θα πρέπει επίσης, στο βαθμό που εφαρμόζεται, να συγκρίνει τα αποτελέσματα των αποδόσεων έναντι άλλων εταιρειών του ίδιου κλάδου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ

5.1. Εισαγωγή

Στο παρόν κεφάλαιο αναπτύσσεται η μέθοδος εξαπάτησης μέσω της χειραγώγησης και ωραιοποίησης των οικονομικών καταστάσεων. Αυτό συμβαίνει καθώς υπάρχει άμεση σχέση μεταξύ της υπερτίμησης των στοιχείων του ενεργητικού/υποτίμησης των υποχρεώσεων στον ισολογισμό, με τον πληθωρισμό των κερδών. Κοινά συστήματα απάτης από υπερεκτίμηση του ενεργητικού αποτελούν, η δημιουργία πλασματικών στοιχείων ενεργητικού, η υπερεκτίμηση των υπαρχόντων περιουσιακών στοιχείων, η υποτίμηση υποχρεώσεων/εξόδων, συμπεριλαμβανομένης της μη καταχώρησης (ή εσκεμμένης υποτίμησης) δεδουλευμένων εξόδων, επίδικων περιβαλλοντικών υποχρεώσεων και άλλων προβλημάτων της επιχείρησης, η παραποίηση των εσωτερικών δαπανών και η χειραγώγηση των ανταλλαγών σε ξένο νόμισμα.

Ένας ελεγκτής μπορεί να αντιληφθεί την ύπαρξη πλασματικών ή υπερτιμημένων στοιχείων του ενεργητικού ερευνώντας την πρόθεση της εταιρίας να εξασφαλίσει τη χρηματοδότηση. Εφόσον υπάρχει τέτοια πρόθεση και η χρηματοδότηση εξαρτάται από την αξία των συγκεκριμένων περιουσιακών στοιχείων, όπως οι εισπρακτέοι λογαριασμοί ή τα αποθέματα, ο ελεγκτής θα πρέπει να εκτελέσει τις απαραίτητες διερευνητικές διαδικασίες (ΔΠΕ 520)⁷⁸ για την επαλήθευση της ύπαρξης, της θέσης και της αξίας αυτών των περιουσιακών στοιχείων.

5.2. Απάτη μέσω Αποθεμάτων

Η αρχική έκθεση COSO διαπίστωσε ότι η παραπλανητική αποτίμηση των περιουσιακών στοιχείων, κυρίως μέσω της ανακριβούς απογραφής, αντιπροσωπεύει σχεδόν το ήμισυ των περιπτώσεων οικονομικής απάτης. Σε γενικές γραμμές, όταν το απόθεμα πωλείται, τα ποσά μεταφέρονται στο κόστος πωληθέντων και περιλαμβάνονται στην κατάσταση Α/Χ ως άμεση μείωση των πωλήσεων. Μια υπερτίμηση του Τελικού Αποθέματος, προκαλεί υποτίμηση του Κόστους Πωληθέντων και κατά συνέπεια υπερεκτίμηση του Καθαρού Κέρδους. Τα

⁷⁸Λουμιωτης, Β. και Τζίφας, Β., (2012), Βασικές Οδηγίες Εφαρμογής Διεθνών Προτύπων Ελέγχου (ΔΠΕ), Εκδόσεις Σταμούλη Α.Ε., Αθήνα.

Συστήματα απάτης μέσω Αποθεμάτων⁷⁹ διακρίνονται κυρίως σε τρεις κατηγορίες, την υπερτίμηση ποσότητας, την υπερτίμηση αξίας, και την ακατάλληλη κεφαλαιοποίηση των αποθεμάτων. Δείκτες που ένας ελεγκτής μπορεί να εξετάσει για να ανιχνεύσει πιθανή χειραγώγηση των αποθεμάτων είναι, αλλά δεν περιορίζονται, οι παρακάτω:

- Υψηλότερο από το αναμενόμενο Μικτό περιθώριο κέρδους.
- Αποθέματα που αυξάνονται ταχύτερα από τις πωλήσεις.
- Μείωση των εξόδων αποστολής ως ποσοστό επί των αποθεμάτων.
- Αύξηση των αποθεμάτων ως ποσοστό επί του συνόλου των περιουσιακών στοιχείων πέραν του αναμενόμενου.
- Μείωση του κόστους πωληθέντων ως ποσοστό επί των πωλήσεων.
- Κόστος πωληθέντων ανά τα βιβλία που δεν συμφωνεί με την φορολογική δήλωση της εταιρίας.
- Μηνιαίες αναλύσεις τάσεων που δείχνουν απότομες αλλαγές των υπολοίπων αποθεμάτων κοντά στο τέλος του έτους.

5.2.1. Υπερτίμηση Ποσότητας Αποθέματος

Ο απλούστερος τρόπος υπερεκτίμησης των αποθεμάτων είναι η καταγραφή εικονικών στοιχείων κατά την απογραφή. Οι εταιρίες μπορούν να το πετύχουν αυτό με τη δημιουργία πλαστών ή εικονικών ημερολογιακών εγγραφών, αναφορών αποστολής και λήψης, εντολών αγοράς, φυσικών καταμετρήσεων.

Ο πιο αποτελεσματικός τρόπος για τον ελεγκτή να επιβεβαιώσει τα υπόλοιπα απογραφής είναι η φυσική παρακολούθηση των αποθεμάτων, ιδιαίτερα σε περιόδους πραγματοποίησης της καταμέτρησης κατά την απογραφή. Σύμφωνα με τα ΔΠΕ (ΔΠΕ 501)⁸⁰, απαιτείται από τους ελεγκτές να παρατηρούν φυσικά, να εξετάζουν, και να διερευνούν ως προς το ποσό της απογραφής καθώς και να βεβαιώνονται σχετικά με τις μεθόδους απογραφής και το μέτρο εμπιστευσιμότητας των δηλώσεων της ελεγχόμενης οντότητας περί της ποσότητας και της φυσικής κατάστασης των αποθεμάτων. Εφόσον δεν επέλθει τέτοια βεβαίωση, απαιτείται η φυσική παρουσία του ελεγκτή στην διαδικασία απογραφής καθώς και έλεγχος των συναλλαγών σε αυτόν τον λογαριασμό. Στις περιπτώσεις που τα αποθέματα φυλάσσονται σε

⁷⁹ Νεγκάκης, Χ. και Ταχυνάκης, Π., (2013), Σύγχρονα Θέματα Ελεγκτικής και Εσωτερικού Ελέγχου – Σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου, Εκδόσεις Διπλογραφία, Αθήνα.

⁸⁰ Λουμιωτης, Β. και Τζίφας, Β., (2012), Βασικές Οδηγίες Εφαρμογής Διεθνών Προτύπων Ελέγχου (ΔΠΕ), Εκδόσεις Σταμούλη Α.Ε., Αθήνα.

εξωτερικό χώρο της εταιρίας, όπως σε δημόσιες αποθήκες, οι ελεγκτές θα πρέπει να διενεργήσουν πρόσθετες διαδικασίες επιβεβαίωσης του υπολοίπου των αποθεμάτων.

Παρουσίαση περίπτωσης

Διαχρονικά στη συγκεκριμένη κατηγορία απάτης μέσω της παραποίησης των αποθεμάτων, υπήρξαν αρκετές εταιρίες που έγιναν γνωστές για την συμμετοχή τους σε αυτά, συμπεριλαμβανομένων των ZZZ Best⁸¹, Crazy Eddie⁸² McKesson & Robbin⁸³. Το πιο διάσημο περιστατικό εικονικής απογραφής ίσως είναι το «Salad Oil Swindle⁸⁴» της δεκαετίας του 1960. Σε αυτή την περίπτωση, η διοίκηση της εταιρίας νοίκιασε δεξαμενές πετρελαίου που τις γέμιζε με θαλασσινό νερό. Η εταιρία ήταν σε θέση να πείσει τους ελεγκτές ότι οι δεξαμενές περιείχαν πάνω από \$ 100.000.000 φυτικού ελαίου, ενώ στην πραγματικότητα το έλαιο κάλυπτε μόνο την επιφάνεια του θαλασσινού νερού. Στην πραγματικότητα, ακόμη και το ελάχιστο υπάρχον λάδι αντλούταν από τη μία δεξαμενή στην άλλη, ανάλογα με την εκ των προτέρων γνώση της εταιρίας του προγράμματος παρατήρησης απογραφής του ελεγκτή.

Ο ελεγκτής θα πρέπει να ερευνήσει τους ακόλουθους παράγοντες που υποδεικνύουν πιθανή ύπαρξη πλασματικής απογραφής:

- Αποθέματα που δεν μπορούν εύκολα να επιθεωρηθούν με φυσική απογραφή.
- Μη τεκμηριωμένες εγγραφές αποθεμάτων/κόστους πωλήσεων/ πληρωτέων λογαριασμών.
- Ασυνήθιστα/ ύποπτα δελτία αποστολής-παραλαβής.
- Ασυνήθεις/ύποπτες εντολές αγοράς.
- Αποθέματα, αχρησιμοποίητα για αρκετό χρονικό διάστημα ή σε ασυνήθιστους αποθηκευτικούς χώρους.
- Προσαρμοσμένες καταχωρήσεις που αυξάνουν τα αποθέματα τέλους διαχρονικά.
- Εγγραφές αντιλογισμού στο λογαριασμό αποθέματος μετά το κλείσιμο της λογιστικής περιόδου.

⁸¹ <http://www.wsj.com/articles/SB122651349151421317>

⁸² <http://www.investopedia.com/articles/economics/12/four-unknown-massive-frauds.asp>

⁸³ <http://www.researchomatic.com/mckesson-and-robbins-financial-statement-fraud-101-145821.html>

⁸⁴ <http://www.businessinsider.com/the-great-salad-oil-scandal-of-1963-2013-11>

- Υπερβολική μετακίνηση των αποθεμάτων στο εσωτερικό της εταιρίας με ελάχιστο ή ανύπαρκτο έλεγχο ή τεκμηρίωση.

Ακόμα και η φυσική παρατήρηση ωστόσο, δεν εγγυάται την εξακρίβωση ύπαρξης απάτης καθώς μια εταιρία εξακολουθεί να μπορεί να διαπράξει απάτη με τις εξής τεχνικές:

- Παρακολούθηση κατά τη διάρκεια της καταμέτρησης και προσθήκη εικονικών αποθεμάτων στα στοιχεία που δεν εξετάστηκαν.
- Εκμετάλλευση της προειδοποίησης ως προς τον χρόνο και τη θέση που θα πραγματοποιηθεί ο έλεγχος της απογραφής, για την συγκάλυψη των ελλείψεων σε θέσεις που δεν θα εξεταστούν.
- Τοποθέτηση κενών κοντέινερ στην αποθήκη που δεν θα ελεγχθούν κατά την καταμέτρηση.
- Εισαγωγή ανύπαρκτων ποσοτήτων σε φύλλα καταμέτρησης/κάρτες/σαρωτές, κλπ ή προσθήκη ενός ψηφίου μπροστά από την πραγματική καταμέτρηση.
- Παραποίηση φορτωτικών εγγράφων που ψευδώς υποδεικνύουν την διαμετακόμιση αποθέματος, από μία τοποθεσία της εταιρίας στην άλλη.
- Παραποίηση εγγράφων της τοποθεσίας των αποθεμάτων σε δημόσια αποθήκη ή γενικά σε χώρο που δεν ελέγχεται από την εταιρία.
- Προσαύξηση του αποθέματος με συμπερίληψη στοιχείων που κατέχονται για λογαριασμό πελατών.

Για να αποτρέψει τη διοίκηση από τη διόγκωση των αποθεμάτων κατά τη διάρκεια της καταμέτρησης, ο ελεγκτής ακολουθεί διερευνητικές διαδικασίες όπως:

- Επανεξέταση της πολιτικής μέτρησης αποθεμάτων της εταιρίας (συχνότητα/ διαδικασίες).
- Διερεύνηση ύπαρξης καταχωρήσεων όλων των γεγονότων μείωσης των αποθεμάτων.
- Διερεύνηση και παρακολούθηση αποθεμάτων σε τοποθεσίες τρίτων/εξωτερικούς χώρους αποθήκευσης.
- Αιφνιδιαστική παρακολούθηση της φυσικής απογραφής.
- Διενέργεια φυσικών απογραφών για ύπαρξη αποθέματος σε πολλαπλές τοποθεσίες κατά την ίδια ημερομηνία.

5.2.2. Υπερτίμηση Αξίας Αποθέματος

Οι GAAP απαιτούν την καταχώρηση του αποθέματος στην χαμηλότερη τιμή, μεταξύ τιμής κτήσης και τρέχουσας τιμής αγοράς. Ο σκοπός υπερτίμησης της αξίας των αποθεμάτων από

τις εταιρίες, πολλές φορές εκτείνεται πέρα από την επιδίωξη εμφάνισης ωραιοποιημένων κερδών. Για παράδειγμα, κοινή αιτία αποτελεί η προσπάθεια επίτευξης χρηματοδότησης που θέτει ως εγγύηση τα αποθέματα. Η προσαύξηση της αξίας των αποθεμάτων έχει την ίδια επίδραση στα κέρδη, με την χειραγώγηση/διόγκωση της ποσότητας των αποθεμάτων κατά τη φυσική καταμέτρηση.

Η διοίκηση μπορεί να επιτύχει τέτοια παραποίηση, απλά με τη δημιουργία ψευδών ημερολογιακών εγγραφών που αποσκοπούν στην αύξηση υπολοίπου στο λογαριασμό αποθεμάτων. Εναλλακτικό τρόπο παραποίησης της αξίας, αποτελεί η καθυστέρηση της υποτίμησης των απαρχαιωμένων ή βραδέως κινούμενων αποθεμάτων, δεδομένου ότι μια υποτίμηση θα απαιτούσε καταχώρηση έναντι των κερδών.

Ως εκ τούτου οι ελεγκτές πρέπει να είναι πλήρως ενήμεροι για τα στοιχεία που περιλαμβάνονται ως αποθέματα και του κύκλου ζωής τους, ιδίως όσον αφορά στην ελεγχόμενη εταιρία. Επιπλέον, κατά τη διάρκεια της φυσικής παρατήρησης της απογραφής, ο ελεγκτής πρέπει να διερευνήσει τα παλαιότερα αποθέματα που εμφανίζονται ως απαρχαιωμένα. Η ύπαρξη ελάχιστων/μηδαμινών απαξιώσεων ή προβλέψεων υποτίμησης, σε κλάδους όπου υπήρξαν αλλαγές (στις γραμμές του προϊόντος/στην τεχνολογία) ή ραγδαία πτώση στις πωλήσεις και στις αγορές, απαιτούν περαιτέρω έρευνα ως προς το γιατί η εταιρία δεν έχει διενεργήσει τέτοιες μειώσεις, ακόμη και όταν το ελεγχόμενο απόθεμα είναι σχετικά καινούριο. Όταν ένα πιθανό πρόβλημα απογραφής ανιχνευθεί ή υπάρχει τέτοια υπόνοια, ο ελεγκτής πρέπει να εκτελεί:

- Διερευνητικές ερωτήσεις στο τμήμα λογιστικής, ως προς την τιμολογιακή πολιτική των αποθεμάτων της εταιρίας και του τρόπου προσδιορισμού υποτίμησης στην καθαρή ρευστοποιήσιμη αξία.
- Διερευνητικές ερωτήσεις στη διοίκηση, καθώς και στο τμήμα λογιστικής και χρηματοοικονομικής, ως προς το αν υπάρχει προϊστορία υπερτίμησης.
- Διερευνητικές ερωτήσεις στο τμήμα λογιστικής ως προς το αν τους έχει ζητηθεί να καθυστερήσουν εγγραφές απομείωσης του αποθέματος σε περιπτώσεις απαξίωσης.
- Διενέργεια φυσικής παρατήρησης στην αποθήκη με τη συνεργασία του προσωπικού αποθήκης, για ύπαρξη τυχόν στοιχείων που φαίνονται να είναι παλιά ή παρωχημένα ή βραδέως κινούμενα.
- Διερευνητικές ερωτήσεις στο τμήμα λογιστικής ως προς την τυχόν ύπαρξη πωλήσεων, κάτω του κόστους.

- Χρήση εμπειρογνομόνων(ΔΠΕ 620)⁸⁵ της βιομηχανίας, για την εξακρίβωση εμπορευσιμότητας των αποθεμάτων και με ποιο κόστος.

5.2.3. Καταχρηστική Κεφαλαιοποίηση Αποθέματος

Όσον αφορά την απάτη αποθέματος, οι εταιρίες μερικές φορές επιδιώκουν την διόγκωση αποθεμάτων, με την κεφαλαιοποίηση ορισμένων δαπανών που σχετίζονται με αποθέματα, όπως τα έξοδα πώλησης καθώς και τα γενικά και διοικητικά έξοδα. Ποσά που είναι στην πραγματικότητα έξοδα, εσφαλμένα καταχωρούνται ως προσαύξηση του υπολοίπου στο ενεργητικό, αυξάνοντας με αυτόν τον τρόπο τεχνητά την αξία των αποθεμάτων.

Οι ελεγκτές πρέπει να είναι γνώστες των πολιτικών κεφαλαιοποίησης της εταιρίας, καθώς και της πρακτικής του κλάδου σε σχέση με τα εν λόγω έξοδα. Επιπλέον, ο ελεγκτής πρέπει να εξετάσει εάν οι προηγούμενες λογιστικές πολιτικές υπήρξαν επιθετικές ως προς την κεφαλαιοποίηση τέτοιων εξόδων, που θα υποδείκνυε ανάγκη περαιτέρω έρευνας. Τέλος, ο ελεγκτής θα πρέπει να διερευνήσει τυχόν αλλαγές, στα τυποποιημένα για την εταιρία-κλάδο, ποσά του συνήθους κόστους που ενδείκνυται για κεφαλαιοποίηση και που κατ'επέκταση προσαυξάνει την αξία του αποθέματος.

5.3. Απάτη μέσω Πάγιων Περιουσιακών Στοιχείων

Παρόμοια με την έννοια της απάτης μέσω απαιτήσεων, οι οντότητες μπορούν να ωραιοποιήσουν τον ισολογισμό μέσω πλασματικών ή υπερτιμημένων Πάγιων Περιουσιακών Στοιχείων⁸⁶.

Ενδείξεις πλασματικού ενεργητικού περιλαμβάνουν, πάγια στοιχεία ενεργητικού στα βιβλία και στοιχεία που δεν έχουν εμφανή σχέση με την επιχείρηση, έλλειψη αναλυτικών λογαριασμών καταχώρησης, έλλειψη κατάλληλων πολιτικών και διαδικασιών ελέγχου σωστής παραλαβής και καταχώρησης ΠΠΣ, ασυμφωνία αναλυτικών λογαριασμών με τους γενικούς, έλλειψη επαρκών γραπτών πολιτικών που αφορούν την καταγραφή/απόσυρση/διάθεση των ΠΠΣ, καθώς και έλλειψη διαδικασιών καταγραφής μετακίνησης ΠΠΣ από τη μία εγκατάσταση στην άλλη.

Για την εξακρίβωση ύπαρξης τέτοιων ενδείξεων ο ελεγκτής μπορεί να επιθεωρήσει τις εγκαταστάσεις της οργάνωσης, με την επιλογή ορισμένων ΠΠΣ (ιδίως τα καινούρια και τις

⁸⁵ Λουμιωτης, Β. και Τζίφας, Β., (2012), Βασικές Οδηγίες Εφαρμογής Διεθνών Προτύπων Ελέγχου (ΔΠΕ), Εκδόσεις Σταμούλη Α.Ε., Αθήνα.

⁸⁶ Νεγκάκης, Χ. και Ταχυνάκης, Π., (2013), Σύγχρονα Θέματα Ελεγκτικής και Εσωτερικού Ελέγχου – Σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου, Εκδόσεις Διπλογραφία, Αθήνα.

σημαντικές προσθήκες) καθώς και την ταυτοποίηση του σειριακού αριθμού εφόσον υπάρχει, να διαπιστώσει ότι τα αποσυρμένα ΠΠΣ δεν περιλαμβάνονται στις οικονομικές καταστάσεις και να επανεξετάσει τους εσωτερικούς ελέγχους για να διασφαλιστεί ότι υπάρχουν γραπτές πολιτικές που καλύπτουν τις διαδικασίες απόσυρσης ΠΠΣ (σειριακά αριθμημένες εντολές εργασίας απόσυρσης, τους λόγους και όλες τις απαραίτητες εγκρίσεις).

Καθώς υπάρχει περιθώριο επιλογής μεθόδου απόσβεσης, αρκεί αυτή να αντικατοπτρίζει την κατανομή δαπανών με ένα «ορθολογικό και συστηματικό» τρόπο, η απάτη μέσω υπερτίμησης της αξίας μπορεί εύκολα να πραγματοποιηθεί με την επέκταση της αποσβεστέας ζωής του ΠΠΣ, έτσι ώστε να υφίσταται στα βιβλία για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα.

Η ανίχνευση αυτών των συστημάτων ξεκινά με μια αναθεώρηση της πολιτικής αποσβέσεων της εταιρίας. Οι περισσότερες εταιρίες έχουν καταγεγραμμένες πολιτικές για την υποτίμηση περιουσιακών στοιχείων. Συνεπώς μία έλλειψη γραπτής πολιτικής, αυξάνει το ενδεχόμενο κατάχρησης, καθώς επιτρέπει στη διοίκηση δυνητική καταγραφή αποσβέσης που θα εξυπηρετεί τους εκάστοτε σκοπούς.

Ομοίως, πρόσφατες αλλαγές στην πολιτική αποσβέσεων θα πρέπει να ελέγχονται τόσο για το σκοπό όσο και την επίδρασή τους επί των περιουσιακών στοιχείων της οικονομικής οντότητας. Εφόσον υπάρχουν υποψίες, ο ελεγκτής θα πρέπει να επικεντρωθεί στην επανεξέταση των εγγραφών των αποσβέσιμων περιουσιακών στοιχείων για ασυνήθιστα αργή απόσβεση ή μακρές περιόδους απόσβεσης, εξακρίβωση του εύλογου μέσω σύγκρισης παρελθόντων αποσβέσεων με τρέχουσες, στον προσδιορισμό επηρεασμού του ρυθμού αποσβέσεων (και συσχετιζόμενης αύξησης κερδών) λόγω αλλαγής της πολιτικής απόσβεσης, στη διερεύνηση ιστορικού των πολιτικών απόσβεσης για προσδιορισμό της έκτασης της επιθετικότητας τους, καθώς και στην επιλογή τυχαίου δείγματος ΠΠΣ για την εξέταση μέσω επαναυπολογιστικών διεργασιών της καθαρής λογιστικής αξίας κατά την ημερομηνία αναφοράς με βάση την καταγεγραμμένη διάρκεια ζωής.

5.4. Απάτη μέσω των Εισπρακτέων Λογαριασμών

Οι εταιρίες μπορούν να χειριστούν εισπρακτέους λογαριασμούς⁸⁷ με τις ίδιες τεχνικές που μπορούν να χειριστούν τα αποθέματα δηλαδή με δημιουργία, εικονικών απαιτήσεων και διόγκωση της αξίας τους. Αναλυτικές τεχνικές που μπορούν να βοηθήσουν στον εντοπισμό υπερβολικών απαιτήσεων περιλαμβάνουν:

- Ανεξήγητη μείωση κύκλου εργασιών, εισπρακτέων λογαριασμών.

⁸⁷ Νεγκάκης, Χ. και Ταχυνάκης, Π., (2013), Σύγχρονα Θέματα Ελεγκτικής και Εσωτερικού Ελέγχου – Σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου, Εκδόσεις Διπλογραφία, Αθήνα.

- Ανεξήγητη αύξηση πωλήσεων.
- Αύξηση του δείκτη πιστωτικών πωλήσεων επί πιστώσει προς πωλήσεις τοις μετρητοίς.

5.4.1. Δημιουργία Εικονικών Απαιτήσεων

Οι ενδείξεις ύπαρξης πλασματικών απαιτήσεων είναι γενικά παρόμοιες με εκείνες των πλασματικών κερδών:

- Απροσδόκητη αύξηση στις πωλήσεις και αντίστοιχες απαιτήσεις στο τέλος της περιόδου.
- Μεγάλες εκπτώσεις, πιστώσεις και επιστροφές μετά το κλείσιμο της λογιστικής περιόδου.
- Μεγάλα εισπρακτέα υπόλοιπα από συνδεδεμένα μέρη ή, αντίθετα από πελάτες με άγνωστα ονόματα ή διευθύνσεις, ή που δεν έχουν καμία προφανή επιχειρηματική σχέση με την επιχείρηση.
- Το υπόλοιπο των Απαιτήσεων αυξάνεται ταχύτερα από τις πωλήσεις.
- Πληρωμή προμήθειας, βάσει πωλήσεων και όχι βάσει είσπραξης της απαίτησης.
- Αύξηση εισπρακτέων λογαριασμών με παράλληλη σταθερότητα/μείωση κόστους πωλήσεων και αντίστοιχη βελτίωση του μικτού περιθωρίου κέρδους.
- Επιμήκυνση της γήρανσης των απαιτήσεων ή παράταση των προθεσμιών αποπληρωμής.
- Υπερβολικοί αντιλογισμοί των υπολοίπων εισπρακτέων μετά το πέρας της περιόδου.
- Μεγάλες εκκρεμότητες ταμειακού υπολοίπου.
- Έλλειψη επαρκών ελέγχων στις πωλήσεις και τις λειτουργίες χρέωσης.

Ως μέρος της διαδικασίας έρευνας, ο ελεγκτής θα πρέπει να διερευνήσει:

• το προσωπικό του χρηματοοικονομικού τμήματος καθώς και την διοίκηση ως προς το αν η εταιρία επιδιώκει επίτευξη χρηματοδότησης, που διασφαλίζεται από τις απαιτήσεις της.

- το προσωπικό πωλήσεων ως προς το αν έχουν πειστεί να δημιουργήσουν εικονικά ή πλαστά τιμολόγια πωλήσεων.
- το προσωπικό λογιστικής και το προσωπικό πωλήσεων ως προς την ύπαρξη πιέσεων για υπερεκτίμηση αξίας εισπρακτέων ή για δημιουργία εικονικών ημερολογιακών εγγραφών.
- την ύπαρξη πίεσης των πελατών περί αποδοχής μεγάλου όγκου παραγγελιών κοντά στο τέλος περιόδου.

Τα συστήματα απάτης μέσω εικονικών απαιτήσεων συχνά περιλαμβάνουν συνδεδεμένα μέρη, καθώς είναι πιθανότερο να συμμετάσχουν σε συμπαιγνία και παροχή ψευδών πληροφοριών. Ο ελεγκτής πρέπει να διερευνήσει τη νομιμότητα των απαιτήσεων, εφόσον φαίνεται να αφορούν συνδεδεμένο μέρος.

Παρουσίαση περίπτωσης

Μία από τις πιο διάσημες οικονομικές απάτες συνέβη στη δεκαετία του 1980 από τον Eddie Antar⁸⁸ στην "Crazy", που διαχειριζόταν αλυσίδα καταστημάτων ηλεκτρονικών. Μεταξύ άλλων τεχνικών που χρησιμοποιήθηκαν από τον Antar για την υπερεκτίμηση των εσόδων, ήταν η δημιουργία πλασματικών απαιτήσεων, κατευθύνοντας τους εργαζόμενους να δημιουργήσουν ψευδή τιμολόγια πωλήσεων. Ο Antar είχε ακόμη και τη συνεργασία μεγάλων προμηθευτών, που παραπληροφόρησαν τους ελεγκτές στις διερευνητικές τους διαδικασίες και κυρίως στην ύπαρξη επιβεβαιώσεων του υπολοίπου εισπρακτέων.

5.4.2. Διόγκωση αξίας των εισπρακτέων

Η διόγκωση της αξίας των νόμιμων απαιτήσεων έχει την ίδια επίπτωση με την δημιουργία πλασματικών. Οι GAAP απαιτούν την δήλωση απαιτήσεων⁸⁹ στην καθαρή ρευστοποιήσιμη αξία, δηλαδή την ακαθάριστη αξία της απαίτησης μειωμένη κατά την εκτιμώμενη πρόβλεψη για επισφαλείς απαιτήσεις. Έτσι για τον προσδιορισμό της καθαρής ρευστοποιήσιμης αξίας των απαιτήσεων, απαιτείται από τις εταιρίες ο υπολογισμός του εκτιμώμενου ποσού της απαίτησης που θα παραμείνει ανείσπρακτο.

Η προτιμώμενη μέθοδος για τον προσδιορισμό ανείσπρακτων απαιτήσεων σύμφωνα με τις GAAP, είναι η περιοδική καταγραφή της εκτίμησης ως ποσοστό επί των πωλήσεων, των σημαντικών απαιτήσεων, ή με βάση την γήρανση των εκκρεμών απαιτήσεων. Σύμφωνα με τη μέθοδο αποζημίωσης⁹⁰ οι προβλέψεις επισφαλών απαιτήσεων καταγράφονται χρεωστικά σε βάρος των εξόδων επισφαλών απαιτήσεων (λογαριασμός Α.Χ.) και πιστωτικά στην αποζημίωση για επισφαλείς απαιτήσεις (λογαριασμός ισολογισμού). Όταν το σύνολο ή μέρος της απαίτησης γίνεται «ανείσπρακτο», το ανείσπρακτο ποσό χρεώνεται έναντι του λογαριασμού αποζημίωσης. Συνεπώς με την δήλωση των απαιτήσεων στην πραγματική καθαρή ρευστοποιήσιμη αξία τους, η καταχώρηση μιας πρόβλεψης επισφαλών απαιτήσεων

⁸⁸ Wells J.T. (2000), "So That's Why It's Called a Pyramid Scheme", Journal of Accountancy, Vol.190. pp 91-93.

⁸⁹ SFAS No. 5 (1975), "Accounting for Contingencies".

⁹⁰ <http://smallbusiness.chron.com/gaap-rules-writing-off-accounts-receivable-36358.html>

μειώνει το υπόλοιπο των εισπρακτέων λογαριασμών, των κυκλοφορούντων περιουσιακών στοιχείων, των κεφαλαίων κίνησης και το καθαρό εισόδημα.

Οι Εταιρίες μπορούν να παρακάμψουν αυτούς τους κανόνες, υποτιμώντας το ανείσπρακτο μέρος της απαίτησης. Με την υποτίμηση της αξίας της πρόβλεψης (του εκτιμώμενου ανείσπρακτου ποσού) μεγεθύνεται τεχνητά η αξία της απαίτησης που καταγράφεται σε ποσό μεγαλύτερο από την καθαρή ρευστοποιήσιμη αξία. Ωστόσο η υπερεκτίμηση των απαιτήσεων προκαλεί υποτίμηση του λογαριασμού αποζημίωσης κατά τέτοιο τρόπο, που όταν οι απαιτήσεις προβούν ανείσπρακτες δεν υπάρχει επαρκές ποσό πρόβλεψης. Επιπλέον ένα σύνηθες φαινόμενο αποτελεί η μη πραγματοποίηση ή καθυστέρηση αντιλογισμού των απαιτήσεων που έχουν καταστεί ανείσπρακτες.

Αυτά τα συστήματα είναι σχετικά εύκολο να εκτελεστούν, δεδομένης της υποκειμενικότητας που εμπλέκεται στην εκτίμηση των προβλέψεων για επισφάλειες. Προτεινόμενες ελεγκτικές διαδικασίες είναι οι ακόλουθες:

- Αφιέρωση ουσιώδους χρονικού διαστήματος για την κατανόηση της πρόβλεψης.
- Ερευνητικές ερωτήσεις στην διοίκηση και στο τμήμα λογιστηρίου για την αιτιολογική βάση περί του ποσού της πρόβλεψης.
- Προσδιορισμός του εύλογου της πρόβλεψης σε σχέση με τα πραγματικά γεγονότα γύρω από τις εισπρακτέες απαιτήσεις.

Ενδείξεις πιθανολογούμενων υπερτιμημένων απαιτήσεων αποτελούν:

- Ελάχιστες προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις ή αποθεματικά που φαίνεται να είναι ανεπαρκή σε σχέση με τις προηγούμενες περιόδους.
- Ιστορικό παροχής εκτεταμένων όρων πληρωμής, σε πελάτες με περιορισμένη ικανότητα αποπληρωμής.
- Επιδείνωση οικονομικών συνθηκών (π.χ. μείωση των πωλήσεων).
- Μη έγκαιρες συμφωνίες ή/και συμφωνίες που είναι «πίσω από το φάκελο».
- Ταχύτερα αυξανόμενες καθαρές απαιτήσεις (δηλαδή, μετά την αφαίρεση των προβλέψεων για επισφαλεις), από τα έσοδα.
- Επισφαλείς απαιτήσεις που υπάρχουν στα βιβλία για μεγάλα χρονικά διαστήματα, αλλά δεν έχουν διαγραφεί.
- Υπαρξη διαμάχης με έναν πελάτη που μπορεί δυνητικά να απειλήσει την είσπραξη.

Για τη διενέργεια του ελέγχου ακολουθούνται διερευνητικές διαδικασίες. Κάποιες από αυτές περιλαμβάνουν την κατανόηση και την εξακρίβωση των εξής περιπτώσεων:

- Αλλαγή πιστωτικής πολιτικής της Εταιρίας.

- Μεταβολή στα ποσοστά ή την πολιτική αποθεματικών στους εισπρακτέους λογαριασμούς.
- Ύπαρξη πίεσης στο προσωπικό πωλήσεων και του τμήματος παροχής πιστώσεων ως προς την χορήγηση πίστωσης σε αφερέγγυους πελάτες, επιλεκτικής παροχής επέκτασης όρων πληρωμής για ορισμένους πελάτες και γενικώς παράκαμψη της κανονικής διαδικασίας αξιολόγησης/έγκρισης πελατών.
- Την φύση και τις λεπτομέρειες που περιβάλλουν αντιδικίες με πελάτες.

Παρουσίαση περίπτωσης

Το 2002, η φαρμακευτική εταιρία Andrx Corp. ανακοίνωσε ότι η εταιρία θα πρέπει να επαναλάβει τα αποτελέσματα του 1999, λόγω της ανακάλυψης ότι ένας υπάλληλος μιας εκ των θυγατρικών της, τροποποίησε λογιστικές εγγραφές που αφορούσαν υπόλοιπα εισπρακτέων λογαριασμών και της γήρανσής τους, σχετικά με τις λειτουργικές διεργασίες της εταιρίας⁹¹.

5.5. Απάτη μέσω Επενδυτικών Σχεδίων

Τα συστήματα ψευδών επενδύσεων αποτελούν μία τρίτη μέθοδο υπερεκτίμησης των περιουσιακών στοιχείων. Παρόμοια με τα συστήματα που αφορούν τα αποθέματα και τις απαιτήσεις, η διοίκηση μπορεί να δημιουργήσει εικονικές επενδύσεις ή σκόπιμη υπερεκτίμηση των υφισταμένων.

Όπως αναλύεται παρακάτω, ο ελεγκτής πρέπει κυρίως να είναι εξοικειωμένος με όλες τις επενδύσεις της οικονομικής οντότητας και να κατανοεί τις ταξινομήσεις τους. Αυτή η γνώση είναι απαραίτητη για τον εντοπισμό των ενδείξεων κινδύνου ύπαρξης πιθανών δόλιων λογιστικών πρακτικών. Οφείλει να είναι ενήμερος της τρέχουσας κατάστασης της αγοράς του συνόλου των επενδύσεων, ώστε να επιβεβαιώσει εάν τα βιβλία και στοιχεία της εταιρίας απεικονίζουν όλες τις μεταβολές σύμφωνα με αυτή. Επιπλέον, θα πρέπει να διερευνήσει όλες τις ταξινομήσεις των τίτλων ώστε να εξασφαλίζεται ότι πράγματι ταξινομούνται κατά τρόπο που συνάδει με τις προθέσεις της εταιρίας και όχι απλά να αποσκοπούν στην αναγνώριση κέρδους ή παραίτηση από την αναγνώριση ζημίας. Ο ελεγκτής θα πρέπει να είναι επιφυλακτικός όσον αφορά τις ζημίες επί τίτλων που κατέχονται ως διαθέσιμα προς πώληση. Η εταιρία θα πρέπει τελικά να λάβει δράση γι'αυτές τις απώλειες, είτε μέσω πώλησης ή μέσω μιας μόνιμης υποτίμησης. Αποδεικτικά στοιχεία της συσσώρευσης τέτοιων

⁹¹ Hovey H. (2002), "Andrx May Have Overstated Receivables by \$15 Million" The Wall Street Journal.

ζημιών μπορεί να οδηγήσουν τον ελεγκτή στο συμπέρασμα ότι η διοίκηση καθυστερεί σκοπίμως την αναγνώριση μιας τέτοιας απώλειας.

5.5.1. Εικονικές Επενδύσεις

Οι εικονικές επενδύσεις είναι παρόμοιες με τη δημιουργία άλλων πλασματικών στοιχείων ενεργητικού. Ενδείξεις αποτελούν, η έλλειψη δικαιολογητικών ή χρηματιστηριακών δηλώσεων, η πραγματοποίηση ασυνήθιστων επενδύσεων (π.χ. χρυσού) καθώς και επενδύσεις διακρατούμενες σε απομακρυσμένες περιοχές ή με αφανή τρίτα μέρη.

Ο ελεγκτής μπορεί να ακολουθήσει τη διεξαγωγή ερευνητικών διαδικασιών για την επιβεβαίωση της ύπαρξης της επένδυσης με:

1. φυσική επιθεώρηση ή επιβεβαίωση με τον εκδότη/θεματοφύλακα,
2. επιβεβαίωση με τον χρηματιστή ακαθόριστων συναλλαγών,
3. επανεξέταση των πρακτικών των συνεδριάσεων Διοικητικού Συμβουλίου και των πολιτικών της εταιρίας ώστε να εξασφαλίσει ότι όλες οι επενδύσεις εγκρίθηκαν από το Διοικητικό Συμβούλιο και ότι η πολιτική της εταιρίας τηρήθηκε κατά τη συναλλαγή και τις επενδύσεις σε χρεόγραφα,
4. επανεξέταση των εσωτερικών ελέγχων για διασφάλιση ύπαρξης σαφούς διαχωρισμού των καθκόντων αγοράς, καταγραφής και επιμέλειας.

5.5.2. Χειραγώγηση αξίας των επενδύσεων

Οι εταιρίες μπορούν επίσης να χειραγωγήσουν τις οικονομικές τους καταστάσεις με τη διόγκωση της αξίας των επενδύσεων από λανθασμένη ταξινόμησή τους ή από αδυναμία καταχώρησης μειώσεων στην αξία της αγοράς για τις εν λόγω επενδύσεις. Σε γενικές γραμμές, όσον αφορά τις επενδύσεις, οι ελεγκτές θα πρέπει να εξετάσουν με διερευνητικές διεργασίες:

- Την διοίκηση, ως προς τις πολιτικές της εταιρίας σχετικά με την καταγραφή των μη πραγματοποιηθέντων κερδών/ζημιών για τις επενδύσεις διαθέσιμες προς πώληση.
- Το προσωπικό Λογιστηρίου, για τον εντοπισμό τυχόν πίεσης για:
 - ✓ Λανθασμένη καταχώρηση χρεογράφων που κρατούνται μέχρι τη λήξη (όχι στο αποσβεσμένο κόστος).
 - ✓ Μη καταχώρηση όλων των μη πραγματοποιηθέντων κερδών/ζημιών των διαθέσιμων προς πώληση και την αιτία.
 - ✓ Αναβολή μείωσης της αξίας ενός χρεογράφου.

5.5.2.1. Λανθασμένη ταξινόμηση των Επενδύσεων

Οι GAAP απαιτούν την ταξινόμηση των επενδύσεων σε χρεόγραφα όπως ορίζεται από το ΔΛΠ 39⁹². Για παράδειγμα οι επενδύσεις μπορούν να ταξινομηθούν ως διακρατούμενες μέχρι τη λήξη μόνο εάν ο κάτοχος έχει τη θετική πρόθεση και δυνατότητα να κρατήσει τους τίτλους μέχρι τη λήξη τους. Η επιμέτρηση στον ισολογισμό γίνεται στο αποσβεσμένο κόστος με τη μέθοδο του πραγματικού επιτοκίου.

Αντίθετα η ταξινόμηση ως διαθέσιμες προς πώληση, απαιτείται στην περίπτωση που αγοράζονται και κρατούνται κυρίως με σκοπό πώλησης στο εγγύς μέλλον. Η επιμέτρηση γίνεται στην εύλογη αξία της αγοράς και πρέπει να αναπροσαρμόζεται περιοδικά. Η βέλτιστη ένδειξη της εύλογης αξίας είναι οι χρηματιστηριακές τιμές μιας ενεργούς αγοράς.

Αν η αγορά για ένα χρηματοοικονομικό μέσο δεν είναι ενεργός, η οικονομική οντότητα καθορίζει την εύλογη αξία χρησιμοποιώντας μία τεχνική αποτίμησης με σκοπό τον καθορισμό της τιμής συναλλαγής που θα προέκυπτε κατά την ημερομηνία επιμέτρησης σε συναλλαγή σε καθαρά εμπορική βάση παρακινούμενη από συνήθεις επιχειρηματικούς παράγοντες.

Μια οικονομική μονάδα δεν μπορεί να κάνει μεταφορές από και προς την κατηγορία του χαρτοφυλακίου που αποτιμάται στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων, ενόσω το χρηματοοικονομικό μέσο είναι εν ζωή.

Αν, εξαιτίας αλλαγής της πρόθεσης ή της δυνατότητας, η απεικόνιση μίας επένδυσης ως διακρατούμενης μέχρι τη λήξη της δεν είναι πλέον κατάλληλη, η επένδυση θα επανακατατάσσεται ως διαθέσιμη προς πώληση και θα επιμετράται εκ νέου στην εύλογη αξία και η διαφορά μεταξύ της λογιστικής αξίας και της εύλογης αξίας θα αντιμετωπίζεται λογιστικά⁹³.

Οι εταιρίες μπορούν να χειριστούν τις οικονομικές καταστάσεις με την σκοπίμως λανθασμένη ταξινόμηση τίτλων ή μεταφορά τους σε μια κατηγορία που θα μπορούσε να προκαλέσει την αναγνώριση κέρδους ή αντίστροφα να αναβάλει την αναγνώριση της απώλειας. Για παράδειγμα, μια εταιρία μπορεί να χαρακτηρίσει εσφαλμένα ένα χρεόγραφο ως επένδυση διακρατούμενη μέχρι τη λήξη για να αποφύγει την αναγνώριση μείωσης της αξίας κατά την τρέχουσα περίοδο. Ομοίως, μεταφέροντας μία επένδυση από διακρατούμενη μέχρι τη λήξη, στην κατηγορία διαθέσιμων προς πώληση, επιτυγχάνεται η αναγνώριση των κερδών που δεν είχαν προηγουμένως αναγνωριστεί.

⁹²Νεγκάκης Χ., (2015), Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς Θεωρία και Εφαρμογές, Θεσσαλονίκη.

⁹³Νεγκάκης Χ., (2015), Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς Θεωρία και Εφαρμογές, Θεσσαλονίκη.

Καθώς η κατάταξη κυρίως πραγματοποιείται κατά τη στιγμή της απόκτησης του τίτλου, οι ελεγκτές θα πρέπει να εξετάσουν οποιαδήποτε αλλαγή ως πιθανή σκοπιμότητα κατάχρησης.

5.5.2.2. Καταγραφή Μόνιμης υποτίμησης στην εύλογη αξία

Τα χρεόγραφα διακρατούμενα μέχρι τη λήξη απεικονίζονται στο αποσβεσμένο κόστος χωρίς καμία προσαρμογή στις μεταβολές της εύλογης αξίας, εκτός αν η τιμή έχει μειωθεί κάτω του κόστους και δεν αναμένεται να ανακάμψει. Σε αυτή την περίπτωση, ο τίτλος υποτιμάται στην εύλογη αξία του και η απώλεια καταχωρείται ως μείωση των κερδών. Ωστόσο η απόφαση υποτίμησης ενός τίτλου λόγω μόνιμης μείωσης της αξίας του, είναι σε μεγάλο βαθμό υποκειμενική και συνήθως αφήνεται στη διακριτική ευχέρεια της διοίκησης καθώς μία τέτοια αποδοχή υποτίμησης προκαλεί χρέωση έναντι των καθαρών εσόδων. Έτσι ο ελεγκτής πρέπει να εξετάσει κατά πόσον η διοίκηση έχει ανάρμοστα αποτύχει ή καθυστερήσει υποτίμησης ενός ανεπανόρθωτα υποτιμημένου τίτλου, για να διογκώσει τα κέρδη.

5.6. Χειραγώγηση Υποχρεώσεων και Εξόδων

Εκτός από την ακατάλληλη αναγνώριση των εσόδων, ένα άλλο σύστημα απάτης, που συνήθως χρησιμοποιείται για την δόλια ενίσχυση της απόδοσης και της διαχείρισης των εσόδων, αποτελεί η υποτίμηση δαπανών και υποχρεώσεων που σύμφωνα με τα αποτελέσματα από την έρευνα της PWC το 2014⁹⁴, αποτελούν το 30% (16περιπτώσεις) των αγωγών, γεγονός που αντιπροσωπεύει σημαντική αύξηση από τις 7περιπτώσεις το 2013. Η υποτίμηση υποχρεώσεων/εξόδων αντικατοπτρίζει την υπερτίμηση περιουσιακών στοιχείων και χρησιμεύει για την πλασματική αύξηση των κερδών ή/και της οικονομικής κατάστασης της εταιρίας. Οι ελεγκτές μπορούν να χρησιμοποιήσουν αρκετούς δείκτες ανάλυσης⁹⁵, για τον εντοπισμό ενδείξεων τέτοιων περιπτώσεων, μεταξύ των οποίων:

- Αύξηση δείκτη ρευστότητας (κυκλοφοριακής και άμεσης) από τη μια περίοδο στην άλλη.
- Απροσδόκητη βελτίωση του μικτού περιθωρίου από τη μια περίοδο στην άλλη.
- Μεταβολή Αποθεμάτων, χωρίς ταυτόχρονη αύξηση των πληρωτέων λογαριασμών ή δεδουλευμένων εξόδων μεταξύ των περιόδων.
- Η σύγκριση της ποσοστιαίας μεταβολής δεδουλευμένων εξόδων με τα έσοδα αποκαλύπτει ότι τα έσοδα αυξάνονται ταχύτερα.

⁹⁴ <https://www.pwc.com/us/en/forensic-services/publications/assets/2014-securities-litigation-study.pdf>

⁹⁵ Λιβάνης Σ. και Παπαδόπουλος Σ. (2015), Σημειώσεις Χρηματοοικονομικής Ανάλυσης.

Εκτός από τις παραπάνω αναλυτικές διαδικασίες, ο ελεγκτής θα πρέπει να διερευνήσει το προσωπικό του λογιστηρίου ως προς το αν έχουν ποτέ κληθεί να αναβάλουν τις δαπάνες σε μεταγενέστερη περίοδο, καθώς και να διεξάγει:

- έλεγχο παρελθόντων εξόδων και υποχρεώσεων για ασυνήθιστες τάσεις.
- έλεγχο της ανάλυσης λογαριασμών για ασυνήθιστες χρεώσεις στις υποχρεώσεις που υποδुकνείει πιθανή αναταξινόμηση δαπανών στον ισολογισμό.
- έλεγχο για εντοπισμό σημαντικών πληρωμών και περαιτέρω εξέταση για να διαπιστωθεί αν η πληρωμή θα έπρεπε να έχει κεφαλαιοποιηθεί,
- επανεξέταση εσωτερικών ελέγχων για τη διασφάλιση της καταχώρισης των εξόδων στην κατάλληλη χρονική περίοδο και όχι σε μεταγενέστερη.
- έλεγχο της ταξινόμησης δαπανών.

5.7. Ακατάλληλη κεφαλαιοποίηση Εξόδων

Η κεφαλαιοποίηση των δαπανών της εταιρίας είναι μια άλλη εύφορη περιοχή για κατάχρηση. Ο πιο συνηθισμένος τρόπος είναι η καταγραφή δαπανών ως στοιχεία του κεφαλαίου και όχι ως συνήθη έξοδα. Η τεχνική αυτή επιτρέπει στην εταιρία να αξιολογήσει και να αποσβέσει τη δαπάνη κατά τη διάρκεια πολλών περιόδων, αντί να την αναγνωρίσει στο σύνολό της κατά την τρέχουσα περίοδο. Το σκάνδαλο της WorldCom, για παράδειγμα, επεξηγεί πώς η εσφαλμένη κεφαλαιοποίηση των εξόδων ως στοιχεία ενεργητικού στον ισολογισμό, εξυπηρετεί στη διόγκωση του εισοδήματος. Η έναρξη κάθε ελέγχου, σε σχέση με αμφισβητούμενες πολιτικές κεφαλαιοποίησης, αφορά την χρησιμοποιούμενη λογιστική πολιτική της εταιρίας σε σχέση με αυτήν του κλάδου, καθώς επίσης και τους λόγους της διοίκησης για την επιλογή της. Ο ελεγκτής επίσης θα πρέπει να εξετάσει κατά πόσον οι εν λόγω δαπάνες ωφελούν μελλοντικά, και συνεπώς δικαιολογούν την κεφαλαιοποίηση. Η ανίχνευση πολιτικών κεφαλαιοποίησης, μπορεί να επιτευχθεί με την διερεύνηση:

- Ύπαρξης υπερβολικής κεφαλαιοποίησης στα ΠΠΣ.
- Ταχύτερης μακροπρόθεσμης αύξησης κόστους κεφαλαιοποίησης από τα έσοδα.
- Συσχετισμού εξόδων επισκευής και συντήρησης με τις λειτουργικές διαδικασίες.
- Ύπαρξης ιστορικού επιθετικών πολιτικών ως προς την κεφαλαιοποίηση.

Παρουσίαση περίπτωσης

Η υπόθεση WorldCom⁹⁶ είναι ίσως το πιο διαβόητο παράδειγμα υπερεκτίμησης κερδών μέσω ακατάλληλης κεφαλαιοποίησης των εξόδων. Ο εσωτερικός έλεγχος της εταιρίας ανακάλυψε ότι η διοίκηση είχε χαρακτηρίσει δισεκατομμύρια δολάρια ως κεφαλαιουχικές δαπάνες το 2001 που, στην πραγματικότητα, ήταν συνήθη έξοδα καταβλητέα σε τοπικές τηλεφωνικές εταιρίες για πραγματοποιημένες κλήσεις, γεγονός που επέτρεψε στην WorldCom να μετατρέψει μια απώλεια \$662.000.000 σε κέρδη \$2,4 δις.

5.7.1. Ανάπτυξη Λογισμικού

Οι GAAP απαιτούν αναγνώριση των δαπανών που συνδέονται με την ανάπτυξη νέου λογισμικού⁹⁷ ως έξοδα μέχρι το σημείο της τεχνολογικής σκοπιμότητας. Η τεχνολογική σκοπιμότητα καθιερώνεται με την ολοκλήρωση του λεπτομερούς σχεδιασμού του προγράμματος ή ελλείπει αυτής, με την ολοκλήρωση ενός μοντέλου εργασίας. Οι δαπάνες παραγωγής λογισμικού πέραν του σημείου της τεχνολογικής σκοπιμότητας, κεφαλαιοποιούνται στη χαμηλότερη τιμή μεταξύ αναπόσβεστου κόστους και καθαρής ρευστοποιήσιμης αξίας.

Η επίτευξη της τεχνολογικής σκοπιμότητας είναι υποκειμενική και ως εκ τούτου χειραγωγείται με τον αυθαίρετο καθορισμό της, και η διοίκηση μπορεί να χειραγωγήσει το εισόδημα μεταβάλλοντας τις ποσότητες κεφαλαιοποίησης/εξόδων.

Οι ελεγκτές πρέπει να συμβουλευούνται το τεχνικό προσωπικό της εταιρίας (μηχανικούς, προγραμματιστές) στον έλεγχο των ισχυρισμών της διοίκησης, πως η τεχνολογική σκοπιμότητα έχει επιτευχθεί.

5.7.2. Έρευνα και Ανάπτυξη ("E&A")

Οι GAAP απαιτούν αναγνώριση των δαπανών E&A ως έξοδα, λόγω της αβεβαιότητας του ποσού και του χρονοδιαγράμματος των οικονομικών οφελών που θα προκύψουν από την E&A⁹⁸. Μια εταιρία, ωστόσο, δικαιούται να κεφαλαιοποιήσει δαπάνες υλικών, εξοπλισμού, άυλων περιουσιακών στοιχείων, ή εγκαταστάσεων που έχουν εναλλακτικές μελλοντικές χρήσεις. Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς επικεντρώνεται στις περιπτώσεις συγχωνεύσεων, όπου οι αγοραστές κατατάσσουν μεγάλο μέρος του τιμήματος εξαγοράς ως E&A σε εξέλιξη, επιτρέποντας στην οικονομική οντότητα να βαρύνει άμεσα τα έξοδα. Η πρακτική αυτή

⁹⁶ <http://money.howstuffworks.com/cooking-books9.htm>

⁹⁷ FAS No. 86 (1985), "Accounting for the Costs of Computer Software to Be Sold, Leased, or Otherwise Marketed".

⁹⁸ <http://www.fasb.org/resources/ccurl/286/565/fas2.pdf>, Statement of Financial Accounting Standards No. 2

επιτρέπει στην επιχείρηση να αποσβέσει άμεσα την E&A, στο έτος της απόκτησης και αποφυγή επιβάρυνσης μελλοντικών κερδών. Αυτή η πρακτική περιλαμβάνει επίσης τη δημιουργία υποχρεώσεων για μελλοντικές λειτουργικές δαπάνες.

Παρουσίαση περίπτωσης

Ενδεικτική είναι η δράση της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς έναντι της Pinnacle Holdings, Inc⁹⁹. για την εξαγορά ορισμένων περιουσιακών στοιχείων της Motorola. Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς διαπίστωσε ότι η Pinnacle καταχώρησε πάνω από \$24.000.000 ως υποχρεώσεις, που κατά το χρόνο της εξαγοράς δεν αντιπροσώπευαν υποχρεώσεις.

5.7.3. Έξοδα 1ης εγκατάστασης

Παρόμοια με την E&A, τα Λογιστικά Πρότυπα απαιτούν αναγνώριση όλων των δαπανών εκκίνησης¹⁰⁰ στο έτος που προκύπτουν. Ωστόσο, πολλές οντότητες παρουσιάζουν τα έξοδα εκκίνησης ως «άλλα έξοδα», με σκοπό την μετέπειτα κεφαλαιοποίησή τους.

5.7.4. Έξοδα από τόκους

Σύμφωνα με το FAS34¹⁰¹ -κεφαλαιοποίηση του κόστους από τόκους- απαιτείται η κεφαλαιοποίηση των τόκων που προκύπτουν κατά την απόκτηση και την κατασκευή ενός περιουσιακού στοιχείου, που προσανξάνει το κόστος απόκτησης του περιουσιακού στοιχείου και στη συνέχεια αποσβένεται κατά τη διάρκεια της ωφέλιμης ζωής του. Η Κεφαλαιοποίηση δεν επιτρέπεται, εφόσον το κόστος του περιουσιακού στοιχείου υπερβαίνει την καθαρή ρευστοποιήσιμη αξία του. Μία πιθανή κατάχρηση, είναι η εταιρία να συνεχίσει τέτοια κεφαλαιοποίηση, ακόμη και μετά την ολοκλήρωση της κατασκευής.

5.7.5. Έξοδα διαφήμισης

Σύμφωνα με το SOP 93-7¹⁰², προβλέπεται ότι όλα τα έξοδα διαφήμισης πρέπει να καταχωρούνται όταν πραγματοποιούνται, εκτός αν υπάρχουν πειστικά ιστορικά στοιχεία που επιτρέπουν στο φορέα να εκτιμά αξιόπιστα τα μελλοντικά έσοδα που θα προκύψουν ως αποτέλεσμα της διαφήμισης.

⁹⁹ https://www.sec.gov/litigation/admin/34-45135.htm#P69_7880

¹⁰⁰ <http://www.fasb.org/cs/BlobServer?blobcol=urldata&blobtable=MungoBlobs&blobkey=id&blobwhere=1175820919600&blobheader=application%2Fpdf>, Statement of Position 98-5 Reporting on the Costs of Start-Up Activities

¹⁰¹ <http://www.fasb.org/summary/stsum34.shtml>

¹⁰² <http://www.fasb.org/cs/BlobServer?blobkey=id&blobwhere=1175820922205&blobheader=application%2Fpdf&blobcol=urldata&blobtable=MungoBlobs>

Παρουσίαση περίπτωσης

Το 2000 η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς κατηγόρησε την America Online, «AOL»¹⁰³, για λανθασμένη μεταφορά στις χρήσεις 1995 και 1996, δαπανών κατασκευής και διανομής των δίσκων υπολογιστή που παρουσίαζε το πρόγραμμά της σε υποψήφιους πελάτες. Η ανάρμοστη λογιστική αναγνώριση έγκειται στο γεγονός ότι λόγω της αστάθειας της βιομηχανίας Διαδικτύου κατά τη διάρκεια της εν λόγω περιόδου, η AOL δεν θα μπορούσε να εκτιμήσει αξιόπιστα τα μελλοντικά καθαρά έσοδα. Έτσι, το κόστος αποτελούσε περισσότερο «έξοδα διαφήμισης» που σύμφωνα με το SOP 93-7, καταχωρούνται όταν πραγματοποιούνται. Η AOL εμφάνισε κέρδη για έξι από τα οκτώ τρίμηνα μεταξύ 1995-1996 αντί για τις απώλειες που θα είχε εάν είχαν καταχωρηθεί αυτές οι δαπάνες. Οι δαπάνες που εσφαλμένα κεφαλαιοποιήθηκαν, ανήλθαν σε περίπου \$385.000.000 μέχρι τις 30 Σεπτεμβρίου 1996, όταν η AOL αποφάσισε να τα αντιλογήσει.

5.8. Χρήση μη ενοποιούμενων εταιριών-οχημάτων

Οι εκτός ισολογισμού πράξεις, είναι συναλλαγές όπου μια εταιρία διατηρεί τα πλεονεκτήματα των στοιχείων του ενεργητικού σε ένα εταιρικό όχημα μη ενοποιούμενου για λογιστικούς/οικονομικούς σκοπούς, εμφανίζοντας την εταιρία οικονομικά πιο ελκυστική.

Οι επενδύσεις αυτές συνήθως εμφανίζονται στο τμήμα του ενεργητικού ως ένα αυτόνομο στοιχείο με ποικίλους τίτλους όπως "επένδυση σε θυγατρική", "Επενδύσεις σε συνδεδεμένες επιχειρήσεις και συμμετοχές", κ.λπ. και επιτρέπουν στην εταιρία την αποφυγή εμφάνισης στον ισολογισμό των περιουσιακών στοιχείων (και του συσχετιζόμενου χρέους απόκτησης τους) του μη ενοποιούμενου οχήματος.

Παρότι αυτή η μορφή εκθέσεων τεχνικά δεν αλλάζει την καθαρή θέση της εταιρίας που πραγματοποιεί την συναλλαγή, ο ενοποιημένος ισολογισμός θα απεικόνιζε μεγαλύτερο Ενεργητικό και συνολικό χρέος. Επιπλέον, υπάρχει επίδραση στους εξαρτώμενους του ισολογισμού χρηματοοικονομικούς δείκτες όπως για παράδειγμα, του δείκτη χρέους προς ίδια κεφάλαια. Η χρήση οχήματος έχει χρησιμοποιηθεί διαχρονικά, μεταξύ άλλων, για:

- συναλλαγές τιτλοποίησης: χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία, όπως «Απαιτήσεις», πωλούνται σε ένα εκτός ισολογισμού-όχημα, ενώ συγχρόνως ο πωλητής διατηρεί συμφέρον στην εν λόγω οντότητα.

¹⁰³ <https://www.sec.gov/litigation/complaints/comp19147.pdf>

- συναλλαγές Leasing: μακρόβια περιουσιακά στοιχεία αποκτώνται από την εκτός ισολογισμού οικονομική οντότητα, και η χρήση μεταφέρεται σε τρίτο μέρος μέσω λειτουργικής μίσθωσης.
- μη ελεγχόμενες επενδύσεις: στοιχεία του ενεργητικού ή επιχειρήσεις διακρατούμενα από μια οντότητα που δεν μεταφέρει τον έλεγχο πίσω στους επενδυτές. Ένα απλό παράδειγμα είναι μια από κοινού ελεγχόμενη κοινοπραξία, το ενεργητικό και το χρέος της οποίας παραμένει εκτός ισολογισμού για τουλάχιστον ενός εκ των εμπλεκόμενων επενδυτών.

Το σκάνδαλο της Enron υπογράμμισε την πρακτική απάτης με τη χρήση οχημάτων «εκτός ισολογισμού», για μεταφορά και απόκρυψη χρέους. Θα πρέπει να σημειωθεί ωστόσο, ότι τα οχήματα εκτός ισολογισμού, παρά την πρόσφατη σημαντική σύσφιξη των λογιστικών κανόνων, είναι ακόμη εφικτά βάσει GAAP. Η απάτη συμβαίνει όταν οι εταιρίες τις χρησιμοποιούν, για παράδειγμα, για την απόκρυψη χρέους και συνεπώς παραπλάνηση των επενδυτών σχετικά με τους κινδύνους και τα οφέλη της συναλλαγής, ιδιαίτερα όταν παρέχονται ακατάλληλες ή παραπλανητικές πληροφορίες.

Το περιστατικό της Enron οδήγησε σε σημαντικές αλλαγές στους λογιστικούς κανόνες για τις συναλλαγές εκτός ισολογισμού. Τα FASB επεκτάθηκαν επί της λογιστικής καθοδήγησης που διέπει το πότε μια εταιρία θα πρέπει να περιλαμβάνει τα στοιχεία ενεργητικού και των υποχρεώσεων μιας άλλης οντότητας, στις οικονομικές καταστάσεις της. Η βασική αρχή πίσω από τη νέα ερμηνεία είναι ότι αν μια επιχείρηση έχει την πλειοψηφία οικονομικού συμφέροντος σε μια οντότητα, τα περιουσιακά στοιχεία, οι υποχρεώσεις και τα αποτελέσματα των δραστηριοτήτων της πρέπει να περιλαμβάνονται στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις της ελέγχουσας. Έτσι ο κανονισμός θέτει το όριο, συμμετοχής 10% με ταυτόχρονη ύπαρξη ουσιώδους επιρροής στην διαχείριση και την οικονομική πολιτική της ελεγχόμενης (20% συμμετοχή στο κεφάλαιο ή δικαιώματα ψήφου)¹⁰⁴.

Ωστόσο, για τον καθορισμό της εταιρίας που φέρει την πλειοψηφία κινδύνου-ανταμοιβής, μπορεί να απαιτείται μια προβολή των ταμειακών ροών, που ενέχει μεγάλο βαθμό υποκειμενικότητας και ως εκ τούτου, κίνδυνο χειραγώγησης. Προφανώς, η απόκρυψη ή παραποίηση πληροφοριών καθώς επίσης και η χειραγώγηση των διατάξεων περί ενοποίησης είναι ο ευκολότερος τρόπος ωραιοποίησης των οικονομικών καταστάσεων.

Ενδείξεις που ενδεχομένως υποδηλώνουν ότι μπορεί να έχουν συνομολογηθεί σημαντικές συναλλαγές, που βρίσκονται εκτός της συνήθους επιχειρηματικής δραστηριότητας της οντότητας, ή που άλλως φαίνονται να είναι ασυνήθιστες, για τη δημιουργία παραπλανητικής

¹⁰⁴ Λουμιωτης Β., (2015), Θέματα Εφαρμοσμένης Λογιστικής και Ελεγκτικής των Ενοποιημένων Οικονομικών Καταστάσεων, ΙΕΣΟΕΛ, Αθήνα.

χρηματοοικονομικής αναφοράς ή για την απόκρυψη υπεξαίρεσης περιουσιακών στοιχείων, έχουμε όταν:

- ✓ Η μορφή τέτοιων συναλλαγών εμφανίζεται υπερβολικά πολύπλοκη (για παράδειγμα, η συναλλαγή εμπλέκει πολλές οντότητες εντός ενός ενοποιημένου ομίλου ή πολλά τρίτα μη συνδεδεμένα μέρη).
- ✓ Η διοίκηση δεν έχει συζητήσει τη φύση και τη λογιστική για τέτοιες συναλλαγές με εκείνους που είναι επιφορτισμένοι με τη διακυβέρνηση της οντότητας, και υπάρχει ανεπαρκής τεκμηρίωση.
- ✓ Η διοίκηση δίνει περισσότερη έμφαση στην ανάγκη για μια ιδιαίτερη λογιστική μεταχείριση παρά στα υποκείμενα οικονομικά της συναλλαγής.
- ✓ Συναλλαγές στις οποίες εμπλέκονται μη ενοποιημένα συνδεδεμένα μέρη, περιλαμβανομένων οντοτήτων ειδικού σκοπού, δεν έχουν κατάλληλα επισκοπηθεί ή εγκριθεί από εκείνους που είναι επιφορτισμένοι με τη διακυβέρνηση της οντότητας.
- ✓ Οι συναλλαγές εμπλέκουν προηγουμένως μη εντοπισμένα συνδεδεμένα μέρη ή μέρη που δεν έχουν την υπόσταση ή την οικονομική δύναμη να στηρίζουν τη συναλλαγή, χωρίς βοήθεια από την υπό έλεγχο οντότητα.

Οι ελεγκτές θα πρέπει να εξετάσουν την πιθανή ύπαρξη τέτοιων συστημάτων για κάθε περίπτωση χωριστά. Στο πλαίσιο του ελέγχου ομίλου, το ΔΠΕ 600¹⁰⁵ απαιτεί από την ομάδα ανάθεσης ελέγχου του ομίλου να παρέχει σε κάθε ελεγκτή συστατικό κατάλογο καταρτισμένο από τη διοίκηση του ομίλου που να περιέχει τα συνδεδεμένα μέρη, καθώς και οποιαδήποτε άλλα συνδεδεμένα μέρη τα οποία γνωρίζει η ομάδα ανάθεσης ελέγχου του ομίλου. Όταν η οντότητα αποτελεί συστατικό ομίλου, η πληροφορία αυτή παρέχει χρήσιμη βάση για τα διερευνητικά ερωτήματα του ελεγκτή προς τη διοίκηση αναφορικά με την ταυτότητα των συνδεδεμένων μερών της οντότητας. Ο ελεγκτής μπορεί επίσης να αποκτήσει μερικές πληροφορίες αναφορικά με την ταυτότητα των συνδεδεμένων μερών της οντότητας μέσω διερευνητικών ερωτημάτων προς τη διοίκηση κατά τη διαδικασία αποδοχής της ανάθεσης ή συνέχισης αυτής.

5.9. Υπερτίμηση των Αποθεματικών-“Cookie Jar Reserves”

Ενώ τα περισσότερα συστήματα απάτης τείνουν στη διόγκωση της τρέχουσας οικονομικής κατάστασης, μερικές φορές ακολουθείται η τακτική υπερεκτίμησης των προβλέψεων για την

¹⁰⁵ Λουμιοτης, Β. και Τζίφας, Β., (2012), Βασικές Οδηγίες Εφαρμογής Διεθνών Προτύπων Ελέγχου (ΔΠΕ), Εκδόσεις Σταμούλη Α.Ε., Αθήνα.

κάλυψη του αναμενόμενου κόστους των υποχρεώσεων, όπως φόροι, δικαστικές υποθέσεις, επισφαλείς απαιτήσεις, περικοπές θέσεων εργασίας και εξαγορές.

Με τον τρόπο αυτό, η διοίκηση θα δημιουργήσει υπερεκτίμηση των δεδουλευμένων, τα χρόνια όπου η εταιρία είναι εξαιρετικά κερδοφόρα και μπορεί να αντέξει οικονομικά την επιβάρυνση με μεγαλύτερα ποσά εξόδων. Αυτά τα "αποθεματικά Cookie Jar"¹⁰⁶, χρησιμοποιούνται από τη διοίκηση και αντιστρέφονται στα επόμενα χρόνια όταν η εταιρία είναι ασύμφορη ή οριακά κερδοφόρα, για ώθηση των κερδών.

Τα διευθυντικά στελέχη της εταιρίας εκτιμούν τα αποθέματα και οι εξωτερικοί ελεγκτές εκτιμούν το εύλογο. Γενικά, είναι δύσκολο για τους ελεγκτές να αμφισβητήσουν τις εκτιμήσεις της εταιρίας, διότι δεν υπάρχουν σαφείς κατευθυντήριες γραμμές κοστολόγησης. Αυτό δημιουργεί ένα ώριμο περιβάλλον για κατάχρηση. Ο ελεγκτής θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις περιγραφές του λογαριασμού. Ένας τίτλος όπως «Διάφορες Προβλέψεις» μπορεί να αποτελεί ένδειξη, αποθεματικού Cookie Jar.

Για παράδειγμα, σε πρόσφατη έρευνα της PwC, προς τον εσωτερικό ελεγκτή ως προς το ποιοι λογαριασμοί χρησιμοποιούνται για «μαγείρεμα των βιβλίων», χωρίς δισταγμό, ο εσωτερικός ελεγκτής αναφέρθηκε σε έναν αριθμό λογαριασμού, που σχετίζεται με «Διάφορες Προβλέψεις». Μέσα από την ανάλυση του λογαριασμού και τη συνεργασία με τους εργαζόμενους της εταιρίας, διαπιστώθηκε ότι πάνω από 7.000.000\$ υπήρχαν στον λογαριασμό, σε περίπτωση ανάγκης σε μελλοντικές περιόδους. Η εξήγηση που δόθηκε ήταν, ότι η εταιρία είχε ήδη επιτύχει τους στόχους για μόνους στο τέλος της περιόδου, και έτσι ο λογαριασμός αυτός είχε κάποια εναπομείναντα ποσά.

Παρουσίαση περίπτωσης

Το 2002 η Microsoft Corp¹⁰⁷ συμμορφώθηκε στους ισχυρισμούς της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς περί δήλωσης ανακριβών εισοδημάτων στις περιόδους 1994-1998, μέσω απόρρητων λογαριασμών ατεκμηρίωτων αποθεματικών (που αφορούσαν δεδουλευμένα, αποζημιώσεις, υποχρεώσεις εξόδων μάρκετινγκ, πωλήσεις στους αρχικούς κατασκευαστές, επιταχυνόμενη απόσβεση, απαξίωση αποθεμάτων, αποτίμηση των χρηματοοικονομικών στοιχείων του ενεργητικού, έσοδα από τόκους, και την απομείωση των εγκαταστάσεων παραγωγής), βασισμένων κυρίως στην κρίση σχετικά με την πιθανότητα των μελλοντικών επιχειρηματικών γεγονότων. Τα αποθεματικά αυτά ανήλθαν μεταξύ \$200.000.000-\$900.000.000 κατά τη λήξη των χρήσεων (30 Ιουνίου) από το 1995 έως 30 Ιουνίου 1998, που

¹⁰⁶ <https://www.sec.gov/news/speech/speecharchive/1999/spch276.htm>

¹⁰⁷ <http://usatoday30.usatoday.com/tech/techinvestor/2002/06/03/microsoft-sec.htm>

σε ένα ουσιώδη βαθμό δεν ήταν σύμφωνα με τις γενικά αποδεκτές λογιστικές αρχές και δεν διέθεταν τεκμηριωμένη υποστήριξη, όπως απαιτείται από τους ομοσπονδιακούς νόμους περί τίτλων. Επιπλέον, η Microsoft απέτυχε να διατηρήσει τους εσωτερικούς ελέγχους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Η επαγγελματική χρηματοοικονομική ανάλυση και η κατάλληλη λήψη αποφάσεων βασίζεται σε μία εις βάθος κατανόηση της ανάπτυξης του ιστορικού λογιστικού τοπίου. Η κατανόηση του παρόντος και ο σχεδιασμός του μέλλοντος απαιτεί την κατανόηση του παρελθόντος. Υπάρχει μακρά γενεαλογία επιχειρήσεων σε όλη την ιστορία, που ωραιοποίησαν την εικόνα τους προς το κοινό.

Η μελέτη αυτή παρουσίασε μερικές από αυτές τις περιπτώσεις, με επιχειρήσεις που χειραγώγησαν τα αποτελέσματα, για να εντυπωσιάσουν τους επενδυτές. Αναφέρθηκαν ένα πλήθος χαρακτήρων με ενδιαφέρουσες ιστορίες, και σημαντικά συμπεράσματα μπορούν να εξαχθούν. Το πιο σημαντικό συμπέρασμα έρχεται απλά μέσω της επίδειξης ότι η απάτη μπορεί να συμβεί σε έναν μεγάλο αριθμό εταιρειών και σε ένα ευρύ χρονικό πλαίσιο.

Παρότι τα αποθέματα και η αναγνώριση των εσόδων αποτελούν συχνά αντικείμενο εκμετάλλευσης, η απάτη μπορεί να περιλαμβάνει οποιονδήποτε λογαριασμό. Τέτοια ευρήματα αποδεικνύουν την πάντα παρούσα πιθανότητα απάτης και έχουν μια ισχυρή επίδραση στο έργο και τις προκαταλήψεις του ελεγκτή. Η ανταγωνιστικότητα και η επιθετική επιχειρηματική ηγεσία, εξακολουθούν να δημιουργούν πιέσεις για απάτη.

Ενώ όλες οι απάτες που συζητήθηκαν ήταν κατευθυνόμενες από τα ανώτατα επίπεδα διοίκησης, αυτό σίγουρα δεν είναι πάντα η περίπτωση. Στην πραγματικότητα, αν και οι απάτες σε εκτελεστικό επίπεδο αντιπροσωπεύουν το μεγαλύτερο μέρος της οικονομικής δραστηριότητας, η απάτη στην πραγματικότητα συμβαίνει συχνότερα στο επίπεδο των εργαζομένων.

Το σημερινό περιβάλλον του λογιστικού ελέγχου έχει αλλάξει σημαντικά τα τελευταία χρόνια. Μετά τις μυριάδες περιπτώσεις λογιστικής απάτης (ξεκινώντας με την Enron), το επάγγελμα ορκίστηκε, μέσω του AICPA, να αλλάξει και να εγκρίνει μία νέα γλώσσα ελεγκτικών προτύπων, δημιουργώντας περισσότερες ελεγκτικές διαδικασίες, δοκιμές των ελέγχων, ερμηνείες των λογιστικών προτύπων, και ενσωμάτωση του στοιχείου αιφνιδιασμού στους ελέγχους.

Τροποποιείται η κατά τα άλλα ουδέτερη έννοια του επαγγελματικού σκεπτικισμού και πλέον οι ελεγκτές, προκειμένου να αποκαλύψουν καθεστώς απάτης, πρέπει να μεταβάλλουν τα

επίπεδα ουσιώδους μεγέθους, να δρουν με την προκατάληψη πως η διοίκηση στοχεύει στην ανειλικρινή παρουσίαση των αποτελεσμάτων και να αρχίσουν να σκέφτονται όπως αυτόν που θα ήθελε να διαπράξει την απάτη καθώς και να λάβουν υπόψη τη δυνατότητα ανεντιμότητας στα διάφορα επίπεδα διοίκησης, συμπεριλαμβανομένης της συμπαιγνίας, παράκαμψης του εσωτερικού ελέγχου, και παραποίησης εγγράφων.

Ο ελεγκτής έχει την ευθύνη για το σχεδιασμό και την εκτέλεση του ελεγκτικού έργου για την απόκτηση εύλογης διασφάλισης του εάν οι οικονομικές καταστάσεις είναι απαλλαγμένες από ουσιώδη ανακρίβεια, που οφείλεται σε απάτη ή λάθος. Λόγω της φύσης των ελεγκτικών τεκμηρίων και των χαρακτηριστικών της απάτης, ο ελεγκτής είναι σε θέση να αποκτήσει εύλογη, αλλά όχι απόλυτη, διαβεβαίωση ότι οι ουσιώδεις ανακρίβειες διαπιστώθηκαν. Ο ελεγκτής δεν έχει καμία ευθύνη για τον εντοπισμό των μη ουσιωδών ανακρίβειών, από σφάλματα ή απάτη, στις οικονομικές καταστάσεις.

Οι κεφαλαιαγορές, που εξαρτώνται από την αξιοπιστία των χρηματοοικονομικών πληροφοριών, είναι περίπλοκες, παγκόσμιες, λειτουργούν 24 ώρες την ημέρα, και βασίζονται στις λογιστικές πληροφορίες. Έτσι ο ρόλος των λογιστών συνεχίζει να επεκτείνεται και η αξιοπιστία των χρηματοοικονομικών πληροφοριών αυξάνεται καθώς η τεχνολογία προοδεύει. Ωστόσο, άλλοι, συμπεριλαμβανομένου και του ιστορικού της Wall Street, John Steele Gordon, υποστηρίζουν ότι αυτή η κατάσταση δεν πρόκειται ποτέ να αλλάξει, καθώς όσο υπάρχει δυνατότητα κερδοσκοπίας, θα υπάρχουν πάντα άνθρωποι αμφιβόλου ηθικής που θα το εκμεταλλευτούν.

Λαμβάνοντας υπόψη τα αρνητικά γεγονότα του παρελθόντος και τις δυσοίονες απόψεις για το μέλλον, οι ελεγκτές οφείλουν να υπερασπιστούν την κακοποιημένη ακεραιότητά τους και την αξία τους στην αγορά. Συνεπώς, θα πρέπει να γίνει μία προληπτική προσέγγιση για αύξηση των κανόνων και λογιστικών προτύπων. Ομοίως, στην καταπολέμηση της απάτης θα βοηθήσει μία αυξημένη έμφαση στον επαγγελματικό σκεπτικισμό και την εκπαίδευση των ελεγκτών.

Ωστόσο, η τελική μοίρα του κάθε επαγγέλματος δεν έγκειται στους κανόνες, κανονισμούς και ελέγχους, αλλά στην θέληση και αφοσίωση της πλειοψηφίας των ανθρώπων που υπηρετούν στο εν λόγω επάγγελμα. Αυτό αποτελεί και το ουσιώδες βήμα στον περιορισμό των φαινομένων απάτης στον εταιρικό κόσμο. Επιπλέον απαιτείται αλλαγή στη συμπεριφορά και στη φιλοσοφία και των ίδιων των επιχειρήσεων με κύριο μέλημα τις ηθικές αξίες και την προστασία των έννομων συμφερόντων όλων των συμμετεχόντων στην οικονομική μονάδα. Είναι σαφές ότι, αν και η καταπολέμηση της απάτης έχει αποκτήσει αναμφισβήτητη δυναμική, εξακολουθούν να υπάρχουν πολλές ευκαιρίες για βελτίωση.

Ως πρόταση για μελλοντική έρευνα, συνίσταται η εξέταση της επίδρασης της απάτης στις Οικονομικές Καταστάσεις καθώς και ο ρόλος του ελεγκτή στον περιορισμό τους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική:

- Λιβάνης, Σ. και Παπαδόπουλος, Σ. (2015), Σημειώσεις Χρηματοοικονομικής Ανάλυσης.
- Λουμιωτης, Β. και Τζίφας, Β. (2012), Βασικές Οδηγίες Εφαρμογής Διεθνών Προτύπων Ελέγχου (ΔΠΕ), Εκδόσεις Σταμούλη Α.Ε., Αθήνα.
- Λουμιωτης Β. (2015), Θέματα Εφαρμοσμένης Λογιστικής και Ελεγκτικής των Ενοποιημένων Οικονομικών Καταστάσεων, ΙΕΣΟΕΛ, Αθήνα.
- Νεγκάκης Χ. (2015), Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς Θεωρία και Εφαρμογές, Θεσσαλονίκη.
- Νεγκάκης, Χ. και Ταχυνάκης, Π. (2013), Σύγχρονα Θέματα Ελεγκτικής και Εσωτερικού Ελέγχου – Σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου, Εκδόσεις Διπλογραφία, Αθήνα.
- Ντζανάτος Δ. (2008), Τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα με Απλά Λόγια και οι Διαφορές τους από τα Ελληνικά, Τόμοι Α, Β, Γ, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα.
- Σπάθης Χ. (2002), “Εμπειρική διερεύνηση της παραποίησης οικονομικών καταστάσεων”, Τεύχος 570, σελ. 1286-1294.

Ξενόγλωσση:

- Abdelghany K. (2005), “Measuring the quality of earnings”, *Managerial Auditing Journal*, Vol. 20 Iss: 9, pp.1001 – 1015.
- Albrecht, S.W., Albrecht, C.O., Albrecht, C.C. and Zimbelman, M.F. (2016), *Fraud Examination*, 5th edition, Cengage Learning.
- Riahi-Belkaoui A. (2003), *Accounting by Principle or Design?*, Praeger Publishers.
- Belkaoui A. (2000), “Understanding Fraud in the accounting environment”, *Managerial Finance*, Vol. 26 Iss: 11, pp.33-41.
- Biedleman C.R. (1973), “Income Smoothing: The Role of Management” *Southern Economic Association*, Vol. 39, pp. 481-660.
- Bruner, D., McKee, M. and Santore, R. (2008), “Hand in the Cookie Jar: An Experimental Investigation of Equity-Based Compensation and Managerial Fraud” *Southern Economic Journal*, Vol. 75, pp. 261-278.

- Ceresney A. (2013), “Financial Reporting and Accounting Fraud”, Speech, American Law Institute Continuing Legal Education, Washington, D.C.
- Chasan E. (2015), “Definition of Materiality Depends Who You Ask”, The Wall Street Journal.
- Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (1999), “Fraudulent Financial Reporting: 1987-1997”.
- FAS No. 86 (1985), “Accounting for the Costs of Computer Software to Be Sold, Leased, or Otherwise Marketed”.
- Harrington C. (2005), “Formulas for detection, Analysis ratios for detecting financial statement fraud”, Fraud Magazine.
- Hepworth S. (1953), “Smoothing Periodic Income, The Accounting Review”, American Accounting Association, Vol. 28, pp. 471-606.
- Hovey H. (2002), “Andrx May Have Overstated Receivables by \$15 Million” The Wall Street Journal.
- IFAC, ISA 240.
- Kokoszka R.J. (2003), “Recognizing the signs: internal auditors can help organizations avoid the risks associated with inappropriate earnings management by understanding the symptoms and sharing their knowledge”, Internal Auditor.
- Levitt A. (1998), “The Numbers Game”, Speech at the New York University Center for Law and Business.
- Loomis C. (1999), “Lies, Damned Lies, and Managed Earnings”, FORTUNE Magazine Vol. 140 Issue 3, p.74.
- Lundelius C. (2011), “What Is Financial Fraud?”, Article at AICPAstore Newsletters.
- Margaret, J.E. and Peck, G. (2015), Fraud in Financial Statements, Routledge Taylor & Francis Group.
- Miller N.C. (1965), The Great Salad Oil Swindle, Gollancz.
- Mulford, C. and Comiskey, E. (2002), The Financial Numbers Game: Detecting Creative Accounting Practices, John Wiley & Sons.
- Naser K. (1993), Creative Financial Accounting: Its Nature and Use, Prentice Hall International Book Distributors Ltd.
- Ortega, W.R. and Grant, G.H. (2003), “Maynard manufacturing: an analysis of GAAP- based and operational earning management techniques” Strategic Finance, p. 50.
- Picardo E. (2014), “Understanding the SEC” Article at Investopedia.

- PWC (2014), “Securities litigation study”.
- Sidorsky R. (2006), “Assessing the Risks of Accounting Fraud” Commercial Lending Review, p. 9.
- Wells J.T. (2002), “Lapping It Up”, Journal of Accountancy pp. 73-75.
- Wells J.T. (2000), “So That’s Why It’s Called a Pyramid Scheme”, Journal of Accountancy, Vol.190. pp 91-93.
- Walker R.H. (1999), “Behind the Numbers of the SEC's Recent Financial Fraud Cases”, Speech at 27th Annual National AICPA Conference on Current SEC Developments.

Διαδίκτυο:

- <http://www.accounting.com>
- <http://www.accountingcoach.com>
- <http://www.accountingtools.com>
- <http://www.aicpa.org/research/standards/auditattest/Pages/audit%20and%20attest%20standards.aspx>
- <http://www.businessinsider.com>
- <http://www.chron.com>
- <http://www.coso.org>
- <http://www.fasb.org/home>
- <http://www.ifrs.org/Pages/default.aspx>
- <http://www.investopedia.com>
- <http://www.journalofaccountancy.com>
- <http://money.cnn.com>
- <http://money.howstuffworks.com>
- <http://www.nytimes.com>
- <http://www.pwc.com>
- <http://www.revenuerecognition.com>
- <https://www.sec.gov/index.htm>
- <https://www.theiia.org>
- <http://www.wsj.com/europe>
- <http://ww2.cfo.com>
- <http://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/in/Documents/risk/Corporate%20Governance/Audit%20Committee/in-gc-fraud-schemes-questions-to-consider-noexp.pdf>